UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

ÚVĚR PRO SPOTŘEBITELE

CONSUMER CREDIT

Diplomová práce

Petr Vojtěch

Katedra obchodního práva

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Petr Liška, LL.M., Ph.D.

Datum uzavření rukopisu: 8. června 2016

PROHLÁŠENÍ:

Závazně prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně uvedeny a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne _____

_____

Petr Vojtěch

PODĚKOVÁNÍ:

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce panu doc. JUDr. Petru Liškovi, LL.M., Ph.D. za veškeré rady, připomínky a účinnou pomoc při zpracování této práce.

OBSAH

Úvod 1

Struktura, metodika a cíl práce 2
Poznámka k pramenům 4

1. Obecně o úvěru a ochraně spotřebitele 5

1.1 Úvěr 5
1.1.1 Smlouva o úvěru 6
1.1.2 Odlišení smlouvy o úvěru od zápůjčky 7
1.1.3 Vedlejší náležitosti a forma smlouvy o úvěru 8
1.2 Ochrana spotřebitele 9
1.2.1 Spotřebitel 10
1.2.2 Ochrana spotřebitele na finančním trhu 11
1.2.3 Obecně ke spotřebitelskému úvěru 12

2. Směrnice o spotřebitelském úvěru 13

2.1 Počátky úpravy – směrnice 87/102/EHS a zákon č. 321/2001 Sb. 13
2.1.1 Směrnice 87/102/EHS 13
2.1.2 Implementace zákonem č. 321/2001 Sb. 14
2.1.3 Zhodnocení úpravy 16
2.2 Směrnice CCD a její implementace zákonem č. 145/2010 Sb. 17
2.2.1 Princip úplné harmonizace 18
2.2.2 Působnost 19
2.2.3 Změny podle směrnice CCD 21
2.3 Směrnice MCD 22
2.3.1 Režim cílené harmonizace, působnost směrnice 23
2.3.2 Informační povinnost věřitele a zprostředkovatele vůči spotřebiteli 24
2.3.3 Povinnost posouzení úvěruschopnosti spotřebitele 24
2.3.4 Další vybraná ustanovení směrnice MCD 25

3. Úprava návrhem zákona o spotřebitelském úvěru 27

3.1 Předmět návrhu 27
3.2 Struktura navrhovaného materiálu 29
3.3 Věcná působnost 30
3.3.1 Pozitivní vymezení 30
3.3.2 Negativní vymezení 32
3.3.3 Omezení působnosti 35
3.4 Subjekty návrhu zákona 38
3.4.1 Poskytovatel spotřebitelského úvěru 39
3.4.2 Zprostředkovatel spotřebitelského úvěru 45
3.4.3 Registr nebankovních poskytovatelů a zprostředkovatelů 52
3.4.4 Personální předpoklady k provozování činnosti 53
3.5 Pravidla jednání 55
3.5.1 Obecná pravidla jednání 55
3.5.2 Uchovávání dokumentů 57
3.5.3 Zákaz pobídek 57
3.5.4 Omezení plateb a pobírání odměn, nezávislost 58
3.5.5 Informace poskytované spotřebitelem 61
3.5.6 Pravidla poskytování rady 62

3.5.7 Posouzení úvěruschopnosti ... 63
3.6 Informační povinnost vůči spotřebiteli ... 66
3.6.1 Obecná ustanovení o informační povinnosti ... 66
3.6.2 Předsmluvní informace ... 70
3.6.3 Informace poskytované během trvání závazku ... 72
3.7 Smlouva o spotřebitelském úvěru ... 74
3.7.1 Požadavky na formu a obsah smlouvy ... 74
3.7.2 Důsledky porušení požadavků na formu nebo obsah ... 75
3.7.3 Omezení smluvních podmínek ... 78
3.7.4 Zvláštní podmínky zániku závazku ... 79
3.7.5 Postup poskytovatele při prodlení spotřebitele ... 82
3.8 Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr ... 85
3.8.1 Zastropování RPSN ... 86
3.9 Sjednocení dohledu ... 88
3.10 Přechodná působnost zákona ... 90
3.11 Zhodnocení návrhu zákona ... 92

Závěr ... 94

Bibliografie a přehled literatury ... 96

Resumé ... 104

Abstract ... 105

Název práce v anglickém jazyce / Title in English ... 106
Klíčová slova ... 106
Keywords ... 106

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Legislativní pravidla vlády – legislativní pravidla vlády schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998 č. 188, ve znění pozdějších předpisů

Návrh zákona o spotřebitelském úvěru, případně **návrh zákona** nebo **návrh** – návrh zákona o spotřebitelském úvěru vypracovaný Ministerstvem financí České republiky a předložený vládou České republiky Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky dne 22. prosince 2015, projednávaný jako sněmovní tisk č. 679, se zapracováním změn schválenými ve třetím čtení Poslanecké sněmovny.

Občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

RPSN – roční procentní sazba nákladů

Směrnice 87/102/EHS – směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkající se spotřebitelského úvěru, účinná do 11. 5. 2010

Směrnice CCD – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (*Consumer Credit Directive*)

Směrnice MCD – směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (*Mortgage Credit Directive*)

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru – zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o bankách – zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o České národní bance – zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o finančním arbitrovi – zákon 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o ochraně spotřebitele – zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o platebním styku – zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích – zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona, ve znění pozdějších předpisů

Živnostenský zákon – zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Spotřebitelské úvěry jsou rozšířeným[1] nástrojem financování potřeb domácností. Rámec jejich poskytování je v současnosti upraven především zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, který implementoval směrnici CCD. Tento zákon sice v dostatečné míře stanovuje požadavky na produktovou regulaci, tedy vymezení práv a povinností týkajících se spotřebitelského úvěru, avšak do značné míry opomíjí institucionální stránku regulace.

Spotřebitelské úvěry podle tohoto zákona jsou tak poskytovány nejen úvěrovými institucemi, které jsou regulovány Českou národní bankou[2] v rámci péče o finanční stabilitu a bezpečné fungování finančního systému v České republice,[3] ale i velkým množstvím nebankovních subjektů, které podnikají pouze na základě živnostenského oprávnění. V důsledku nízkých vstupních požadavků počet takových nebankovních subjektů oprávněných k provozování živnosti „*Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru*“ k březnu roku 2016 dosahuje 65.000[4], což prakticky znemožňuje efektivní výkon dohledu.[5] Podíl jimi poskytovaných úvěrů přitom není nikterak zanedbatelný a představuje přibližně 70 miliard Kč z celkového zadlužení úvěry na spotřebu ve výši 260 miliard Kč.[6] Dohled nad činností těchto subjektů je pak svěřen nespecializovanému orgánu dohledu, České obchodní inspekci, aniž by

[1] Celkové zadlužení domácností u bank a nebankovních finančních institucí dosáhlo k roku 2016 téměř 1,4 bilionu Kč, podíl úvěrů na spotřebu pak dosahuje téměř 20 %, tedy 260 miliard Kč. Hlavní ukazatele databáze časových řad ARAD: Česká národní banka. CNB.cz [online]. 2005-2015 [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z WWW:
<http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.hlavni_ukazatele?p_iframe=0&p_lang=CS>

[2] Podle § 2 odst. 2 písm. d) zákona o České národní bance.

[3] Ve smyslu § 2 odst. 1 zákona o České národní bance.

[4] Statistika živností Ministerstva průmyslu a obchodu k 31.3.2016. rpz.cz [online]. 2016 [cit. 4. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <https://www.rzp.cz/docs/zivstat_cz_akt.pdf>

[5] Česká obchodní inspekce za rok 2015 provedla pouze 258 kontrol v oblasti poskytování finančních služeb spotřebitelům. Výroční zpráva České obchodní inspekce 2015, s. 14. coi.cz [online]. 2016 [cit. 1.6.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.coi.cz/cz/o-coi/vyrocni-zpravy/vyrocni-zpravy-o-cinnosti-coi/>.

[6] Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 7. psp.cz [online]. 2015 [cit. 2. 3. 2016]. Dostupné z WWW:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

existovalo věcné odůvodnění rozdílné institucionální regulace oproti bankovním poskytovatelům spotřebitelských úvěrů.[7]

Právě spojení těchto faktorů v podobě nízkých vstupních požadavků a nedostatečného dohledu v podstatě umožnilo „*predátorské a lichevní praktiky na trhu nebankovních poskytovatelů úvěrů*“[8], které byly *„velmi závažným negativním společensko-ekonomickým jevem, který ohrožuje řadu občanů“*[9] a stalo se jedním z důvodů nutnosti přijetí nové úpravy spotřebitelských úvěrů.

Tuto úpravu představuje vládní návrh zákona o spotřebitelském úvěru, který v současnosti prochází legislativním procesem a byl jednomyslně schválen ve třetím čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky dne 3. června 2016.

Cílem tohoto návrhu, který dosavadní zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru deroguje[10] a předmětnou úpravu přebírá, je nejen zvýšit vstupní požadavky a odstranit stávající nedostatky a nečestné tržní praktiky, ale i transponovat produktovou regulaci podle směrnice MCD a posílit tak ochranu spotřebitele i v sektoru spotřebitelských úvěrů na bydlení, které jsou v současnosti z působnosti dosavadního zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru vyloučeny.[11]

Nezbytnost představení této navrhované úpravy nejen právnické veřejnosti je důvodem pro zpracování této diplomové práce. Pro co možná nejaktuálnější zpracování předkládané materie jsou v této diplomové práci ke dni odevzdání 8. června 2016 již zohledněna hlasování o 155 pozměňovacích návrzích ze třetího čtení.

Struktura, metodika a cíl práce

Zpracování v podstatě první komplexní práce s tematikou návrhu zákona o spotřebitelském úvěru si nepochybně žádá komplexní pojetí, které se stane základem pro následující partikulární práce a hlubší zpracování komentářů, rozebírajících konkrétní instituty navrhované úpravy. Hlavní penzum této práce tak spočívá především

[7] K obdobnému závěru ostatně dochází závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 12. psp.cz [online]. 2015 [cit. 2. 2. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

[8] Viz usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky č. 367/2014 ke sněmovnímu tisku č. 41.

[9] Tamtéž.

[10] Viz § 178 v závěrečných ustanoveních návrhu.

[11] Viz negativní vymezení spotřebitelského úvěru podle ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

v analýze a představení navrhované úpravy zákonem o spotřebitelském úvěru jako souvislého celku.

První kapitola této práce je spíše podkladového charakteru a v obecné rovině vymezuje pojem úvěru a smlouvy o úvěru podle občanského zákoníku, která je coby obecná úprava ke spotřebitelskému úvěru neopominutelná. Dále jsou v této kapitole představena východiska ochrany spotřebitele i základní podstata a charakteristika pojmu spotřebitelského úvěru.

Druhá kapitola obsahuje krátké vymezení historické a stávající úpravy spotřebitelského úvěru, především za účelem představení transponovaných směrnic, které jsou základem pro navrhovaný zákon o spotřebitelském úvěru, a tedy i pro zpracování hlavní třetí kapitoly práce.

Třetí kapitola představuje stěžejní jádro předkládané práce, pojednává již konkrétně o úpravě dle návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. Zpracována je obecná struktura návrhu, věcná působnost, pojmy poskytovatele a zprostředkovatele a pravidla jednání těchto subjektů, informační povinnosti vůči spotřebiteli, smlouva o spotřebitelském úvěru, roční procentní sazba nákladů, integrace dohledu České národní banky, přechodná ustanovení zákona a nakonec celkové zhodnocení navrhované úpravy autorem této práce.

Použitými pracovními metodami jsou zejména metoda rešerše v podobě vyhledávání souvisejících poznatků v zákonech, judikatuře i odborné literatuře, metoda analýzy a zhodnocení aplikovatelnosti a relevance zjištěných poznatků a nakonec metoda následné deskripce zjištěných poznatků doplněná komparací zejména s dosavadně účinnou úpravou zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

Hlavním cílem sjednocujícím celý obsah této práce je představení navrhované úpravy zákona o spotřebitelském úvěru jako souvislého celku. Souvisejícím dílčím cílem je pak i zhodnocení případných problematických míst analyzované úpravy a upozornění na tato místa v přehledné formě, která informovanému čtenáři umožní kvalitativní posouzení návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

V souvislosti s těmito cíli je odůvodněn větší než běžný rozsah diplomové práce s ohledem na nezvyklou komplexnost zpracovávané materie, která nemůže být představena jinak než koncepčně a v souvislém celku. Větší rozsah je pak čtenáři

kompenzován snahou o čtivé a zároveň informativní podání předkládané materie, které je důsledně členěno do kapitol a podkapitol v několika úrovních.

Cílem ani předmětem zkoumání této diplomové práce není zejména bližší finančně-ekonomický rozbor podmínek a nákladů, za nichž jsou spotřebitelské úvěry v současnosti na trhu v praxi poskytovány. Tato práce není ani praktickým návodem pro čtenáře-laika napomáhajícím orientaci na trhu spotřebitelských úvěrů.

Poznámka k pramenům

Zcela fundamentální úlohu při přípravě každé odborné práce hraje výběr pramenů, které nepochybně kvalitativně determinují její obsah. Úplná novost analyzované právní úpravy představuje určitou překážku v podobě stále neutvořeného akademického diskurzu a absence odborné literatury i judikatury. Bylo by však mylné se domnívat, že návrh zákona o spotřebitelském úvěru vznikl v jakémsi vakuu, na něž není možné aplikovat ať už přímo či analogicky širší prameny informací. Na řadě míst této práce je tak využita analogie odborného výkladu zejména k úpravě zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, případně uvážení některých dostupných komparativních studií Komise Evropské unie relevantních pro spotřebitelské úvěry.

Při přípravě v nejvyšší možné míře vycházím z poznatků získaných z odborné literatury, relevantních právních předpisů, dokumentů publikovaných veřejnoprávními orgány i z internetových zdrojů. Pro účely vypracování práce jsem čerpal jak z fyzických knih v knihovnách a ze svého vlastního knižního fondu, tak jsem se snažil co nejefektivněji pracovat s tituly a zdroji přístupnými dálkově, což je případem zejména řady článků a studií. Výčet pramenů je uveden jak v závěru této práce v části „*Bibliografie a přehled literatury*“, tak rovněž v souladu se zásadami vědecké práce a požadavky kladenými na diplomanty Právnické fakulty Univerzity Karlovy[12] u každé citace za účelem co nejvyšší možnosti dohledatelnosti a respektování citačních norem *ČSN ISO 690* a *ČSN ISO 690-2*.

[12] Metodické návody pro psaní kvalifikačních prací [online]. Knihovna.prf.cuni.cz [cit. 28.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://knihovna.prf.cuni.cz/metodicke-navody-pro-tvorbu-kvalifikacnich-praci-1404042566.html>.

1. Obecně o úvěru a ochraně spotřebitele

1.1 Úvěr

Úvěr je ekonomický i právní pojem, který je nutně přítomný v každém tržním prostředí s rozvinutým zbožním oběhem a peněžním hospodařením. Nezbytnost úvěru vyplývá ze základní funkce peněz jako platidla, při koloběhu peněžních prostředků totiž dochází k nerovnoměrnostem a časovému nesouladu v jejich pohybu, například mezi tržbami či příjmy a jejich výdaji.[13] Úvěr je nezbytný a nezastupitelný způsob, jak lze efektivně vyrovnávat tyto nerovnoměrnosti mezi dočasným relativním přebytkem peněz jednoho subjektu a dočasným finančním deficitem dalšího subjektu.

Z ekonomického hlediska lze úvěr definovat jako návratnou metodu financování, respektive jako způsob tvorby, užití a přerozdělování peněžní masy formou alokace dočasně volných peněžních prostředků tam, kde vzniká jejich zvýšená potřeba.[14] Úvěr je obvykle členěn na úvěr finanční a úvěr obchodní.[15] Legální definice[16] finančního úvěru je obsažena v zákoně o bankách, podle něhož se úvěrem rozumí „*v jakékoliv formě dočasně poskytnuté finanční prostředky*“.[17] Předmětem úvěru tak mohou být výhradně peněžní prostředky poskytnuté v jakékoli měně.

Podle účelu úvěru a postavení stran v úvěrových vztazích lze dále rozdělit:

a) obchodní úvěr, tedy zpravidla bezúročný faktický úvěr mezi podnikateli, který vzniká z důvodu časového rozdílu v plněních závazku, například mezi přijetím zboží a jeho zaplacením;
b) bankovní úvěr, který poskytují úvěrové instituce podnikatelům;
c) státní úvěr, který je poskytován jednotlivci a obchodními korporacemi státu;
d) a konečně spotřební úvěr, který je poskytován především obyvatelstvu k nepodnikatelským účelům.[18]

---

[13] BAKEŠ, Milan, KOTÁB, Petr In: BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo.* 6., upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 91-94. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.
[14] Tamtéž.
[15] HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014) : komentář*, s. 706. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.
[16] Další legální vymezení pak taktéž lze najít v § 1 písm. h) zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, pro jehož účely se rozumí: „*finančním úvěrem poskytnutí peněžních prostředků v české nebo v cizí měně, se kterým je spojena povinnost k jejich vrácení v peněžní formě.*“
[17] Viz § 1 odst. 2 písm. b) zákona o bankách.
[18] BAKEŠ, Milan, KOTÁB, Petr In: BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo.* 6., upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 95. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.

Spotřební úvěry jsou dle svého účelu charakteristické tím, že jsou poskytovány na zakoupení zboží a úhradu služeb, tedy na spotřebu. Jejich účelem není vytváření finančních zdrojů za účelem splacení vlastní jistiny úvěru.[19] Nepochybnou ekonomickou výhodou takového úvěru je rychlejší zvyšování kupní síly obyvatelstva a uspokojení hospodářských potřeb, naopak negativním dopadem je možnost nadměrného zatěžování určité skupiny spotřebitelů, často nízkopříjmových domácností, které přijímají neproduktivní spotřební úvěry mimo své finanční možnosti.[20]

Kromě pojmu úvěru je vhodné definovat související pojem úvěrového vztahu. Úvěrové vztahy lze vymezit jako vztahy vznikající při návratném poskytování peněžních prostředků mezi jednotlivými subjekty za dohodnutých podmínek.[21] Z hlediska teorie právních vztahů je poskytnutí úvěru předmětem úvěrového vztahu.

1.1.1 Smlouva o úvěru

Právní úprava smlouvy o úvěru je obsažena v ustanovení § 2395 až § 2400 občanského zákoníku, který ji až na drobné stylistické odchylky a správnou změnu v označení stran[22] smlouvy o úvěru v podstatě převzal[23] z předcházející obchodněprávní úpravy z ustanovení § 497–507 obchodního zákoníku.[24]

Ustanovení § 2395 občanského zákoníku stanoví, že: „*Smlouvou o úvěru se úvěrující zavazuje, že úvěrovanému poskytne na jeho požádání a v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a úvěrovaný se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky*.“

---

[19] DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. Praha: Linde Praha, a.s., 2005, s. 535. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-515-x.

[20] BAKEŠ, Milan, KOTÁB, Petr In: BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo.* 6., upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 95. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.

[21] MAREK, Karel. Ke smlouvě o úvěru a poplatkům za vedení účtu [online]. *Danarionline.cz*. 2013 [cit. 18.12.2015]. Dostupné z WWW: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d43402v54591-ke-smlouve-o-uveru-a-poplatkum-za-vedeni-uctu/>.

[22] Úprava občanského zákoníku přešla z pojmů „věřitel“ a „dlužník“ jakožto obecných označení pro strany každého závazkového vztahu, které jsou v případě smlouvy o úvěru z důvodu její synallagmatické povahy nepřesné, k popisnějším pojmům „úvěrující“ a „úvěrovaný“.

[23] Například však bez náhrady vypadlo ustanovení § 499 obchodního zákoníku o tom, že za sjednání závazku věřitele poskytnout na požádání peněžní prostředky lze sjednat úplatu, jestliže poskytování úvěru je předmětem podnikání věřitele. V tržní ekonomice bylo takové ustanovení kogentního charakteru stanovící, že nikdo jiný než věřitel-podnikatel nemůže žádat úplatu, značně neúčelné a svazující.

[24] Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, k ustanovení § 2395 až § 2400. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22.2.2016].

Jsou tak vymezeny následující podstatné náležitosti smlouvy o úvěru mezi úvěrujícím a úvěrovaným:

(i) povinnost úvěrujícího poskytnout úvěrovanému na jeho požádání peněžní prostředky do určité částky;

(ii) povinnost úvěrovaného vrátit poskytnuté peněžní prostředky; a

(iii) povinnost úvěrovaného zaplatit úroky.[25]

Je tak zřejmé, že smlouva o úvěru dle občanského zákoníku nepokrývá každý úvěr, ale míří právě na úpravu finančního úvěru. Ze smlouvy o úvěru tedy vzniká úvěrujícímu povinnost vyhradit a na žádost úvěrovaného poskytnout v jeho prospěch peněžní prostředky do sjednané výše a úvěrovanému vzniká právo, nikoli povinnost úvěr čerpat a povinnost poskytnuté prostředky vrátit v měně, ve které mu byly poskytnuty, a zaplatit úroky.[26] Ze strany úvěrujícího jde tedy nejenom o vlastní poskytnutí peněžních prostředků, ale zejména o rezervování prostředků v dohodnuté velikosti s nejistotou, zda celá tato částka bude úvěrovaným požadována, a příslib prostředky na požádání poskytnout.[27] Smlouva o úvěru je tak konsenzuální smlouvou mezi úvěrujícím a úvěrovaným, která vznikne již přijetím nabídky druhou stranou.[28]

1.1.2 Odlišení smlouvy o úvěru od zápůjčky

V této souvislosti lze vymezit rozdíl mezi smlouvou o úvěru a zápůjčkou podle § 2390–2394 občanského zákoníku. Zápůjčkou zapůjčitel vydlužiteli přenechává zastupitelnou věc tak, aby ji užil podle libosti a po čase vrátil věc stejného druhu.

Nejdůležitější rozdíly jsou tak následující:

(i) zápůjčka nezakládá závazek rezervování peněžních prostředků, vzniká na rozdíl od smlouvy o úvěru až samotným plněním a je tak smlouvou reálnou;[29]

(ii) sjednání povinnosti zaplacení úroků (a tedy úplatnosti) je pojmovým znakem smlouvy o úvěru, zatímco zápůjčka úroky obsahovat může, ale nemusí;

---

[25] Této podstatné náležitosti je třeba rozumět jako nezbytnosti sjednání *povinnosti* zaplacení úroků úvěrovaným, jinak by se jednalo o reálnou smlouvu o zápůjčce podle § 2390 a násl., případně konsenzuální inominátní smlouvu. Sjednání výše úroků není podstatnou náležitostí smlouvy o úvěru s ohledem na § 1802 občanského zákoníku.

[26] Srov. závěry rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007, které lze podle názoru autora analogicky aplikovat i na úpravu dle občanského zákoníku.

[27] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2939/2004.

[28] Ustanovení § 1740 a násl. občanského zákoníku.

[29] HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI: závazkové právo : zvláštní část (§ 2055-3014) : komentář*, s. 666. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.

(iii) ze smlouvy o úvěru lze plnit ve prospěch úvěrovaného i třetím osobám (např. úhradou faktur jeho dodavatelům), avšak zápůjčkou lze přenechat peněžní prostředky pouze vydlužiteli (popřípadě jeho zástupci);[30] a

(iv) zápůjčka může být sjednána i k jinému předmětu zastupitelného plnění, než jsou peněžní prostředky.

S ohledem na zaměření této práce je třeba zdůraznit, že spotřebitelský úvěr jakožto právní kvalifikace spotřebního úvěru je „*průřezovou kategorií*“[31] a může být sjednán v podobě smlouvy o úvěru i zápůjčky, případně i ve smlouvě inominátního charakteru. Spotřebitelský úvěr není sám o sobě žádným konkrétním smluvním typem, jedná se spíše o režim, který je třeba aplikovat v případě, že konkrétní smluvní vztah naplňuje znaky legální definice spotřebitelského úvěru.[32]

1.1.3 Vedlejší náležitosti a forma smlouvy o úvěru

Vedle podstatných náležitostí mohou být ve smlouvě o úvěru sjednány i další vedlejší náležitosti, které nemusejí být nutně sjednávány. Mezi takové náležitosti lze zařadit zejména následující ujednání ohledně:

a) účelu, pro který je úvěr poskytován, nebo předmětu úvěrování;
b) výši úroků a pravidlech úročení;
c) podmínkek čerpání úvěru (zejména povinnostech úvěrovaného, které mají být splněny před čerpáním a plněny v průběhu či po čerpání) a době čerpání;
d) podmínek splácení úvěru;
e) poplatcích a cenách, které úvěrující může vedle sjednaných úroků požadovat od úvěrovaného;
f) dalších povinností úvěrovaného po dobu trvání úvěrového vztahu;
g) sankcí pro případ prodlení úvěrovaného se splacením úvěru a sankcí za porušení dalších povinností úvěrovaným;
h) zajištění; a

[30] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007.
[31] WACHTLOVÁ, Lucie, SLANINA, Jan: *Zákon o spotřebitelském úvěru. Komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011, s. 4. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-118-5.
[32] Ve smyslu § 1 zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a § 1 odst. § 2 odst. 1 nového návrhu.

i) ukončení smlouvy o úvěru.[33] [34]

Občanský zákoník nestanoví žádnou formu smlouvy o úvěru, může tak být v zásadě uzavřena i konkludentním jednáním stran,[35] je-li takové právní jednání bezvadné. V praxi se však smlouva o úvěru uzavírá nejčastěji v písemné formě.[36] Lze také poznamenat, že spotřebitelský úvěr podle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru i podle návrhu zákona o spotřebitelském úvěru je možné uzavřít pouze v obligatorně písemné formě právního jednání, ačkoli absence této formy nezpůsobuje neplatnost.[37]

1.2 Ochrana spotřebitele

Důvodem nutnosti ochrany spotřebitele je skutečnost, že v současné době neustále se prohlubující specializace již prakticky není možné, aby každý člověk vlastními silami posuzoval veškeré vlastnosti a případné nedostatky všech statků, které využívá k uspokojení svých potřeb. Oproti spotřebiteli pak profesionální subjekt v rámci své podnikatelské činnosti smlouvy z oblasti své odbornosti uzavírá běžně a má oproti spotřebiteli výhodu plynoucí ze své zkušenosti s takovým právním jednáním, ale i ze znalosti nabízeného produktu nebo služby.

Spotřebitel je tak v podstatě laikem a zároveň stranou, která má podstatně menší možnost ve vztahu k druhé, profesionální straně závazku – podnikateli[38], ovlivnit nebo jednáním modifikovat obsah závazku (zejména například u formulářových smluv).

Konečně pak nezanedbatelným důvodem je i skutečnost, že v případech porušení práv spotřebitele jde často o bagatelní spory, které jsou z objektivního hlediska

[33] MAREK, Karel. K úvěru a zápůjčce [online]. *bulletin-advokacie.cz*, c2015 [cit. 28.12.2015]. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-uveru-a-zapujcce?browser=full>.

[34] HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI: závazkové právo : zvláštní část (§ 2055-3014) : komentář*, s. 704-705. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8.

[35] Při absenci stanovení konkrétní formy smlouvy o úvěru je třeba aplikovat ustanovení § 559 občanského zákoníku.

[36] MAREK, Karel. Ke smlouvě o úvěru a poplatkům za vedení účtu [online]. *Danarionline.cz*. 2013 [cit. 3.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d43402v54591-ke-smlouve-o-uveru-a-poplatkum-za-vedeni-uctu/>

[37] K důsledkům nedodržení písemné formy smlouvy o spotřebitelském úvěru blíže viz podkapitolu 3.7.2 (*Důsledky porušení požadavků na formu nebo obsah*).

[38] Terminologie pro tento subjekt není v českém právním řádu ustálena, tímto profesionálním subjektem může být dle jednotlivých právních předpisů nejčastěji „*podnikatel*“ (který se vyskytuje i v občanském zákoníku a nahradil termín „*dodavatel*“) a „*poskytovatel*“, často i nesprávně „*věřitel*“; ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES, o ochraně spotřebitelů při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli se pak nesystematicky zavádí i označení „*obchodník*“.

jednotlivě nevýznamné a nevyplatí se kvůli každému z nich podstupovat potenciálně nákladné a zdlouhavé občanskoprávní řízení.[39]

Tato nerovnováha stran závazkového vztahu mezi podnikatelem a spotřebitelem vyvolává potřebu ingerence státu v podobě stanovení regulace převážně kogentního charakteru. Právní úprava spotřebitelských smluv má za cíl přispět k faktické rovnováze mezi spotřebitelem a podnikatelem, nikoli pouze dbát na autonomii vůle stran a formální rovnováhu plynoucí z rovnosti stran, která je pro sféru soukromého práva jinak typická.[40]

Ochrana spotřebitele přispívá k informovanějšímu rozhodování spotřebitelů, k rozvoji konkurence v nabídce finančních služeb, k omezování nekalých obchodních praktik, stejně jako k prevenci před negativními sociálními jevy, které na spotřebitele mnohdy dopadají v důsledku neadekvátního sjednávání určitých typů finančních produktů (zejména úvěrových).[41]

S ohledem na tyto přínosy účelné regulace patří ochrana spotřebitele k moderním a rozvíjejícím se trendům soukromého práva.[42] Bylo by však nesprávné chápat ochranu spotřebitele výhradně jako ochranu soukromoprávní, neboť i právní normy veřejnoprávní povahy se významnou měrou podílí na stanovení regulatorního rámce či prosazování ochrany spotřebitele.[43]

1.2.1 Spotřebitel

Pro podřazení právního vztahu režim zákonů z oblasti ochrany spotřebitele je klíčová právní povaha přijímající strany, v případě úvěrů příjemce finanční služby. Režim ochrany spotřebitele přirozeně dopadá jen na takové finanční služby, u nichž na

[39] PELIKÁN, Tomáš. Právní úprava ochrany spotřebitele. *businessinfo.cz* [online]. 2004 [cit. 24. 11. 2015]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pravni-uprava-ochrany-spotrebitele-2372.html>

[40] Projevem tohoto odchýlení se od rovnosti stran je například celkové pojetí zákona o finančním arbitrovi, které předpokládá významnou nápomoc spotřebiteli ve sporech s věřitelem mimo jiné ze spotřebitelského úvěru. Tento zákon pak ani neobsahuje jakékoli ustanovení o rovnosti stran, na rozdíl od § 18 odst. 1 občanského soudního řádu.

[41] Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 28. psp.cz [online]. 2015 [cit. 23. 3. 2016]. Dostupné z WWW:
<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

[42] ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-446-9.

[43] Mezi veřejnoprávní normy se zřetelným významem pro ochranu spotřebitele lze zařadit například zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, nebo zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci.

straně příjemce vystupuje spotřebitel.[44] Podle obecné legální definice ustanovení § 419 občanského zákoníku je spotřebitelem v souladu s evropskými i tuzemskými soukromoprávními trendy chápán každý člověk,[45] který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.[46]

Tato obecná definice je platná pro celé právo, všechny další definice, které obsahuje právní řád České republiky, je tak nutné chápat jako definice speciální.[47] V případě absence speciální definice je třeba aplikovat právě tuto obecnou definici. Pojem spotřebitele podle návrhu zákona o spotřebitelském úvěru je proto třeba pro účely tohoto návrhu chápat právě ve smyslu obecné definice občanského zákoníku, neboť tento návrh, na rozdíl od současného zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru,[48] vlastní definici spotřebitele neposkytuje.

1.2.2 Ochrana spotřebitele na finančním trhu

Potřeba posílit fakticky slabší postavení spotřebitele ve vztazích s finančními institucemi a jejich distribučními sítěmi je spolu s nutností zajistit stabilitu finančního sektoru základním důvodem, proč stát přistupuje k regulatorním zásahům i v oblasti finančního trhu. Za určitá specifika tohoto odvětví hospodářství, která odůvodňují zvýšenou potřebu ochrany spotřebitele, lze považovat především:

(i) dlouhodobý charakter některých finančních produktů;

(ii) relativně nízkou frekvenci nakupování některých finančních služeb (a tedy omezenou možnost spotřebitele učit se z chyb);

(iii) často vysoké finanční závazky, které z příslušné smlouvy vyplývají; a

(iv) závažnost důsledků v případě nesplnění těchto závazků.[49]

---

[44] VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 25. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.

[45] V souladu s judikaturou Evropského soudního dvora dle spojených případů C-541/99 a C-542/99 Cape Snc v Idealservice Srl může být spotřebitelem výhradně osoba přirozená, nikoli osoba právnická.

[46] Další definice spotřebitele srov. dříve § 52 odst. 3 a § 54a odst. 4 písm. c) zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník; dále například článek 3 písm. a) směrnice CCD, § 3 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi, § 2 odst. 3 písm. c) zákona o platebním styku, § 2 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně spotřebitele

[47] SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. V Praze: C.H. Beck, 2008, s. 48-49. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-037-9.

[48] Srov. ustanovení § 3 písm. a) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

[49] Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 28. psp.cz [online]. 2015 [cit. 23. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

1.2.3 Obecně ke spotřebitelskému úvěru

Na zvláštní potřebě ochrany spotřebitele v pozici úvěrovaného je založeno pododvětví ochrany spotřebitele v rámci zvláštních předpisů o spotřebitelském úvěru. V současnosti je takovým účinným předpisem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, který má být nahrazen navrhovaným zákonem o spotřebitelském úvěru.

Oba tyto zákony však obsahují pouze některá práva a povinnosti související se spotřebitelským úvěrem. Další práva a povinnosti mohou vyplývat jak z konkrétní úpravy jednotlivých smluvních typů zmíněných výše v kodexu občanského práva, tak z obecných hmotněprávních ustanoveních o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem podle ustanovení § 1810 a násl. občanského zákoníku, stejně jako z dalších předpisů na ochranu spotřebitele. Zde se jedná především o zákon o ochraně spotřebitele, podle něhož se uplatní zejména zákaz nekalých obchodních praktik.[50] Ohledně vztahu úpravy zákazu nekalých obchodních praktik v zákoně o ochraně spotřebitele a úpravy informačních povinností v reklamě v návrhu zákona o spotřebitelském úvěru pak platí vztah obecné a zvláštní úpravy.[51]

[50] Ve smyslu § 4 zákona o ochraně spotřebitele.
[51] Analogicky VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 4. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.

2. Směrnice o spotřebitelském úvěru

V této kapitole bude představena stručně již zrušená směrnice 87/102/EHS, která položila základy partikulární ochraně spotřebitele v oblasti spotřebitelského úvěru, a dále pak směrnice CCD a směrnice MCD, které z důvodu jejich transpozice návrhem zákona o spotřebitelském úvěru nelze opomenout. Přesto je však třeba upozornit na skutečnost, že na problematiku spojenou s poskytováním spotřebitelských úvěrů není možné nahlížet izolovaně. Spotřebitel je na unijní úrovni chráněn velkým počtem směrnic a v každém jednotlivém případě je nutné analyzovat, která směrnice, respektive která její ustanovení mají být na daný závazkový vztah aplikována.[52]

Na závazkový vztah mezi poskytovatelem úvěru a spotřebitelem se aplikuje nejen níže popsané směrnice CCD a směrnice MCD, ale například i směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu, a dále i směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Aplikací jedné směrnice totiž nelze vyloučit aplikací jiné směrnice.[53]

2.1 Počátky úpravy – směrnice 87/102/EHS a zákon č. 321/2001 Sb.

Počátky právní úpravy spotřebitelského úvěru zvláštními právními předpisy je třeba hledat ve značně stručném zákoně č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, který byl v účinnosti od 1. ledna 2002 do 31. prosince 2010. Tento zákon implementoval směrnici 87/102/EHS, o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru, a přibližoval tak tuzemskou úpravu komunitárním předpisům.

2.1.1 Směrnice 87/102/EHS

Důvodem pro přijetí směrnice 87/102/EHS byly značné rozdíly v právních předpisech členských států v oblasti spotřebitelského úvěru, poskytující odlišný standard ochrany, což mohlo vést k narušení hospodářské soutěže mezi poskytovateli

[52] ŠŤAVÍKOVÁ ŘEZNÍČKOVÁ, Iva. *K otázce posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr*. Jurisprudence, Wolters Kluwer, 2015, roč. 24, č. 3, s. 36-41. ISSN 1802-3843.
[53] Srov. například rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci C-423/97 Travel Vac SL v. Manuel José Antelm Sanchis ze dne 22. dubna 1999.

spotřebitelských úvěrů. Velmi rozličné právní režimy spotřebitelských úvěrů v jednotlivých členských státech nadto i omezovaly přístup spotřebitelů ke spotřebitelským úvěrům napříč členskými státy.

Záměrem, jehož měla směrnice 87/102/EHS docílit, proto bylo nastavení a sjednocení obecných podmínek spotřebitelského úvěru tak, aby byl spotřebitel chráněn proti nevýhodným úvěrovým podmínkám.[54] Mimo důvodu odstranění překážek jednotného trhu v rámci Evropského společenství bylo dalším neméně důležitým důvodem sjednocení a nastolení určitého minimálního standardu ochrany spotřebitele v oblasti spotřebitelských úvěrů na území Evropského společenství.[55]

Hlavní prostředky představovaly zaprvé určení základních požadavků na formu a obsah smlouvy o spotřebitelském úvěru, zadruhé pak stanovení základů informační povinnosti poskytovatele úvěru[56] vůči spotřebiteli o podmínkách a nákladech úvěru, jakož i o všech podstatných náležitostech závazku, do něhož spotřebitel vstupuje.[57]

Směrnice tak především stanovila, že smlouva o spotřebitelském úvěru musí mít obligatorně písemnou formu a musí obsahovat stanovené podstatné náležitosti,[58] jako hlavní nástroj srovnávání spotřebitelských úvěrů poprvé určila, že roční procentní sazba se počítá stanovenou metodou z celkových nákladů[59] spotřebitele na úvěr, že tato roční procentní sazba musí být uváděna v reklamě na spotřebitelské úvěry uvádějící konkrétní nabídku pro jednodušší srovnání spotřebitelem; a že spotřebitel má právo svůj závazek předčasně splatit a vyrovnat před dohodnutou lhůtou za poměrného snížení úroku.[60]

2.1.2 Implementace zákonem č. 321/2001 Sb.

V rámci harmonizace českého právního řádu s evropským právem před vstupem do Evropské unie byl přijat zákon č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, který právní instituty a minimální pravidla směrnice

[54] Viz recitály směrnice 87/102/EHS.
[55] Tamtéž.
[56] Pozn. v terminologii směrnice byl tento subjekt označován jako „*věřitel*".
[57] Viz recitály směrnice 87/102/EHS.
[58] Článek 4 směrnice 87/102/EHS.
[59] Stojí za zmínku, že samotný vzorec RPSN byl do směrnice 87/102/EHS zahrnut za účelem sjednocení lišících se metod výpočtu ročních procentních sazeb členských států až směrnicí Rady 90/88/EHS ze dne 22. 2. 1990 a byl dále upřesněn směrnicí Evropského Parlamentu a Rady 98/7/ES ze dne 16. 2. 1998.
[60] HULVA, Tomáš. Ochrana spotřebitele v komunitárním evropském právu. *beck-online.cz* [online]. 2004 [cit. 29. listopadu 2015]. Dostupné z WWW: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgrpweyk7g5ptqx3torzf6nry>

87/102/EHS transponoval do českého právního řádu. Směrnice 87/102/EHS byla pouze v režimu minimální harmonizace[61], implementující zákon se tak nemohl odchýlit v neprospěch spotřebitele. Nic však českému zákonodárci nebránilo[62] stanovit ochranu nad rámec základního standardu harmonizace. Ten se však přesto přidržel ve všech podstatných bodech minimálního standardu nastaveného směrnicí 87/102/EHS.[63]

Legislativní zkratka spotřebitelského úvěru dle tohoto zákona byla vymezena pozitivně[64] a negativně[65]. Z pozitivního vymezení plyne, že spotřebitelským úvěrem se podle tohoto zákona rozumělo „*poskytnutí peněžních prostředků nebo odložená platba, například ve formě úvěru, půjčky nebo koupě najaté věci, za které je spotřebitel povinen platit*." Uvedený výčet je třeba chápat jako demonstrativní, neboť pokud by se zákon vztahoval výhradně na úvěry, půjčky a koupě najaté věci, vznikl by velký prostor pro obcházení zákona uzavíráním fakticky spotřebitelských úvěrů pod formálně odlišnými smluvními typy, což by bylo v přímém rozporu s účelem směrnice 87/102/EHS. Tento názor ostatně potvrdila judikatura, podle níž byl výčet v tomto pozitivním vymezení demonstrativního charakteru a za spotřebitelský úvěr dle tohoto zákona bylo třeba považovat například i finanční leasing[66] jakožto smlouvu inominátního charakteru, ačkoliv nebylo praxí vždy přijímáno.[67]

Z úpravy tohoto zákona byly výslovně vyňaty některé smluvní vztahy, které by jinak byly pojmově vztaženy pod spotřebitelský úvěr, a to například bezúročné půjčky, úvěry na koupi či údržbu nemovitosti nebo smlouvy ohledně úvěrů nižších než 5 000 Kč a vyšších než 800 000 Kč.[68]

---

[61] Na toto téma obšírněji například ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 10. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-446-9.

[62] Jak ostatně výslovně uvádí i článek 15 směrnice 87/102/EHS.

[63] Broad Economic Analysis of the Impact of the Proposed Directive on Consumer Credit. europarl.europa.eu [online], s. 108. 2007 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/comparl/imco/studies/0704_consumercredit_en.pdf>

[64] Ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru.

[65] Tamtéž, výjimky z působnosti zákona jsou pak uvedeny v § 1 odst. 2 tohoto zákona.

[66] Viz konstantní judikaturu Nejvyššího správního soudu, například rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 6 As 19/2006 a rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 5. 2007, sp. zn. 2 As 85/2006; obdobně rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 9. 2005, č. j. 10 Ca 5/2004-27 (R NSS 821/2006).

[67] Především ze strany poskytovatelů finančního leasingu, například Asociací leasingových společností ČR, viz FARSKÁ, P., NOVOTNÝ, P. Je finanční leasing spotřebitelským úvěrem? *Právní rozhledy*, C.H.BECK, Praha, 2002, č. 6, s. 274.

[68] Tamtéž, výjimky z působnosti zákona jsou pak uvedeny v § 1 odst. 2 tohoto zákona.

Tento zákon obdobně jako směrnice 87/102/EHS stanovil obligatorní písemnou formu smlouvy, ve které je poskytován spotřebitelský úvěr, s tím, že jedno její vyhotovení musí být předáno spotřebiteli. Dále určil požadavky na obsah smlouvy, smlouva o spotřebitelském úvěru dle tohoto zákona tak musela obsahovat povinné náležitosti, a to včetně údaje ohledně RPSN,[69] maximální výše úvěru či podmínek předčasného ukončení smluvního vztahu.[70]

Při absenci povinných náležitostí byl spotřebitelský úvěr založený na základě příslušné smlouvy o poskytnutí spotřebitelského úvěru úročen pouze diskontní sazbou platnou v době uzavření smlouvy, ve které se sjednával spotřebitelský úvěr, uveřejněné pro příslušné období Českou národní bankou, ujednání o jiných platbách na spotřebitelský úvěr pak byla relativně neplatná.[71] Dozor nad dodržováním tohoto zákona byl svěřen České obchodní inspekci.

2.1.3 Zhodnocení úpravy

Implementací směrnice 87/102/EHS došlo k zásadnímu kroku vpřed v ochraně spotřebitele při uzavírání úvěrových smluv, přestože implementace dané směrnice nebyla v jistých ohledech provedena nejlépe a zejména aplikační praxe čelila určitým výkladovým problémům.[72]

Dále pak zákon z důvodu své kusé úpravy opomíjel některá práva spotřebitele, která jsou dnes již samozřejmou součástí ochrany úvěrovaného spotřebitele. Například nebyla zahrnuta tzv. „*cooling-off period*“,[73] [74] tedy určitá krátká lhůta na rozmyšlenou a případné vyvázání se ze sjednaného závazku spotřebitelem, přestože tato lhůta byla

[69] Tento způsob výpočtu dle zákona již odrážel obě směrnice novelizující směrnici 87/102/EHS, tedy směrnici ze dne Rady 22. února 1990 i směrnici 87/102/EHS o sbližování právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru.
[70] Viz taxativní výčet povinných náležitostí podle § 4 odst. 2 zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru.
[71] Ustanovení § 6 zákona č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru.
[72] Například již uvedený spor o finanční leasing, srov. FARSKÁ, P., NOVOTNÝ, P. Je finanční leasing spotřebitelským úvěrem? *Právní rozhledy*, C.H.BECK, Praha, 2002, č. 6, s. 274.
[73] VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 143. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.
[74] Tato lhůta je součástí § 11 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a je samozřejmě zahrnuta i v návrhu zákona o spotřebitelském úvěru v případě spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení v § 118 tohoto návrhu.

obsažena již ve směrnici Rady 85/577/EHS[75], o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, a mohla tak být v zákoně č. 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru, zahrnuta „*v předstihu*“ evropského legislativce, přestože ten sám ji v kontextu spotřebitelských úvěrů uvedl až o rok později v prvním návrhu nové směrnice o spotřebitelském úvěru v roce 2002.

Je však samozřejmě snadné takto zpětně kvalitativně hodnotit „*možnosti vylepšení*“ právní úpravy, takto by bylo možné postupovat u celé řady dalších institutů, které s ohledem na postupující právní vývoj nebyly do tehdejšího zákona zahrnuty. I přes případné nedostatky je tak třeba tento zákon hodnotit jako pozitivní krok směrem k zvýšení ochrany úvěrovaného spotřebitele.

2.2 Směrnice CCD a její implementace zákonem č. 145/2010 Sb.

Původní návrh směrnice CCD předložený Komisí v roce 2002 byl v Evropském parlamentu podroben rozsáhlé kritice.[76] V souladu s připomínkami byl podstatně přepracován a v roce 2004 pak byl formálně předložen upravený návrh, který se dále modifikoval. Evropský parlament se podrobně zabýval dopady tohoto návrhu a nechal zpracovat rozsáhlou ekonomickou analýzu dopadů návrhu směrnice CCD.[77]

Tyto diskuze o budoucí podobě nové směrnice vyústily v přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelských úvěrech a zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (*Směrnice CCD – Consumer Credit Directive*), která byla do českého právního řádu implementována zákonem č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

---

[75] Viz preambuli směrnice 85/577/EHS: „*vzhledem k tomu, že by spotřebitel měl mít právo odstoupit od smlouvy ve lhůtě alespoň sedmi dnů, která by mu umožnila ještě jednou posoudit závazky vyplývající ze smlouvy*;“

[76] Draft report on the proposal for a European Parliament and Council directive on the harmonisation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning credit for consumers ze dne 23. 9. 2003. (COM(2002) 443 – C5-0420/2002 – 2002/0222(COD)). europarl.europa.eu [online]. 2003 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z WWW: < http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A5-2003-0310+0+DOC+XML+V0//EN&language=ga>

[77] Studie Evropského parlamentu Broad Economic Analysis of the Impact of the Proposed Directive on Consumer Credit. europarl.europa.eu [online]. 2007 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2007/385637/IPOL-IMCO_ET(2007)385637_EN.pdf>

2.2.1 Princip úplné harmonizace

Ukázalo se, že princip minimální harmonizace dle směrnice 87/102/EHS brání rozvoji přeshraničních transakcích, a tedy zvýšení konkurence na trhu.[78] Minimální harmonizace sice umožňuje zachovat vyšší národní ochranu spotřebitele než tu, kterou stanoví příslušná směrnice, v případě implementace směrnice 87/102/EHS do českého právního řádu však tato možnost nebyla nijak realizována. Obrat k úplné harmonizaci ve směrnici CCD proto byl pro tuzemské spotřebitele jednoznačně výhodný.

Úplná harmonizace vede ke sjednocení národních úprav členských států na shodné úrovni, protože členské státy v rozsahu působnosti směrnice nemohou přijmout odchylná, tedy ani mírnější, ani přísnější ustanovení či více ochranářská ustanovení,[79] než jaká obsahuje směrnice.[80] Tato skutečnost v přímém důsledku zvyšuje úroveň právní jistoty stran přeshraničních transakcí a snižuje takzvané „*compliance costs*“, tedy náklady podnikatelů vynaložené na přizpůsobení se odlišným regulatorním rámcům.[81] Spotřebitel tak má v této souvislosti jistotu, že se mu ve všech členských státech dostane stejné hmotněprávní ochrany. To mu umožňuje více využívat výhod vnitřního trhu a služeb i zahraničních poskytovatelů úvěrů, kteří naopak nemusí vynakládat dodatečné náklady na vyhovění regulatorním požadavkům ochrany spotřebitele dalšího členského státu.

Směrnice CCD v souladu s tímto obratem k úplné harmonizaci výslovně stanoví závaznou povahu.[82] Znění ustanovení směrnice CCD tak do značné míry předurčuje[83] podobu implementačních zákonů členských států, včetně zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

---

[78] HULMÁK, Milan. Spotřebitelské úvěry – revize právní úpravy. In: HAMUĽÁK, Ondrej (ed.). *Aktuální otázky normotvorby: Právo na spravedlivý proces : [sborník příspěvků z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2008, pořádané ve dnech 8.-10. září 2008 Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci*. 1. vyd. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2008, iv, s. 110. ISBN 978-80-903400-2-2.

[79] Soudní dvůr Evropské unie již dříve judikoval, že v případě směrnic provedených v maximální harmonizaci „*členské státy nemohou přijmout více omezující opatření, než jaká jsou stanovená směrnicí, a to ani s cílem dosáhnout vyšší úrovně ochrany spotřebitele*“. Viz bod 52 rozhodnutí Evropského soudního dvora ve spojených věcech C-261/07 a C-299/07, VTB-VAB a Galatea ze dne 23. 4. 2009.

[80] VACEK, L. Režim maximální harmonizace a jeho důsledky při transpozici směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru. *Jurisprudence*, 2010, roč. XIX, č. 7/2010, 68 s. ISSN 1802-3843.

[81] Green paper on the review of the consumer acquis, bod 3.2. Evropská komise, 2007. ec.europa.eu [online]. 2007 [cit. 25.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/consumers/archive/cons_int/safe_shop/acquis/green-paper_cons_acquis_en.pdf>

[82] Viz článek 22 odst. 1 směrnice CCD.

[83] VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 5. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.

2.2.2 Působnost

Svou působnost směrnice CCD pozitivně vymezuje tak, že se „*vztahuje na úvěrové smlouvy*“.[84] Úvěrová smlouva je dále definována v článku 3 směrnice CCD jako „*smlouva, na jejímž základě věřitel poskytuje nebo slibuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě odložené platby, půjčky nebo jiné podobné finanční služby, s výjimkou smluv o průběžném poskytování služeb nebo dodávání zboží stejného druhu, kdy spotřebitel za tyto služby nebo zboží po dobu jejich poskytování nebo dodávání platí ve splátkách.“*

Toto pozitivní vymezení je pak doplněno negativním vymezením,[85] podle něhož jsou z působnosti směrnice CCD vyňaty některé vztahy jinak spadající pod pozitivní vymezení spotřebitelských smluv. Konkrétně jsou pak mimo jiné vyloučeny úvěrové smlouvy, které jsou zajištěny hypotékou či jiným srovnatelným zajištěním na nemovitý majetek; úvěrové smlouvy, jejichž účelem je nabytí a zachování vlastnických práv k pozemku či stávající budově; úvěrové smlouvy na úvěry, jejichž celková výše je nižší než 200 EUR nebo naopak vyšší než 75 000 EUR; operativní leasingové smlouvy[86] nebo úvěrové smlouvy, kde je úvěr poskytnut bez úroků a jakýchkoliv jiných poplatků a musí být splacen ve lhůtě 3 měsíců se zanedbatelnými poplatky.

Obdobně i zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru pro vymezení své věcné působnosti užívá jak pozitivní, tak negativní vymezení, která v podstatě přejímá ze směrnice CCD. V zákonném vymezení však přesto lze určit jisté odlišnosti,[87] například úvěrové smlouvy zajištěné hypotékou či jiným srovnatelným zajištěním, na něž se směrnice nevztahuje,[88] jsou v negativním vymezení v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru definovány užším způsobem. Podle zákona se totiž musí jednat o finanční služby, které kumulativně splňují dvě podmínky – jsou poskytnuty pro účely

[84] Článek 2 odst. 1 směrnice CCD.
[85] Článek 2 odst. 2 směrnice CCD.
[86] Finanční leasing, při jehož skončení může vlastnické právo k věci přejít na spotřebitele, zůstal v souladu s judikaturou k zákonu č. 321/2001 Sb. stále v rámci režimu zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Naopak operativní leasing, u nějž i po skončení smluvního vztahu zůstává předmět leasingu ve vlastnictví jeho poskytovatele – leasingové společnosti, je vyloučen z režimu směrnice CCD i zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.
[87] Takový postup není vyloučen, srov. recitál 10 směrnice CCD.
[88] Viz článek 2 odst. 2 písm. a) směrnice CCD.

bydlení a zároveň je pohledávka věřitele z těchto závazků zajištěna zástavním právem k nemovitosti.[89]

Touto úpravou tak došlo k zahrnutí spotřebitelských úvěrů, které jsou sice zajištěny zástavním právem k nemovitosti, avšak nejsou účelově vázány na bydlení.[90] V praxi se totiž často objevuje situace, kdy dochází k zajištění zástavním právem na nemovitost běžných neúčelových spotřebitelských úvěrů a jejich vynětí by umožnilo snadné zneužití.[91]

Podobně směrnice umožňuje vynětí u zajištění „*srovnatelného s hypotékou*“[92]; tuzemský zákonodárce však z důvodu ochrany právní jistoty obou smluvních stran spotřebitelského úvěru i z obavy z možného obcházení zákona a rozšiřování výluk z jeho působnosti volil užší formulaci. Vyloučení z režimu zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru tak umožnil jen u spotřebitelských úvěrů zajištěných právě jen zástavním právem k nemovitosti.[93]

Důvodem pro vyloučení hypotečních úvěrů z působnosti zákona i směrnice CCD byl především předpoklad, že v brzké době po přijetí této směrnice bude přijata též speciální směrnice upravující hypoteční úvěry. Několik členských států i napříč tomu rozšířilo působnost transpozičního zákona podle směrnice CCD i na tyto úvěry.[94] Po zpětném ohlédnutí lze takové rozhodnutí hodnotit jako správné, k přijetí příslušné směrnice MCD ostatně došlo až s mnohaletým zpožděním v roce 2014.[95]

---

[89] Viz § 2 písm. a) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.
[90] Tedy tzv. americké hypotéky.
[91] Konzultační materiál Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a zrušení směrnice Rady 87/102/EHS. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR a Ministerstvo financí ČR. mpo.cz [online]. 2008 [cit. 25.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mpo.cz/dokument50314.html>
[92] Viz článek 2 odst. 2 písm. a) směrnice CCD.
[93] VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 9. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.
[94] Například Rakousko, Finsko, Slovinsko, Rumunsko, Litva, částečně Francie a Spojené království, viz Konzultační materiál Ministerstva financí Transpozice směrnice 2014/17/EU o úvěrech na bydlení (MCD) ze dne 18. července 2014. mfcr.cz [online]. 2014 [cit. 25.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/uvery-pro-spotrebitele/hypotecni-uver/transpozice-smernice-o-uverech-na-bydlen/konzultacni-material-k-transpozici-smern-18474>
[95] VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 9. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.

2.2.3 Změny podle směrnice CCD

Přijetím směrnice CCD došlo oproti předcházející úpravě dle směrnice 87/102/EHS k několika podstatným změnám, které v podstatě rozšířily rámec ochrany spotřebitele. V této podkapitole lze stručně uvést některé z velké řady těchto změn.

Posouzení úvěruschopnosti spotřebitele

Jednou z takovýchto změn je povinnost věřitele posoudit, zda je spotřebitel schopen spotřebitelský úvěr splácet. Cílem takové úpravy je zajistit, že se spotřebitelé vyvarují nadměrného zadlužování a věřitelé naopak nezodpovědného půjčování. Věřitel tak před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru či zvýšením celkové výše úvěru musí posoudit úvěruschopnost spotřebitele na základě informací získaných od spotřebitele či na základě vyhledávání v příslušné databázi.[96] V případech přeshraničního úvěru by mělo být zajištěno, aby i zahraniční subjekty měly přístup k příslušným databázím.[97]

Informační povinnosti, možnost odstoupení od smlouvy do 14 dnů[98]

Směrnicí CCD byla dále nově upravena řada požadavků na uvádění informací vůči spotřebiteli týkajících reklamní a marketingové komunikace,[99] předsmluvních informací sdělovaných ve formě formuláře „*standardní evropské informace o spotřebitelském úvěru*“[100] a výčtu informací, jež mají být uváděny v úvěrových smlouvách.[101] Obsažena je i již výše zmíněná „*cooling-off period*“,[102] tedy právo spotřebitele do 14 kalendářních dnů ode dne uzavření smlouvy či splnění informačních povinností odstoupit od úvěrové smlouvy bez udání důvodů.

Řešení sporů ze spotřebitelského úvěru před finančním arbitrem

Další významnou změnou je změna v příslušnosti rozhodování sporů mezi věřiteli (případně zprostředkovateli) vznikajících při nabízení, poskytování či

[96] Článek 8 směrnice CCD.
[97] Článek 9 směrnice CCD.
[98] Již bylo řečeno, že obsah směrnice do značné míry determinuje obsah implementačního zákona, pro konkrétnější a podrobnější výčet informačních povinností tak, jak mají být tuzemským právem přejaty, proto lze odkázat na kapitolu 3.6 (*Informační povinnost vůči spotřebiteli*).
[99] Článek 4 směrnice CCD.
[100] Článek 5 směrnice CCD.
[101] Článek 5 směrnice CCD.
[102] Článek 14 směrnice CCD.

zprostředkování spotřebitelských úvěrů. Směrnice CCD tak stanoví povinnost členských států zajistit vhodné a účinné postupy pro mimosoudní řešení sporů ze spotřebitelských úvěrů.[103] Za tímto účelem lze využít i stávající subjekty, určení konkrétní formy mimosoudního řešení je přenecháno členským státům.

Způsob tohoto mimosoudního řešení sporů byl do českého právního řádu transponován rozšířením působnosti finančního arbitra podle zákona o finančním arbitrovi. Podle tohoto zákona je k rozhodování sporů mezi spotřebitelem a „*věřitelem nebo zprostředkovatelem při nabízení, poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru nebo jiného úvěru, zápůjčky, či obdobné finanční služby*“ příslušný též i finanční arbitr.[104] Lze doplnit, že tato působnost finančního arbitra zůstává návrhem zákona o spotřebitelském úvěru nezměněna.

2.3 Směrnice MCD

Po třech letech rozsáhlého projednávání předlohy směrnice vyšla dne 4. února 2014 v Úředním věstníku Evropské unie směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení č. 1093/2010 (*Směrnice MCD – Mortgage Credit Directive*) s transpoziční lhůtou pro provedení členskými státy do 21. března 2016.

Cílem směrnice MCD je sjednocení a podpora vnitřního trhu s hypotečními úvěry a současně i ochrana spotřebitele na trhu hypotečních úvěrů. Důvodem k přijetí byla dosavadní situace, kdy se zákony jednotlivých členských států týkající se regulace poskytování a dohledu nad věřiteli a zprostředkovateli smluv o úvěru na nemovitosti určené k bydlení, podstatně lišily standardem poskytované ochrany i regulačním rámcem. Takové rozdíly vytvářejí překážky, které snižují úroveň přeshraniční činnosti na straně nabídky i poptávky, a v přímém důsledku tak omezují konkurenci a výběr na trhu.[105]

Finanční krize nadto ukázala potřebu regulace trhu hypotečních úvěrů a jistě uspíšila přijetí směrnice MCD s ohledem na skutečnost, že neodpovědné chování části účastníků tohoto trhu může podkopat základy finančního systému a vést ke krizi důvěry

[103] Článek 24 směrnice CCD.
[104] Ustanovení § 1 odst. 1 písm. c) zákona č. 229/2002 Sb., o finačním arbitrovi
[105] Recitál 2 směrnice MCD.

všech stran, zejména pak spotřebitelů, a k potenciálně vážným sociálním a hospodářským důsledkům.[106] [107]

Zatímco směrnice CCD představila řadu původních institutů oproti směrnici 87/102/EHS, směrnice MCD do maximální možné míry sleduje stávající evropskou právní úpravu v oblasti spotřebitelských úvěrů a v mnohém odkazuje přímo na definice obsažené ve směrnici CCD, i svým obsahem samozřejmě zohledňuje úpravu obsaženou ve směrnici CCD.[108] Takový postup ostatně umožnil zpracování jediného návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, který „*naráz*" implementuje obě směrnice.

2.3.1 Režim cílené harmonizace, působnost směrnice

Na rozdíl od směrnice CCD, která byla provedena v režimu maximální harmonizace, je směrnice MCD provedena v režimu cílené harmonizace – tou lze rozumět v podstatě minimální harmonizaci s určitými prvky maximální harmonizace, kterými jsou ve směrnici ustanovení o výpočtu RPSN a formuláře ESIP (*Evropský standardizovaný informační přehled*), od nichž se nelze odchýlit.[109]

Předmětem směrnice je úprava některých práv a povinností souvisejících s poskytováním a zprostředkováním spotřebitelského úvěru, který je (i) zajištěn zástavním právem k nemovitosti určené k bydlení nebo srovnatelným zajištěním, nebo (ii) jehož účelem je nabytí či zachování vlastnických práv k takové nemovitosti. Lze připomenout, že komplexní úprava těchto úvěrů je v tuzemském právním řádu novum.

Osobní působnost směrnice MCD se omezuje na vztahy mezi věřiteli[110] a zprostředkovateli[111] se spotřebitelem[112] týkající se výše uvedených úvěrů, jsou-li

[106] Recitál 3 směrnice MCD.
[107] Oporou pro tento závěr směrnice MCD je nepochybně skutečnost, že nedostatek regulace a dozoru nad americkým hypotečním trhem umožnil rozšíření rizikových *subprime* hypoték mezi spotřebiteli. Plošné selhání splácení těchto úvěrů a pád cen zajišťujících nemovitostí zapříčinily propuknutí americké hypoteční krize v roce 2007, která s ohledem na propojenost finančních trhů v přímém důsledku způsobila světovou finanční krizi.
[108] Informace o transpozici Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnice 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 109/2010. mfcr.cz [online]. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/hypotecni-uver/zakladni-informace>
[109] Článek 2 odst. 2 směrnice MCD.
[110] Věřitelem směrnice rozumí fyzickou nebo právnickou osobu, která při výkonu své živnosti, podnikání nebo povolání poskytuje nebo slibuje poskytnout úvěr podle článku 4 odst. 2 směrnice MCD.
[111] Zprotředkovatelem se rozumí „*fyzická nebo právnická osoba, která nejedná jako věřitel nebo notář nebo pouze přímo či nepřímo neseznámí spotřebitele s určitým věřitelem nebo zprostředkovatelem úvěru*

takové nemovitosti určeny k bydlení.[113] Směrnice MCD nadto výslovně rozumí spotřebitelem i takové fyzické osoby, které nemovitost užívají částečně i za účelem podnikání, pokud takový účel nepřevažuje.[114]

2.3.2 Informační povinnost věřitele a zprostředkovatele vůči spotřebiteli

Směrnice MCD obdobně jako směrnice CCD stanoví řadu informačních povinnosti vůči spotřebiteli týkajících se reklamní a marketingové komunikace, zpřístupnění všeobecných informací o smlouvě o úvěru včetně RPSN nebo předsmluvních informací v podobě individualizovaných informací potřebných k porovnání tržně dostupných úvěrů ve formě stanovené jednotným formulářem ESIP.[115] Veškeré informace poskytované spotřebiteli na základě požadavků směrnice musí být poskytovány spotřebiteli bezplatně.[116]

2.3.3 Povinnost posouzení úvěruschopnosti spotřebitele

Věřitel bude mít povinnost důkladně posoudit schopnost spotřebitele úvěr splatit a dostát svým závazkům, a to s ohledem na veškeré faktory relevantní pro ověření pravděpodobnosti řádného splnění závazků. Úvěr lze poskytnout pouze tehdy, pokud závěry takového posouzení úvěruschopnosti nasvědčují tomu, že závazky ze smlouvy o úvěru budou splaceny tak, jak je smlouvou požadováno.[117] Takové posouzení úvěruschopnosti lze provést pouze na základě nezbytných, dostačujících a přiměřených informací o příjmech a výdajích a dalších finančních a ekonomických poměrech spotřebitele. Veškeré věřitelem získané informace musejí být náležitě ověřeny, mimo jiné v případě nutnosti také použitím nezávisle ověřitelné dokumentace.[118]

---

a která při výkonu své živnosti, podnikání nebo povolání za odměnu, která může mít peněžitou anebo jakoukoli jinou dohodnutou finanční podobu“ podle článku 4 odst. 5 směrnice MCD.

[112] Spotřebitelem se rozumí tatáž osoba, jako dle směrnice CCD, tedy výhradně „*fyzická osoba, která při operacích, na něž se vztahuje tato směrnice, jedná za účelem nesouvisejícím s její živností, podnikáním nebo povoláním*“, viz článek 4 odst. 1 směrnice MCD s odkazem na článek 4 směrnice MCD.

[113] Nadto je třeba doplnit, že směrnice nebrání členským státům v zájmu ochrany spotřebitele rozšířit působnost i na smlouvy o úvěru na jiné nemovitosti, než jsou nemovitosti určené k bydlení.

[114] Viz recitál 12 směrnice MCD.

[115] Kapitola 4 směrnice MCD.

[116] Článek 8 směrnice MCD.

[117] Článek 18 směrnice MCD.

[118] Článek 20 směrnice MCD.

Při posuzování úvěruschopnosti nelze spoléhat převážně na hodnotu nemovitosti poskytnuté jako zajištění úvěru, případně se dokonce spoléhat, že cena nemovitosti ještě vzroste, není-li úvěr poskytován za účelem výstavby či rekonstrukce.[119] Posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je tak dle směrnice MCD třeba považovat za určitou pojistku řádného splacení nezávislou na samotném zajištění úvěru, kterou nelze redukovat na pouhé uvážení hodnoty zajišťující nemovitosti, a to ani tehdy, pokud by hodnota zajištění převyšovala výši úvěru.[120]

2.3.4 Další vybraná ustanovení směrnice MCD

Lze uvést i některá „*nová*“ ustanovení směrnice MCD, která rozšiřují rámec ochrany spotřebitele i nad standard poskytnutý směrnicí CCD ohledně:

(i) zákazu vázaného prodeje;

Nově je směrnicí MCD upraven zákaz vázaného prodeje, kterým se rozumí nabízení nebo prodej smlouvy o úvěru v balíčku s dalšími finančními produkty nebo službami, přičemž smlouva o úvěru není spotřebiteli samostatně k dispozici. Povoleným spojeným prodejem je nabízení nebo prodej smlouvy o úvěru v balíčku s dalšími, odlišnými finančními produkty nebo službami, přičemž uvedená smlouva o úvěru je spotřebiteli rovněž k dispozici samostatně, avšak nikoli nutně za stejných podmínek jako při nabídce ve spojení s doplňkovými službami.[121]

(ii) standardů poradenských služeb;[122]

Nově je obsažena povinnost informování spotřebitele předem, zda jsou či mohou být poskytovány poradenské služby, jaké je spektrum produktů, z nichž doporučení vychází, a zda a v jaké výši jsou požadovány poplatky za danou službu. K poskytnutí doporučení je třeba získat od spotřebitele údaje o jeho osobní a finanční situaci a záznam doporučení musí být spotřebiteli poskytnut v papírové podobě nebo na jiném trvalém nosiči. Směrnice dále poskytuje členským státům možnost zakázat nebo

[119] Tamtéž.
[120] Tento požadavek se vší pravděpodobností taktéž vychází ze zkušeností z americké hypoteční krize. Pád cen nadhodnocených nemovitostí zajišťujících rizikové hypoteční úvěry ve spojení se slabou bonitou úvěrovaných spotřebitelů vedl k vlně selhání s ohledem na nemožnost refinancování nebo splacení úvěru.
[121] Článek 12 směrnice MCD, promítnutý do článku § 115 a § 130 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[122] Článek 22 směrnice MCD.

podmínit používání pojmu „poradce“, „poradenství“ a obdobných formulací. Pro pojem „nezávislý poradce“, „nezávislé poradenství“ je možno stanovit přísnější podmínky včetně zákazu odměňování věřitelem.[123]

(iii) požadavků na výkon činnosti zprostředkovatelů úvěrů včetně evropského pasu[124] a požadavků na adekvátní regulaci a dohled nad zprostředkovateli úvěru[125] a nebankovními poskytovateli úvěrů,[126] včetně požadavků na odbornost osob jednajících se spotřebitelem;[127]

(iv) shovívavosti při prodlení a realizaci zástavy[128].

„*Shovívavostí*“ se rozumí poměrně abstraktní, respektive blíže nekonkretizovaná povinnost členských států podporovat přiměřenou shovívavost věřitelů v případě prodlení dlužníka, než zahájí řízení za účelem realizace zástavy.

[123] Lze poznamenat, že tuto možnost návrh zákona o spotřebitelském úvěru využívá, viz podkapitolu 3.5.4 (*Omezení plateb a pobírání odměn, nezávislost*) této práce.
[124] Článek 32 směrnice MCD. K evropskému pasu (včetně kritického zhodnocení) blíže viz podkapitolu 3.4.2 (*Zprostředkovatel spotřebitelského úvěru*).
[125] Článek 34 směrnice MCD.
[126] Článek 35 směrnice MCD.
[127] Konzultační materiál Ministerstva financí Transpozice směrnice 2014/17/EU o úvěrech na bydlení (MCD) ze dne 18. července 2014. mfcr.cz [online]. 2014 [cit. 25.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/uvery-pro-spotrebitele/hypotecni-uver/transpozice-smernice-o-uverech-na-bydlen/konzultacni-material-k-transpozici-smern-18474>
[128] Článek 28 směrnice MCD.

3. Úprava návrhem zákona o spotřebitelském úvěru

Jedním z impulzů ke zpracování nové úpravy bylo pověření Poslanecké sněmovny vládě České republiky, aby „*zpracovala a předložila Poslanecké sněmovně návrh zákonné úpravy, která by podstatně zpřísnila podmínky pro vstup do podnikání v oblasti poskytování úvěrů (nejen spotřebitelských) nebankovními poskytovateli a zavedla nad jejich činností účinný dohled*“,[129] a to s ohledem na „*predátorské a lichevní praktiky na trhu nebankovních poskytovatelů úvěrů*.“[130]

Významným důvodem k novému a celistvému zpracování však byla i potřeba transponovat produktovou regulaci podle směrnice MCD a posílit tak ochranu spotřebitele i v oblasti úvěrů na bydlení, které jsou v současnosti z aplikace zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru vyloučeny[131] a nejsou ani předmětem regulace žádného jiného právního předpisu – přesněji, úvěry na bydlení nejsou souhrnně upraveny žádným jiným předpisem. Částečně se totiž hypotečních úvěrů dotýká například právní úprava podnikání bank podle zákona o bankách, podnikání na základě volné živnosti „*Služby v oblasti administrativní správy a služby organizačně hospodářské povahy*“ podle živnostenského zákona (u úvěrů nikoli pro spotřebitele), nepřímo pak i právní úprava vydávání hypotečních zástavních listů v zákoně o dluhopisech nebo podmínky čerpání zajištěných i nezajištěných úvěrů v rámci stavebního spoření podle zákona o stavebním spoření.[132]

3.1 Předmět návrhu

S ohledem na harmonizační rámec je předmět návrhu zákona o spotřebitelském úvěru do značné míry determinován směrnicemi MCD a CCD. Předmětem návrhu zákona o spotřebitelském úvěru je úprava činnosti osob oprávněných poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelský úvěr, práv a povinností při poskytování

[129] Viz usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 367/2014 ke sněmovnímu tisku č. 41.
[130] Tamtéž.
[131] Viz negativní vymezení spotřebitelského úvěru podle ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.
[132] Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 21. psp.cz [online]. 2015 [cit. 27. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

a zprostředkování spotřebitelského úvěru a působnosti správních orgánů v oblasti této činnosti.[133]

Zjednodušeně by tak bylo možné říct, že návrh zákon upravuje práva a povinnosti v rámci smluvního vztahu spotřebitelského úvěru, a to jak na straně poskytovatele a zprostředkovatele spotřebitelského úvěru, tak na straně spotřebitele nebo zájemce o zprostředkování spotřebitelského úvěru. Návrh zákona však neupravuje pouze smluvní vztah samotný, ale i další povinnosti poskytovatelů a zprostředkovatelů v různých fázích se zvláštním zaměřením na fázi před uzavřením smlouvy, kdy dochází k nabízení nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru.[134]

Nadto je zahrnuta i úprava vstupu do odvětví a udělování oprávnění k poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru, stejně jako pravidla a dohled nad výkonem činnosti poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru, tedy institucionální složka regulace, která v oblasti spotřebitelského úvěru dosud chyběla.

Zákon v souladu s článkem 48 odst. 3 legislativních pravidel vlády úvodem odkazuje na směrnice, které jsou zcela nebo z podstatné části promítnuty do zákona. Jedná se především o výše představené směrnice CCD a MCD a dále pak o směrnici Komise 2011/90/EU ze dne 14. listopadu 2011, kterou se mění část II přílohy I směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, kterou se stanoví dodatečné předpoklady pro výpočet roční procentní sazby nákladů a Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 1125/2014 ze dne 19. září 2014, kterým se doplňuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU, pokud jde o regulační technické normy týkající se minimální peněžní částky pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu povolání nebo srovnatelné záruky pro zprostředkovatele úvěru.

[133] Ustanovení § 1 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[134] Analogicky VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 4. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.

3.2 Struktura navrhovaného materiálu

Návrh zákona je v souladu s ustanovením § 25 odst. 1 legislativních pravidel vlády rozčleněn na čtrnáct částí, které se dále člení na hlavy a díly:

Ustanovení	Část	Název části
§ 1 – § 6	Část první	OBECNÁ USTANOVENÍ
§ 7 – § 15	Část druhá	OSOBY OPRÁVNĚNÉ POSKYTOVAT SPOTŘEBITELSKÝ ÚVĚR
§ 16 – § 52	Část třetí	OSOBY OPRÁVNĚNÉ ZPROSTŘEDKOVÁVAT SPOTŘEBITELSKÝ ÚVĚR
§ 53 – § 59	Část čtvrtá	REGISTR
§ 60 – § 74	Část pátá	PERSONÁLNÍ PŘEDPOKLADY K PROVOZOVÁNÍ ČINNOSTI
§ 75 – § 103	Část šestá	PRAVIDLA JEDNÁNÍ
§ 104 – § 124	Část sedmá	SMLOUVA O SPOTŘEBITELSKÉM ÚVĚRU
§ 125 – § 132	Část osmá	SMLOUVA O ZPROSTŘEDKOVÁNÍ SPOTŘEBITELSKÉHO ÚVĚRU
§ 133 – § 134	Část devátá	ROČNÍ PROCENTNÍ SAZBA NÁKLADŮ
§ 135 – § 146	Část desátá	DOHLED
§ 147 – § 159	Část jedenáctá	SPRÁVNÍ DELIKTY
§ 160 – § 163	Část dvanáctá	SPOLEČNÁ USTANOVENÍ
§ 164 – § 177	Část třináctá	PŘECHODNÁ USTANOVENÍ
§ 178 – 179	Část čtrnáctá	ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

Zdroj: Vlastní zpracování

Stojí za povšimnutí, že návrh zákona o spotřebitelském úvěru je již pouhým počtem ustanovení značně obsáhlejší než zákon o spotřebitelském úvěru, který na pouhých 29 paragrafech upravoval spotřebitelský úvěr.[135] Podstatné rozšíření úpravy lze nalézt téměř ve všech oblastech, respektive v těch, kde tomu není zabráněno zejména

[135] Je třeba mít na paměti, že již zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru byl sám o sobě značným rozšířením předcházejícího kusého zákona 321/2001 Sb., o některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru.

harmonizačním režimem směrnice CCD. Návrh zákona o spotřebitelském úvěru je tak nepochybně komplexnější úpravou, jakkoli pouhý počet paragrafů nelze považovat za významnější kvalitativní ukazatel.

3.3 Věcná působnost

Věcná (meritorní) působnost vyjadřuje okruh vztahů, na něž se právní úprava vztahuje. Návrh zákona o spotřebitelském úvěru věcnou působnost vyjadřuje skrze pozitivní definici vztahů, na něž se vztahuje, a negativní definicí vztahů, na něž se naopak nevztahuje. Doplněním těchto vymezení je omezení působnosti a aplikace pouze některých ustanovení na určité druhy spotřebitelských úvěrů.

3.3.1 Pozitivní vymezení

Spotřebitelským úvěrem se tak dle legální definice návrhu zákona o spotřebitelském úvěru rozumí „*odložená platba, peněžitá zápůjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo zprostředkovaná spotřebiteli*.“[136] Oproti definici dle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru[137] dochází především k jistému zaktuálnění v souladu s kodifikovanou civilněprávní terminologii. Lze zdůraznit skutečnost, že návrh zákona již oproti úpravě dle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru nezahrnuje „*přislíbení*“ spotřebiteli – věcný důsledek však tato změna neobnáší, pojmy „*poskytování*“ a „*zprostředkování*“ spotřebitelského úvěru dle navrhovaného vymezení pojmů totiž nově výslovně zahrnují i „*nabízení možnosti sjednat spotřebitelský úvěr*“.[138]

Podstatnou změnou samozřejmě je zahrnutí spotřebitelských úvěrů na bydlení do zákonné úpravy v souvislosti s transpozicí produktové materie upravené směrnicí MCD. Tento typ spotřebitelského úvěru byl dosud dle negativního vymezení zákona

[136] Ustanovení § 2 odst. 1 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. Dle CCD je „„*úvěrovou smlouvou*“ *smlouva, na jejímž základě věřitel poskytuje nebo slibuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě odložené platby, půjčky nebo jiné podobné finanční služby, s výjimkou smluv o průběžném poskytování služeb nebo dodávání zboží stejného druhu, kdy spotřebitel za tyto služby nebo zboží po dobu jejich poskytování nebo dodávání platí ve splátkách*,“ obdobně dle MCD je „„*smlouvou o úvěru*“ *smlouva, na jejímž základě věřitel poskytuje nebo slibuje poskytnout spotřebiteli úvěr spadající do oblasti působnosti článku 3 ve formě odložené platby, půjčky nebo jiné podobné finanční služby*.“

[137] Dle § 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru: „*Spotřebitelským úvěrem se rozumí odložená platba, půjčka, úvěr nebo jiná obdobná finanční služba poskytovaná nebo přislíbená spotřebiteli věřitelem, nebo zprostředkovatelem*.“

[138] Viz § 3 písm. a), b) návrhu zákona.

č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru z působnosti vyloučen[139]. Dle § 2 odst. 2 návrhu zákona je tak spotřebitelským úvěrem na bydlení spotřebitelský úvěr:

a) zajištěný nemovitou věcí[140] nebo věcným právem k věci nemovité,

b) účelově určený k

1. nabytí, vypořádání nebo zachování práv k věci nemovité nebo součásti nemovité věci,

2. výstavbě věci nemovité nebo součásti nemovité věci,

3. úhradě za převod družstevního podílu v bytovém družstvu nebo nabytí účasti v jiné právnické osobě za účelem získání práva užívání bytu nebo rodinného domu,

4. změně stavby podle stavebního zákona nebo jejímu připojení k veřejným sítím,

5. úhradě nákladů spojených se získáním peněžité zápůjčky, úvěru nebo jiné obdobné finanční služby s účelem uvedeným v bodech 1 až 4, nebo

6. splacení úvěru, peněžité zápůjčky nebo jiné obdobné finanční služby poskytnuté k účelům uvedeným v bodech 1 až 6, nebo

c) poskytnutý stavební spořitelnou podle zákona upravujícího stavební spoření.

Toto ustanovení je třeba vykládat tak, že se jedná o alternativní výčet třech možností.[141] Kumulaci je třeba posuzovat za nevhodnou především s ohledem na znaky podle značně „omezujícího“ písm. c), některá ustanovení nadto přímo odkazují pouze na konkrétní kategorii spotřebitelského úvěru na bydlení.[142] Spotřebitelskými úvěry na bydlení však zřejmě bude i část spotřebitelských úvěrů, které byly dosud i v mezích působnosti zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, který implementoval pouze směrnici CCD.[143]

---

[139] Viz § 2 písm. a) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

[140] Jakoukoli, nejen nemovitostí určenou k bydlení.

[141] A to i ve smyslu článku 3 směrnice MCD: „*Tato směrnice se vztahuje na smlouvy o úvěru, které jsou zajištěny zástavním právem k nemovitosti určené k bydlení nebo jiným srovnatelným zajištěním běžně používaným v členském státě na nemovitosti určené k bydlení nebo které jsou zajištěny právem k nemovitosti určené k bydlení*“.

[142] Například § 6 odst. 4 nebo § 113 odst. 1 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[143] Negativní definice podle § 2 písm. a) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru totiž vylučuje působnost pouze v případě kumulativního spojení účelu bydlení a zajištění zástavním právem k nemovitosti: „*Tento zákon se nevztahuje na odloženou platbu, půjčku, úvěr nebo jinou obdobnou finanční službu* ***poskytnutou pro účely bydlení****, v níž je pohledávka* ***zajištěna zástavním právem k nemovitosti*** [...]“

Vztahu mezi spotřebitelským úvěrem na bydlení a spotřebiteským úvěrem je třeba rozumět tak, že spotřebitelský úvěr na bydlení je zvláštním druhem spotřebitelského úvěru. Práva a povinnosti vztahující se ke spotřebitelskému úvěru se vztahují i ke spotřebitelskému úvěru na bydlení, není-li uvedeno jinak (například formulací „*spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení*“), avšak práva a povinnosti vztahující se výhradně ke spotřebitelskému úvěru na bydlení se nevztahují na jiné druhy spotřebitelských úvěrů.[144]

Jde-li částečně o spotřebitelský úvěr na bydlení a částečně o spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení, rozhoduje o tom, zda se na daný spotřebitelský úvěr použije právní úprava spotřebitelského úvěru na bydlení nebo jiného než na bydlení, převažující účel spotřebitelského úvěru. Nelze-li převažující účel určit, použije se na takový spotřebitelský úvěr úprava spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení.[145]

3.3.2 Negativní vymezení

Návrh zákona v § 4 výslovně stanoví úplnou výluku z působnosti pro určité vztahy, které by jinak spadaly do pozitivní definice spotřebitelského úvěru. Návrh zákona se tak nepoužije na následující kategorie:

(i) spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení financující transakce na kapitálovém trhu,[146]

(ii) spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení, sjednaný v podobě průběžného poskytování služby nebo dodávání zboží placeného formou splátek,[147]

(iii) spotřebitelský úvěr, při jehož poskytnutí je poskytovateli provozujícím zastavárenský závod přenechána movitá věc a poskytovateli nevzniká právo na vrácení peněz, tedy v podstatě činnost vykonávanou zastavárnami;[148]

(iv) poskytování informací a doporučení týkajících se spotřebitelského úvěru v rámci výkonu advokacie nebo notářské činnosti;[149]

---

[144] Obdobně důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 105 k § 2. psp.cz [online]. 2016 [cit. 27.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>

[145] Ustanovení § 2 odst. 4 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[146] Ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[147] Ustanovení § 4 odst. 1 písm. b) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. Toto písmeno bylo přesunuto z omezené působnosti do vyloučené působnosti schváleným pozměňovacím návrem garančního rozpočtového výboru.

[148] Ustanovení § 4 odst. 1 písm. c) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[149] Ustanovení § 4 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

(v) poskytování informací a doporučení v rámci řízení existujícího dluhu při výkonu činnosti insolvenčního správce, bezplatného dluhového poradenství, veřejně prospěšné činnosti nebo sociálních služeb;[150] a

(vi) příležitostné poskytování informací týkajících se spotřebitelského úvěru při výkonu jiné profesní činnosti nebo pouhé poskytování informací o produktech spotřebitelského úvěru nebo poskytovatelích či zprostředkovatelích obecného charakteru, pokud účelem není napomáhání uzavření či plnění smlouvy o spotřebitelském úvěru, tedy takzvané tipařství.[151]

Teoreticky i prakticky zřejmě nejvýznamnější otázkou je poukázání na ustanovení, které v negativní působnosti uvedeno není.

Zrušení finančních limitů

Návrhem zákona dochází ke zrušení dosud existujících finančních limitů spotřebitelského úvěru, tedy finančního prahu, neboli spodní hranice ve výši 5.000 Kč,[152] a finančního stropu, neboli horní hranice ve výši 1.880.000 Kč. Zahrnutí finančních limitů do negativního vymezení zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru bylo důsledkem převzetí hodnot 200 EUR a 75.000 EUR z článku 2 odst. 2 písm. e) směrnice CCD. Tyto finanční limity však v návrhu zákona o spotřebitelském úvěru chybí, což vyvolalo i některé negativní reakce a bylo například označeno[153] za určitou podobu *gold-platingu*.[154]

Takové posouzení však lze považovat za poněkud přísné – zrušením limitů nedošlo k rozšíření působnosti směrnice o žádné povinnosti. Dané rozšíření působnosti je směrnicí CCD výslovně povoleno[155] a skutečně i využito několika dalšími členskými

[150] Ustanovení § 4 odst. 3 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[151] Ustanovení § 4 odst. 4 návrhu. Rozdíl mezi činností tipaře a zprostředkováním spotřebitelského úvěru může být vymezen podle toho, zda daná osoba zjišťuje i zájem o poskytnutí úvěru na straně poskytovatele nebo zprostředkovatele nebo jinak napomáhá při zprostředkování, sjednávání či uzavírání smlouvy. V takových případech nejde o tipaře, ale zprostředkovatele spotřebitelského úvěru, viz Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 110 k § 4. psp.cz [online]. 2016 [cit. 27.3.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>
[152] Kumulativně za posledních 12 měsíců.
[153] GRYGAR, Tomáš. K vládnímu návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele. *Právní rozhledy*, 2016, č. 5, s. 177.
[154] Pod pojmem gold-plating se rozumí neodůvodněné ukládání povinností či požadavků nad rámec právních předpisů Evropské unie, v tomto případě rozšiřování působnosti směrnice i na vztahy jí neupravené.
[155] Recitál 10 směrnice CCD.

státy již od původní implementace směrnice CCD do národních právních řádů.[156] Změna působnosti je z regulatorního hlediska převážně pozitivním krokem[157] zacíleným na vyhnutí se regulatorní arbitráži,[158] který byl výslovně doporučen a uvítán i nebankovními[159] poskytovateli spotřebitelských úvěrů.[160]

Zrušení finančního stropu nevyvolává vážnější obavy a nepředstavuje zjevné negativní důsledky. V případě zrušení finančního prahu však existuje důvodná obava, že taková změna povede k vyšším nákladům na poskytnutí spotřebitelských úvěrů pod finančním prahem, a to s ohledem na povinnosti, kterým je třeba dostát v průběhu poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru. Je však třeba uvážit, že veškeré takové náklady jsou vynaloženy přímo v souladu s hlavním účelem zákona zákona na ochranu té nejzranitelnější a často nejméně bonitní skupiny spotřebitelů, a to zejména před málo transparentní částí trhu.

Tato ochrana dosud nebyla zcela garantována a nelze mít za to, že by se dosavadní právní úprava a judikatura s problémem obcházení finančního prahu vyrovnala. Finanční práh byl v praxi obcházen tak, že spotřebiteli bylo poskytnuto několik téměř totožných podlimitních půjček od různých, avšak vzájemně propojených poskytovatelů, nejčastěji skrze jediného zprostředkovatele.[161]

---

[156] Litva, Rumunsko a Spojené království nepřevzaly finanční práh ani strop, Polsko převzalo pouze finanční strop, Rakousko převzalo pouze finanční práh. Srov. Studie Evropského parlamentu Implementation of the Consumer Credit Directive, s. 61-62. europarl.europa.eu [online]. 2012 [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475083/IPOL-IMCO_ET(2012)475083_EN.pdf>

[157] Obdobně i podle České leasingové asociace: „*Zrušení spodního i horního limitu pro klasifikaci úvěru za spotřebitelský úvěr v režimu nového zákona považuje za účinné opatření proti obcházení zákona subjekty z tzv. šedé zóny*.“, viz článek České leasingové asociace ČLFA podporuje návrh zákona o úvěru pro spotřebitele ze dne 20. listopadu 2015. clfa.cz [online]. 2015 [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=71>

[158] Regulatorní arbitráží se rozumí riziko využívání regulatorních mezer za účelem obejití či vyhnutí se nepříznivým dopadům regulace.

[159] Bankovní subjekty spotřebitelské úvěry pod finačním prahem 5.000 Kč poskytují pouze výjimečně a úvěry nad finančním prahem 1.880.000 Kč jsou v naprosté většině úvěry zajištěné nemovitostí a nepředstavují regulační problém, viz Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 41-44. psp.cz [online]. 2015 [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

[160] Viz článek České leasingové asociace ČLFA podporuje posílení regulace trhu se spotřebitelskými úvěry: Hranici 5000 korun pro aplikaci zákona o spotřebitelském úvěru je třeba snížit nebo zrušit, ze dne 15. ledna 2015. clfa.cz [online]. 2015 [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=71>

[161] Srov. odpovědi respondentů dle závěru veřejné konzultace k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, Nová právní úprava distribuce úvěrů pro spotřebitele – Vyhodnocení veřejné konzultace ze dne 22. 1. 2015, bod 9, s. 3. mfcr.cz [online]. 2015 [cit. 29.3.2016]. Dostupné z WWW:

Nadto lze podotknout, že dopady zrušení finančního prahu jsou zřetelně přezkoumatelné, neboť lze očekávat pozitivní účinek ve formě snížení takzvané defaultní sazby[162] spotřebitelských úvěrů s nižší celkovou výší zejména s ohledem na informační povinnost vůči spotřebiteli a nezbytnost posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.[163] Pokud se takový výsledek prokazatelně nedostaví, nebo se dostaví pouze z důvodu drastického vymýcení poskytovaných spotřebitelských úvěrů ve výši do 5.000 Kč (tedy pokud nebude rentabilní takové spotřebitelské úvěry vůbec poskytovat), lze zrušení spodního prahu přehodnotit.

Obecně však lze mít důvodně za to, že přínosy zrušení finančních limitů převáží negativa. I pokud tedy povolené rozšíření působnosti na vztahy jinak neupravené může být označeno za gold-plating, tak dle mého názoru spíše za „*dobrý*“ gold-plating.[164]

3.3.3 Omezení působnosti

Návrh zákona v § 5 obsahuje částečné výluky z působnosti zákona pro takové druhy právních vztahů, které nejsou běžným spotřebitelským úvěrem a jsou úplně či částečně vyloučeny z působnosti směrnice MCD i CCD. Lze tak vymezit 6 režimů omezení působnosti podle návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

Do první kategorie spadají spotřebitelské úvěry:

a) jiné než na bydlení, sjednané v podobě nájmu věci nebo operativního leasingu (tedy bez možnosti nabytí vlastnického práva);

b) poskytované zaměstnavatelem výhradně zaměstnancům jako vedlejší činnost s roční procentní sazbou nákladů nižší, než roční procentní sazba nákladů spotřebitelských úvěrů obvykle nabízených na trhu, a který není obecně nabízen veřejnosti;[165]

<http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebitelsky-uver/distribuce-uveru-pro-spotrebitele/vyhodnoceni-verejne-konzultace-mf-k-nove-20345>

[162] Počtu nesplněných závazků spotřebitelů vůči všem nesplaceným úvěrům.

[163] V této souvislosti je však samozřejmě ke zvážení, zda je prodlení určitého poměru dlužníků se splácením a nutnost zvýšení jejich ochrany dostatečným odůvodněním pro podstatné ztížení činnosti části poctivých poskytovatelů SMS či obdobných krátkodobých „*pay-day*“ úvěrů.

[164] Srov. Studie Evropského parlamentu 'Gold-plating' in the EAFRD To what extent do national rules unnecessarily add to complexity and, as a result, increase the risk of errors? s. 68. europarl.europa.eu [online]. 2014 [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/490684/IPOL-JOIN_ET(2014)490684_EN.pdf>

[165] Tato tzv. zaměstnanecká půjčka byla dosud vyňata z působnosti zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, viz § 2 odst. 2 písm. e) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

c) v podobě bezplatného odložení platby stávajícího dluhu (s výjimkou spotřebitelského úvěru na bydlení zajištěného nemovitou věcí nebo věcným právem k věci nemovité);

d) jinému než na bydlení, poskytovanému omezenému okruhu osob ve veřejném zájmu bezúročně nebo s výpůjční úrokovou sazbou nižší, než je na trhu obvyklé; nebo

e) obsaženému ve smíru uzavřeném před soudem nebo jiným příslušným orgánem.

Na tyto druhy spotřebitelského úvěru se vztahují pouze výslovně uvedená ustanovení soukromoprávního charakteru týkající se omezení sankcí, postupu při vymáhání dluhu ze spotřebitelského úvěru, regulace zesplatnění spotřebitelského úvěru a ustanovení o postupu v případě prodlení spotřebitele.

Do této první kategorie kategorie je taktéž třeba zařadit i „*bezplatný*“ spotřebitelský úvěr poskytnutý bez úroku a jakékoli úplaty jiné než úhrady účelně vynaložených nákladů přímo spojených se zajištěním spotřebitelského úvěru, ačkoli je uveden v samostatném odstavci návrhu zákona.[166] Rozlišení zřejmě vyplývalo ze záměru, aby k tomuto bezúplatnému spotřebitelskému úvěru byla stanovena i povinnost posouzení úvěruschopnosti spotřebitele.[167] V samotném návrhu zákona však odkaz na příslušná ustanovení ohledně posouzení úvěruschopnosti spotřebitele chybí a rozsah uplatněných ustanovení je tak shodný jako s první kategorií.

Tento druh spotřebitelského úvěru byl dosud z právní úpravy vyloučen, nově je však v omezené míře do působnosti úpravy spotřebitelského úvěru zařazen s ohledem na množící se predátorské půjčky, které jsou záměrně poskytovány sice bezúplatně, ale za to s drastickými sankcemi osobám, které nemají na jejich splácení.[168][169]

Menší rozsah omezení působnosti (a tedy větší počet užitých ustanovení) je aplikován ve druhé kategorii ve vztahu ke spotřebitelskému úvěru na bydlení poskytovanému omezenému okruhu osob ve veřejném zájmu bezúročně nebo

[166] Ustanovení § 5 odst. 3 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[167] Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 110 k § 5. psp.cz [online]. 2016 [cit. 27.3.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>
[168] Tamtéž, s. 8.
[169] Je přesto třeba poznamenat, že takové jednání bylo už i podle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru považováno za obcházení smyslu zákona, viz VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 13. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.

s výpůjční úrokovou sazbou nižší, než je na trhu obvyklé, nebo za jinak výhodných podmínek. Na tento druh spotřebitelského úvěru se použijí ustanovení jako v kategorii první, nadto však i určité informační povinnosti včetně předsmluvních informací.

Do třetí kategorie patří dohoda, kterou se za účelem odvrácení řízení o nárocích věřitele odkládá v důsledku prodlení spotřebitele platba nebo mění způsob splácení, pokud jsou smluvní ujednání pro spotřebitele alespoň stejně výhodná jako v původní smlouvě. Zde je omezení působnosti ještě užší, vedle ustanovení podle kategorie druhé se dále uplatní i posouzení úvěruschopnosti, informační povinnost během trvání spotřebitelského úvěru a další.[170]

Zvláštní podmínky jsou stanoveny[171] i pro spotřebitelský úvěr ve formě možnosti přečerpání se splatností úroku do jednoho měsíce (kategorie čtvrtá), a z důvodu omezené působnosti dle implementovaných směrnic i pro spotřebitelský úvěr jiný než na bydlení ve formě možnosti přečerpání se splatností na požádání nebo do tří měsíců (kategorie pátá)[172] a pro spotřebitelský úvěr ve formě překročení (kategorie šestá).[173] U těchto kategorii je výčet omezení již velmi úzký a nelze zobecnit, v praxi bude třeba vždy důkladně prověřit, jaká ustanovení je v těchto kategoriích třeba aplikovat.

Na okraj je třeba podotknout určitou nepřesnost důvodové zprávy, že i omezení působnosti na spotřebitelský úvěr ve formě možnosti přečerpání se splatností úroku do jednoho měsíce vyplývá ze směrnic CCD a MCD.[174] Ani jedna ze směrnic se totiž na spotřebitelský úvěr ve formě možnosti přečerpání se splatností do jednoho měsíce vůbec nevztahuje, až na výjimku podle článku 6 odst. 5 směrnice CCD, viz článek 2 odst. 2 písm e) směrnice CCD a článek 3 odst. 2 písm. d) směrnice MCD. Zdá se tedy, že u tohoto typu přečerpání se jedná o rozšíření působnosti nad směrnicemi vymezený rámec i nad rámec dosavadní úpravy dle § 5 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, který tuto část směrnice CCD implementoval přesně. K tomuto rozšíření mohlo dojít i prostým nedopatřením, zřejmě však šlo spíše o účelnou snahou

[170] Ustanovení § 5 odst. 4 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[171] Ustanovení § 6 odst. 1 až 3 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. Autorem není v „samostatném“ režimu uváděn § 6 odst. 4 návrhu, podle něhož u zajištěného spotřebitelského úvěru na bydlení (tedy pouze podle § 2 odst. 2 písm. a) návrhu) za některých okolností není třeba uvádět údaj k RPSN.
[172] Omezení dle článku 2 odst. 3 směrnice CCD.
[173] Omezení dle článku 2 odst. 4 směrnice CCD.
[174] Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 110 k § 6. psp.cz [online]. 2016 [cit. 27.3.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>

o vyhnutí se regulatorní arbitráži. Lze podotknout, že toto rozšíření není ani jednou ze směrnic vyloučeno,[175] naopak směrnice CCD tuto diskreční volbu předpokládá.[176] Bohužel však není zřejmé legislativní odůvodnění.

3.4 Subjekty návrhu zákona

Jak bylo již úvodem řečeno, počet nebankovních subjektů oprávněných k provozování živnosti „*Poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru*" k březnu roku 2016 dosahuje 65.000[177], což způsobuje značnou nepřehlednost trhu a praktickou nemožnost efektivního vymáhání práv a povinností dohledovými orgány. Obě tyto činnosti, tedy jak poskytování, tak i zprostředkování spotřebitelského úvěru, jsou zahrnuty v rámci jediné živnosti. Konkrétní poměr výhradních poskytovatelů spotřebitelského úvěru a výhradních zprostředkovatelů spotřebitelského úvěru tak nelze dovodit z žádných veřejně dostupných dat či zpracovaných analýz. Důvodně však lze mít za to, že se jedná řádově o desítky a stovky poskytovatelů, zatímco zbytek celkové výše živností připadá na zprostředkování spotřebitelského úvěru.

Návrh zákona o spotřebitelském úvěru činnosti podnikání i zprostředkování již rozlišuje. Jedním z hlavních očekávaných důsledků tohoto návrhu zákona je snížení celkového počtu obou skupin přibližně o 80 %,[178] tedy na počet v řádech několika desítek poskytovatelů a několika tisíc zprostředkovatelů.

Dle názoru autora je však do značné míry problematické účelově zpřísňovat regulaci přímým cílením na zredukování počtu podnikajících subjektů. Takový postup vede k zřejmému omezení konkurence na trhu. U jakýchkoliv opatření, která byť i nepřímo vedou k omezení konkurence, je podle názoru autora třeba vždy důsledně vážit přínos zvýšení ochrany spotřebitele vůči celospolečenským nákladům, například v podobě snížení celkové výkonnosti trhu. Jinými slovy, obecně lze mít za to, že je monžé přijímat přiměřená opatření, která zvyšují ochranu spotřebitele a snižují

[175] Recitál 10 směrnice CCD. „*Cílená*" ustanovení směrnice MCD taktéž nejsou dotčena.
[176] Podle článku 6 odst. 5 směrnice CCD platí, že: „*Bez ohledu na vynětí podle čl. 2 odst. 2 písm. e) uplatňují členské státy* ***alespoň*** *požadavky první věty odstavce 4 tohoto článku* [...]"
[177] Statistika živností Ministerstva průmyslu a obchodu k 31.3.2016. rpz.cz [online]. 2016 [cit. 4. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <https://www.rzp.cz/docs/zivstat_cz_akt.pdf>
[178] Tento „cíl" přijímané úpravy byl v době přijímání zákona v médiích často připomínán, vyjádřil se tak například tehdejší náměstek ministra financí pro mezinárodní vztahy Martin Pros v Otázkách Václava Moravce ze dne 8. 3. 2015. Zápis je dostupný i na: mfcr.cz [online]. 2015 [cit. 3.4.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/v-mediich/2015/namestek-ministra-financi-martin-pros-v-20787>

konkurenci (omezují šedou zónu nepoctivých poskytovatelů a zprostředkovatelů na trhu), avšak související přínos v podobě ochrany spotřebitele musí být dostatečně identifikovatelný a musí zřejmě převažovat nad negativy.

Lze však mít pochyby, zda některá zaváděná opatření jsou dostatečně přiměřená a k pozitivnímu přínosu skutečně vedou, zejména pak v případě kapitálového požadavku nebankovních poskytovatelů, jak je blíže popsán v následující podkapitole. V této souvislosti je také třeba připomenout, že právě *zvýšení* konkurence je jedním z očekávaných přínosů návrhu.[179]

3.4.1 Poskytovatel spotřebitelského úvěru

Poskytovatelem je dle návrhu ten, kdo jako podnikatel poskytuje spotřebitelský úvěr.[180] Poskytováním spotřebitelského úvěru se pak rozumí:

(i) nabízení možnosti sjednat spotřebitelský úvěr vlastním jménem a na vlastní účet,

(ii) předkládání návrhu na sjednání spotřebitelského úvěru vlastním jménem a na vlastní účet,

(iii) provádění přípravných prací směřujících vlastním jménem a na vlastní účet ke sjednání spotřebitelského úvěru, včetně poskytování doporučení vedoucího ke sjednání spotřebitelského úvěru,

(iv) sjednávání spotřebitelského úvěru vlastním jménem a na vlastní účet, nebo

(v) výkon práv a plnění povinností ze smlouvy o spotřebitelském úvěru osobou, která spotřebitelský úvěr se spotřebitelem sjednala.

Dřívější termín „*věřitel*“ dle zákona o spotřebitelského úvěru i směrnice CCD je návrhem zákona o spotřebitelském úvěru nahrazen vhodnějším pojmem „*poskytovatel*“ spotřebitelského úvěru. Tato změna je správným uvážením skutečnosti, že smlouva o úvěru (případně smlouva, v níž se sjednává spotřebitelský úvěr), mají povahu synallagmatického závazku, kde jak poskytovatel, tak i spotřebitel jsou zároveň věřiteli i dlužníky.[181]

---

[179] Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 38. psp.cz [online]. 2015 [cit. 4. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

[180] Ustanovení § 3 odst. 1 písm. d) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[181] Tato předchozí nepřesnost v pojmosloví byla ostatně v úpravě spotřebitelského úvěru již dříve vytýkána, viz například VACEK, L. Režim maximální harmonizace a jeho důsledky při transpozici

Poskytovatele spotřebitelského úvěru lze rozdělit na dvě základní kategorie – na bankovní poskytovatele a nebankovní poskytovatele. Zvláštního oprávnění je již třeba oběma kategoriím. Zřejmým rozdílem oproti úpravě dle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru je také skutečnost, že poskytovatelem spotřebitelského úvěru může nově být výhradně právnická osoba.[182]

Bankovní poskytovatelé

Bankovními poskytovateli mohou být úvěrové instituce[183] a instituce podle zákona o platebním styku,[184] a to za podmínek příslušných zákonů. Banka je již na základě § 1 odst. 2 zákona o bankách oprávněna poskytovat úvěry. Obdobně i spořitelní a úvěrní družstva podle § 1 odst. 2 písm. b) zák. č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech poskytují úvěry svým členům.

Platební instituce může v souladu s § 8 zákona o platebním styku poskytovat úvěry, pokud to má ve svém povolení k činnosti, obdobně zahraniční platební instituce ve spojení s § 31 odst. 1 zákona o platebním styku a poskytovatel platebních služeb malého rozsahu ve spojení s § 36 odst. 1 zákona o platebním styku.

Instituce elektronických peněz smí dle § 46 odst. 2 písm. d) zákona o platebním styku poskytovat úvěry, pokud činnost poskytování úvěrů souvisí s hlavní činností, obdobně zahraniční instituce elektronických peněz ve spojení s § 52n odst. 1 zákona o platebním styku a vydavatel elektronických peněz malého rozsahu ve spojení s § 53 odst. 1 tohoto zákona.

Lze dovodit, že pro poskytování spotřebitelských úvěrů, které nespadají do povolení k činnosti platebních institucí a institucí elektronických peněz, mají i tyto instituce povinnost získat oprávnění k činnosti nebankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů. Tak tomu může být například při poskytování úvěrů nesouvisejících s platební službou nebo hotovostních úvěrů.

---

směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru. *Jurisprudence*, 2010, roč. XIX, č. 7/2010, 68 s. ISSN 1802-3843.

[182] U bankovních poskytovatelů jiná osoba ani nepřipadá v úvahu, u nebankovních poskytovatelů je fyzická osoba vyloučena definicí v § 9 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[183] Banka, zahraniční banka, zahraniční finanncí instituce, spořitelní a úvěrní družstvo.

[184] Platební instituce a zahraniční platební instituce, instituce elektronických peněz a zahraniční instituce elektronických peněz. Poskytovatel platebních služeb malého rozsahu a vydavatel elektronických peněz malého rozsahu pouze tehdy, pokud jsou akciovou společností, evropskou společností nebo společností s ručením omezeným.

Podmínky činnosti i požadavky na udělení povolení, licence nebo registrace všech výše uvedených bankovních poskytovatelů jsou stanoveny zvláštními právními předpisy, návrh zákona o spotřebitelském úvěru je proto sám nestanoví a pouze odkazuje na příslušné zvláštní zákony. Ochrana spotřebitele v tomto případě není nijak narušena, neboť příslušné zákony samostatně stanoví dostatečně přísné podmínky činnosti, případně i požadavky na kapitál a kapitálovou přiměřenost.

Nebankovní poskytovatelé

Nově vymezená kategorie nebankovních poskytovatelů odpovídá dřívější kategorii věřitelů vykonávajících činnost poskytování spotřebitelského úvěru na základě živnostenského oprávnění. Tato činnost se dle doprovázejícího vládního návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru (sněmovní tisk č. 680), nadále nepovažuje za živnost. Návrh zákona o spotřebitelském úvěru proto nově zpracovává oprávnění k činnosti nebankovních poskytovatelů.

Nebankovní poskytovatel spotřebitelského úvěru je taková právnická osoba, která je oprávněna poskytovat spotřebitelský úvěr na základě oprávnění k činnosti, které jí udělila Česká národní banka.[185] Nově tedy oprávnění může být uděleno výhradně právnické osobě.

Oprávnění k činnosti nebankovního poskytovatele se uděluje ve správním řízení na omezenou dobu s možností „*automatického*“ prodloužení – oprávnění trvá do konce pátého kalendářního roku následujícího po kalendářním roce, ve kterém byl nebankovní poskytovatel zapsán do registru, a prodlužuje se vždy o dalších 60 měsíců zaplacením správního poplatku.[186]

Oprávnění podle živnostenského zákona přechodně trvá, pokud nebankovní poskytovatel podal žádost o udělení licence do 3 měsíců od účinnosti návrhu zákona, až dokud Česká národní banka o udělení licence nerozhodne, nejpozději do 18 měsíců od účinnosti.[187]

Oprávnění zaniká taxativně buď zánikem právnické osoby, oznámením o ukončení činnosti, uplynutím doby trvání oprávnění nebo odnětím dle návrhu zákona.

[185] Ustanovení § 8 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[186] Ustanovení § 12 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[187] Ustanovení § 169 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

Oprávnění je udělováno výhradně na základě elektronické žádosti[188] žadateli, pokud:

a) je akciovou společností, evropskou společností, nebo společností s ručením omezeným,
b) má sídlo i skutečné sídlo na území České republiky,
c) je důvěryhodný[189]; podmínku důvěryhodnosti musí splňovat i ovládající osoba žadatele,
d) je odborně způsobilý,[190]
e) má zřízenu dozorčí radu[191] s pravomocemi obdobnými dozorčí radě akciové společnosti, je-li společností s ručením omezeným,
f) má počáteční kapitál alespoň ve výši stanovené zákonem,[192]
g) splňuje požadavky na výkon činnosti podle § 15,[193]
h) je jeho plán obchodní činnosti v oblasti poskytování spotřebitelských úvěrů podložený reálnými ekonomickými propočty,
i) návrh pravidel jednání se zájemci o uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru splňuje požadavky stanovené zákonem,
j) má průhledný a nezávadný původ finančních zdrojů; podmínku průhledného a nezávadného původu finančních zdrojů musí splňovat i ovládající osoba žadatele,[194]

[188] Ustanovení § 11 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[189] Za důvěryhodnou se podle § 73 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru považuje taková právnická osoba, jejíž dosavadní činnost dává předpoklad řádného provozování činnosti podle tohoto zákona. Důvěryhodnou ve stručnosti není právnická osoba, která (i) byla pravomocně odsouzena pro majetkový, hospodářský či jiný úmyslný trestný čin, (ii) jejíž člen orgánu společnosti nesplňuje podmínku důvěryhodnosti fyzických osob (za přiměřeně „obdobných" podmínek dle § 72 návrhu), (iii) které bylo odňato oprávnění k činnosti dle návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, nebo (iv) ohledně jejíhož majetku bylo v posledních 5 letech vydáno rozhodnutí o úpadku.
[190] Odbornou způsobilostí se rozumí získání všeobecných znalostí a odborných znalostí a dovedností nezbytných pro poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru. Odborná způsobilost je do 25 měsíců od nabytí účinnosti zákona prokazována čestným prohlášením dle § 179, poté se dle § 59 všeobecné znalosti prokazují vysvědčením o maturitní zkoušce nebo dokladem o dosažení vyššího vzdělání, odborné znalosti osvědčením o úspěšném vykonání odborné zkoušky u akreditované osoby.
[191] Dozorčí rada je u společností s ručením omezeným v zásadě fakultativní orgán. Zřizuje se pouze tehdy, určí-li tak společenská smlouva nebo jiný právní předpis v souladu s § 201 zákona o obchodních korporacích. Toto ustanovení je zajímavé právě zákonným stanovením obligatorní povinnosti zřízení dozorčí rady s rozsahem pravomocí shodným s dozorčí radou u akciové společnosti i pro všechny společnosti s ručením omezeným.
[192] Tedy ve výši alespoň 20 milionů Kč dle § 14 odst. 1 návrhu zákona.
[193] Jde o požadavky na výkon z hlediska řádného poskytování spotřebitelského úvěru a z hlediska dodržování povinností souvisejících s bojem proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu.

k) údaje uvedené v žádosti umožňují identifikaci žadatele v příslušném základním registru.[195]

Výše počátečního kapitálu a kapitálového požadavku[196] podle písm. f) výše je stanovena podle § 14 návrhu zákona ve výši 20.000.000 Kč, společně s průběžným kapitálovým požadavkem na rezervu ve výši 5 % objemu poskytnutých a dosud nesplacených spotřebitelských úvěrů, které byly předloženy ve výkazu České národní bance ke konci každého kalendářního roku. Tato kapitálová přiměřenost je tak stanovena v poměru 1:20 k objemu poskytnutých spotřebitelských úvěrů.

Právě tyto požadavky na počáteční a průběžný kapitál v arbitrárně stanovené a nezdůvodněné výši se zdají být nepřiměřené. Je zřejmé, že poměrně vysoký požadavek na minimální kapitál je zacílen na ochranu spotřebitele skrze pročištění trhu od menších nepoctivých subjektů.[197] Jako vedlejší efekt však toto opatření brání i menším poctivým subjektům v přístupu na trh, v přímém důsledku omezuje soutěž poskytovatelů spotřebitelského úvěru a představuje celospolečenský náklad v podobě snížení efektivity a výkonnosti trhu a případného zvýšení ceny spotřebitelského úvěru.

Pokud lze takové důsledky pominout s tím, že ochrana spotřebitele jako důležitější zájem převáží, je třeba zhodnotit i skutečnost, že zvýšení kapitálových požadavků řadě subjektů neumožní účastnit se na legální, licencované a transparentní části trhu a přímo je donutí přejít do neregulované šedé zóny.

Rizikem neoprávněných poskytovatelů spotřebitelských úvěrů je zaprvé soukromoprávní sankce, že spotřebitelský úvěr poskytnutý osobou, která není oprávněna poskytovat spotřebitelský úvěr, ze zákona od počátku není úročen a k jiným ujednáním o platbách na spotřebitelský úvěr se nepřihlíží (je proto třeba je podřadit pod

---

[194] Určení dokladů, které lze užít k prokázání původu finančních zdrojů, se podrobně věnuje odpověď k dotazu v oblasti finančního trhu České národní banky, viz Doklady k prokázání původu prostředků vkládaných do základního kapitálu nebo použitých k nabytí nebo zvýšení podílu na společnosti. cnb.cz [online]. 2013 [cit. 5.4.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/faq/doklady_k_prokazani_puvodu_kapitalu.pdf>

[195] Ustanovení § 10 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[196] Kapitál nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru nesmí klesnout pod minimální výši počátečního kapitálu.

[197] Zřejmě lze totiž pochybovat o nastavení vysokého základního kapitálu z důvodu jeho garanční funkce, která již teorií není považována za nejdůležitější. Ani v praxi například nebyla empiricky potvrzena žádná souvislost mezi výší základního kapitálu a vyšší mírou uspokojení pohledávek insolventních obchodních korporací, viz ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, P. et. al. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 66. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3.

zdánlivá právní jednání ve smyslu § 554 občanského zákoníku).[198] Takový přístup však počítá výhradně s iniciativním a informovaným hájením vlastních zájmů ze strany spotřebitelů. Snadno se tak může stát, že opatření, cílené na pročištění trhu od nepoctivých poskytovatelů spotřebitelského úvěru, bude ve výsledku kontraproduktivní a povede naopak k rozšíření šedé zóny se všemi doprovázejícími negativními důsledky.[199] Zadruhé je již více přesvědčivým důsledkem veřejnoprávní sankce za správní delikt za neoprávněné poskytování podle § 157 odst. 1 písm. b) návrhu s pokutou až do výše 20 000 000 Kč pro neoprávněné poskytovatele spotřebitelských úvěrů, která byla do návrhu „prosazena“ až pozměňovacím návrhem zpravodaje Jaroslava Klašky. Tato pozitivní změna do jisté míry snižuje obavu z navazujícího rozbujení šedé zóny.

Dále pak není zcela zřejmé, z jakého důvodu je nezbytné, aby nebankovní poskytovatel držel průběžnou kapitálovou rezervu, neboť není subjektem, který by přijímal vklady věřitelů. U úvěrových institucí je kapitálová rezerva zcela nepochybně důvodná, avšak spotřebitel jakožto dlužník povinný ke splnění pohledávky poskytovatele-věřitele na splacení spotřebitelského úvěru nebude případným úpadkem poskytovatele vážněji ohrožen, přinejmenším ne v takové míře, v jaké by byl ohrožen jeho vklad v úvěrové instituci. Jedinými dohledatelnými cíly je snížení operačního rizika a snížení rizika při poskytování úvěrů z vlastního kapitálu. Přiměřenost tohoto opatření k těmto cílům však blíže zkoumána nebyla.

Zpřísnění licenčních požadavků v návrhu zákona o spotřebitelském úvěru je obecně nepochybně správným a vítaným krokem. I pokud tak lze uznat, že tyto nástroje regulace v podobě základního a průběžného kapitálového požadavku jsou vhodnou, přiměřenou a nezbytnou součástí sledovaného záměru, je třeba uvážit jejich konkrétní výši. Nebyl by počáteční kapitál ve výši 10.000.000 Kč a průběžná kapitálová rezerva v poměru 1:30 dostačující? Například na Slovensku je podle § 20a zákona č. 129/2010 Z.z. o spotrebiteľských úveroch, kterým se český návrh zákona částečně inspiroval,

[198] Ustanovení § 161 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[199] Ohledně vysokého a především arbitrárně nastaveného kapitálového požadavku probíhala diskuze v ústavně právním výboru, rozpočtovém výboru i samotné Poslanecké sněmovně, proti se vyjádřili například poslanci Adolf Beznoska, Marek Benda, Zbyněk Stanjura, Miroslav Kalousek a Jeroným Tejc. Žádný z pozměňovacích návrhů na snížení však přijat nebyl.

stanoven obdobný požadavek na počáteční kapitál ve výši pouze 500.000 EUR, přesto však došlo k vymýcení velké většiny[200] poskytovatelů na trhu.

3.4.2 Zprostředkovatel spotřebitelského úvěru

Zprostředkovatelem je ten, kdo jako podnikatel zprostředkovává[201] spotřebitelský úvěr.[202] Nově vymezená kategorie zprostředkovatelů odpovídá dřívější kategorii zprostředkovatelů vykonávajících výhradně zprostředkovatelskou činnost spotřebitelského úvěru na základě živnostenského oprávnění. Zprostředkovávat spotřebitelský úvěr mohou pouze následující skupiny zprostředkovatelů:

(i) samostatný zprostředkovatel,
(ii) vázaný zástupce,
(iii) zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru, nebo
(iv) zahraniční zprostředkovatel.[203]

Návrhem zákona není vyloučeno, aby se zprostředkovatelé nazývali v praxi užívanými označeními „úvěrový poradce“ či „hypoteční makléř“, pokud však jejich činnost pojmově spadá do rámce činnosti zprostředkování spotřebitelského úvěru, nevyhnou se povinnosti získání oprávnění a dodržování ostatních zákonných povinností pouze odkazem na odlišné pojmenování. Zprostředkovatel má zároveň povinnost jednat tak, aby bylo spotřebiteli zřejmé, že se jedná o zprostředkovatele spotřebitelského úvěru.[204]

Obdobně tomu tak bude v případě „finančních poradců“, kteří by v rámci své činnosti nabízeli i faktické zprostředkování spotřebitelského úvěru. Taková činnost, projevující se v podobě předkládání návrhů na sjednání spotřebitelského úvěru

[200] Ke dni odevzdání této diplomové práce je na Slovensku pouze 27 nebankovních věřitelů (z původních přibližně 250), viz Register veriteľov Národné banky Slovenska, Nebankoví veritelia a ostatné subjekty. Dostupné z WWW: <https://subjekty.nbs.sk/?aa=select_sector&bb=7>
[201] Zprostředkováním spotřebitelského úvěru se rozumí 1. nabízení možnosti sjednat spotřebitelský úvěr jménem a na účet poskytovatele, nebo jménem a na účet spotřebitele, 2. předkládání návrhů na sjednání spotřebitelského úvěru jménem a na účet poskytovatele, nebo jménem a na účet spotřebitele, 3. provádění přípravných prací směřujících ke sjednání spotřebitelského úvěru jménem a na účet poskytovatele nebo jménem a na účet spotřebitele, včetně poskytování doporučení vedoucího ke sjednání spotřebitelského úvěru, 4. sjednávání spotřebitelského úvěru jménem a na účet poskytovatele, nebo jménem a na účet spotřebitele, nebo 5. výkon práv a plnění povinností ze smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru osobou, která smlouvu o zprostředkování spotřebitelského úvěru se spotřebitelem uzavřela.
[202] Ustanovení § 3 odst. 1 písm. e) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[203] Ustanovení § 16 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[204] Ustanovení § 76 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

a provádění přípravných prací směřujících ke sjednání spotřebitelského úvěru a poskytování doporučení vedoucího ke sjednání spotřebitelského úvěru, je jednoznačně pojmovou součástí[205] zprostředkování spotřebitelského úvěru a vztahuje se tak na ni úprava spotřebitelského úvěru, včetně veškeré regulace činnosti zprostředkovatele.[206] Nadto je třeba vyhovět pravidlům poskytování rady ve smyslu § 85 návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele.

Samostatný zprostředkovatel

Samostatným zprostředkovatelem je osoba oprávněná zprostředkovávat spotřebitelský úvěr na základě písemné smlouvy uzavřené s jedním či více poskytovateli nebo na základě smlouvy o zprostředkování uzavřené se spotřebitelem.[207]

O udělení oprávnění k činnosti samostatného zprostředkovatele rozhoduje Česká národní banka na základě elektronické žádosti.[208] Oprávnění k činnosti samostatného zprostředkovatele trvá do konce kalendářního roku následujícího po kalendářním roce, ve kterém byl samostatný zprostředkovatel zapsán do registru, a prodlužuje se vždy o 12 měsíců opět prostřednictvím zaplacení správního poplatku. Oprávnění zaniká obdobně jako u nebankovního poskytovatele spotřebitelského úvěru taxativně buď zánikem právnické osoby (navíc je případná již i smrt fyzické osoby), oznámením o ukončení činnosti, uplynutím doby trvání oprávnění nebo sankčním odnětím.[209]

Zákon dále obsahuje řadu ustanovení, která stanoví určitý standard činnosti samostatného zprostředkovatele, garantující řádné fungování a vystupování vůči spotřebiteli. Samostatný zprostředkovatel tak musí dodržovat personální předpoklady k provozování činnosti, tedy podmínky odborné způsobilosti[210] a důvěryhodnosti,[211]

[205] Ustanovení § 3 odst. odst. 1 písm. b) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[206] Výjimkou je poradenství spadající do negativní působnosti návrhu, především tedy příležitostné poskytování informací o produktech spotřebitelského úvěru v rámci jiné profesní činnosti nebo pouhé poskytování obecných informací o produktech spotřebitelského úvěru, pokud účelem není napomáhání uzavření úvěrové smlouvy.
[207] Ustanovení § 17 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[208] Podmínkami udělení jsou především sídlo a skutečné sídlo žadatele na území České republiky, důvěryhodnost a odborná způsobilost.
[209] Ustanovení § 22 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[210] Odbornou způsobilostí se rozumí získání všeobecných znalostí a odborných znalostí a dovedností nezbytných pro poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru. Odborná způsobilost je do 25 měsíců od nabytí účinnosti zákona prokazována čestným prohlášením dle § 179, poté se dle § 59 všeobecné znalosti prokazují vysvědčením o maturitní zkoušce nebo dokladem o dosažení vyššího vzdělání, odborné znalosti osvědčením o úspěšném vykonání odborné zkoušky u akreditované osoby.

a dále zavést, udržovat a uplatňovat pravidla kontroly činnosti pracovníků s ohledem na plnění zákonných povinností, zavést, udržovat a uplatňovat postupy pro zjišťování střetu zájmů a systém vyřizování stížností.

Samostatný zprostředkovatel dále musí být obligatorně pojištěn[212], což je významné zejména s ohledem na skutečnost, že návrh stanoví přičitatelnost protiprávního jednání přímo samostatnému zprostředkovateli, nikoli zastoupenému poskytovateli či zprostředkovateli, a výslovně vylučuje užití obecné úpravy dle § 2914 občanského zákoníku.[213] Pokud však poskytovatel samostatného zprostředkovatele nepečlivě vybral nebo na něho nedostatečně dohlížel, ručí za splnění jeho povinnosti k náhradě škody obdobně jako by tomu bylo u obecné úpravy. Mám za to, že se tato speciální úprava v podstatě neodchyluje od obecné, neboť i obecná úprava v občanském zákoníku vylučuje užití ustanovení na osoby, které se zavázaly provést určitou činnost samostatně.[214] Jistě však lze kladně hodnotit snahu o předcházení případným pochybnostem či výkladovým nejasnostem.

Vázaný zástupce

Vázaným zástupcem je ten, kdo je oprávněn zprostředkovávat spotřebitelský úvěr výhradně pro jednoho zastoupeného, kterým může být poskytovatel nebo samostatný zprostředkovatel, jeho jménem a na jeho účet.[215] Za činnost vázaného zástupce je tak zcela odpovědný samostatný zprostředkovatel, nikoli poskytovatel, i kdyby vázaný zástupce jednal jeho jménem.[216] Tato skutečnost je významná z toho hlediska, že vázaný zástupce s ohledem na nenesení odpovědnosti nemusí být pojištěn, ani nemusí udržovat finanční jistinu v případě, že vybírá splátky úvěru od spotřebitele na účet zastoupeného.[217]

---

[211] Za důvěryhodnou se podle § 72 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru považuje taková fyzická osoba, která je plně svéprávná a dává předpoklad řádného provozování činnosti. Důvěryhodnou ve stručnosti není fyzická osoba, která (i) byla pravomocně odsouzena pro majetkový, hospodářský či jiný úmyslný trestný čin, (ii) ohledně jejíhož majetku bylo v posledních 5 letech vydáno rozhodnutí o úpadku, (iii) která byla v posledních 5 letech členem orgánu právnické osoby v úpadku nebo v konkurzu, nebo (iv) které bylo odňato oprávnění k činnosti pro porušení podmínek návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[212] Zajímavostí je, že výše povinného pojištění je stanovena v podobě odkazu na nařízení Komise v přenesená pravomoci (EU) č. 1125/2014.

[213] Ustanovení § 26 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[214] Ustanovení § 2914 občanského zákoníku.

[215] Ustanovení § 27 odst. 1 a odst 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[216] S výjimkou správního deliktu podle § 150 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[217] Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 118 k § 36. psp.cz [online]. 2016 [cit. 7.4.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>

Rozdíl v koncepci odpovědnosti za výkon činnosti se projevuje například i při stanovení podmínek pro zápis vázaného zástupce do registru – Česká národní banka na rozdíl od zápisu samostatného zprostředkovatele nevede správní řízení o zápisu, ale zapíše vázaného zástupce pouze na základě oznámení učiněného zastoupeným.

Trvání oprávnění je upraveno obdobně jako u samostatného zprostředkovatele, tedy trvá do konce roku následujícího po provedení zápisu do registru a poté se vždy prodlužuje o 12 měsíců zaplacením správního poplatku. Mezi důvody zániku činnosti však přibývá další okolnost, a to zánik smlouvy mezi zastoupeným a vázaným zástupcem.

Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru

Zprostředkovatelem vázaného spotřebitelského úvěru se rozumí ten, kdo je oprávněn zprostředkovávat vázaný spotřebitelský úvěr určený k financování jím prodávaného zboží nebo jím poskytované služby.[218] Vázaným spotřebitelským úvěrem je takový spotřebitelský úvěr, který je vázaný na koupi zboží nebo poskytnutí služby, s výjimkou spotřebitelského úvěru na bydlení.

Formulace domněnky, kdy spotřebitelský úvěr je vázán na koupi zboží nebo služby, byla po úpravě terminologie v podstatě převzata z § 14 odst. 2 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Lze tedy analogicky užít dosavadní teoretická východiska k některým výkladovým nejasnostem.[219] Značný význam však již má ta změna, že z dříve vyvratitelné domněnky byla učiněna domněnka nevyvratitelná. Podle § 2 odst. 3 návrhu zákona tedy *platí, že* spotřebitelský úvěr je vázaný na koupi zboží nebo poskytnutí služby, pokud je určen výhradně k financování koupě určitého zboží nebo poskytnutí určité služby a:

a) prodávající nebo osoba poskytující službu je zároveň poskytovatelem,
b) poskytovatel využije služeb prodávajícího nebo osoby poskytující službu v souvislosti s uzavřením nebo přípravou smlouvy o spotřebitelském úvěru, nebo

[218] Ustanovení § 37 odst. 1 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[219] Například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2013, sp. zn. 29 Cdo 1912/2012 se věnuje výkladu pojmu „*závislost*“, který odpovídá navrhovanému pojmu „*vázanost*“. O závislost se nejednalo tehdy, pokud šlo pouze o jistou ekonomickou spjatost určitých smluv. Za smlouvy závislé však bylo možné navíc považovat ty, u nichž se závislost týkala jejich vzniku a zániku. Dále například k výkladu pojmů „*koupě zboží*“ nebo „*poskytnutí služby*“ viz VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 158-161. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.

c) konkrétní zboží nebo služba jsou výslovně uvedeny ve smlouvě o spotřebitelském úvěru.

Je však třeba mít za to, že i v jiných případech než v těchto třech vyjmenovaných se může jednat o vztah vázanosti, je však třeba takový vztah prokazovat. Opačný závěr by nebyl konformní s ohledem na širší definici vázané smlouvy podle směrnice CCD, která hovoří o dvou smlouvách tvořících „*z objektivního hlediska obchodní celek*“.[220]

Postavení zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru je do značné míry obdobné vázanému zástupci, avšak na rozdíl od vázaného zástupce zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru není vázán na jediného zastoupeného. Jeho oprávnění k výkonu činnosti zprostředkování spotřebitelského úvěru je závislé na výkonu činnosti alespoň pro jednoho zastoupeného, může tedy svoji činnost v oblasti zprostředkování vázaného spotřebitelského úvěru vykonávat, dokud má uzavřenou smlouvu s alespoň jedním poskytovatelem.[221]

Podstatou tohoto rozlišení a vytvoření speciální kategorie zprostředkovatelů vázaného spotřebitelského úvěru spočívá v potřebě umožnění činnosti subjektů poskytujících tzv. úvěry v místě prodeje,[222] v běžné komunikaci nepřesně označované jako „splátkový prodej“.[223] V případě, že dojde k odstoupení spotřebitele od smlouvy o koupi zboží nebo poskytnutí služeb, které jsou byť jen částečně financovány spotřebitelským úvěrem, dojde ex lege[224] i k zániku vázaného spotřebitelského úvěru. Spotřebitel totiž v podstatě ztrácí ekonomický zájem na tomto spotřebitelském úvěru, neboť již nemusí mít zájem na pořízení jiného obdobného zboží či služby, případně může mít zájem na pořízení zboží či služby v jiné ceně a podobně.[225]

Stojí za zmínku, že návrh zákona neobsahuje speciální úpravu soukromoprávní odpovědnosti za protiprávní čin jako u samostatného či vázaného zástupce. Uplatní se tak obecná úprava § 2914 občanského zákoníku, podle něhož ze škodu způsobenou

[220] Článek 3 písm. n) směrnice CCD.
[221] Obdobně důvodová zpráva k návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 118 k § 37. psp.cz [online]. 2016 [cit. 7.4.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>
[222] Někdy taktéž POS loans, tedy „*point of sale loans*“.
[223] WACHTLOVÁ, Lucie, SLANINA, Jan: *Zákon o spotřebitelském úvěru. Komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011, s. 147. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-118-5.
[224] Ustanovení § 119 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[225] WACHTLOVÁ, Lucie, SLANINA, Jan: *Zákon o spotřebitelském úvěru. Komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011, s. 148. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-118-5.

zprostředkovatelem vázaného spotřebitelského úvěru nahradí zastoupený. Z úpravy odpovědnosti tak „vypadla“ cílená přičitatelnost odpovědnosti samostatnému zprostředkovateli, zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru však zůstává stále chráněn. Z důvodu odpovědnosti poskytovatele tedy taktéž nemusí být ani pojištěn.

Zahraniční zprostředkovatel

Zahraniční zprostředkovatel může na území České republiky zprostředkovávat výhradně spotřebitelský úvěr **na bydlení** v rozsahu, v jakém je tuto činnost oprávněn provozovat v domovském členském státě, a to prostřednictvím pobočky nebo na základě svobody dočasně poskytovat služby.[226] Jde tak o možnost vykonávat činnost na území České republiky na základě takzvaného evropského pasu.

Dohled nad zahraničním zprostředkovatelem je tak vykonáván orgánem dohledu domoveského členského státu. Česká národní banka zapíše zahraničního zprostředkovatele do registru do 1 měsíce od obdržení identifikačních údajů a potvrzení příslušného orgánu dohledu o zápisu zprostředkovatele v registru domovského členského státu. Oprávnění k činnosti zahraničního zprostředkovatele v České republice zaniká buď doručením informace o ukončení činnosti tohoto zprostředkovatele v České republice, nebo pozbytím oprávnění k činnosti zprostředkovatele ve svém domovském členském státě.[227]

Na tomto místě je třeba podotknout, že je třeba považovat za velmi nekoncepční, že výkon činnosti na základě evropského pasu nebyl rozšířen i na zahraniční zprostředkovatele provádějící zprostředkování spotřebitelských úvěrů jiných než na bydlení, tedy na činnost podle směrnice CCD. Návrh zákona tak pouze plní požadavky na zahrnutí evropského pasu podle směrnice MCD. Pokud zahraniční zprostředkovatel bude chtít poskytovat v České republice i spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení, bude nucen postupovat běžnou procedurou a žádat o udělení oprávnění ke zprostředkování spotřebitelského úvěru.

Takový požadavek se zdá jako zjevně nerozumný, nadto je i v rozporu s jinak relativně odvážnou koncepcí návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, který v účelných případech působnost zákona rozšířil nad minimální transpoziční požadavek – například u vynětí finančních limitů z negativní definice spotřebitelského úvěru či níže popsaných

[226] Ustanovení § 46 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[227] Ustanovení § 49 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

informací trvale zpřístupňovaných poskytovatelem i na informace ohledně spotřebitelských úvěrů jiných než na bydlení.[228]

Zjednodušeně tak lze shrnout následující rozdíly mezi jednotlivými kategoriemi zprostředkovatelů:

	Zastoupený	**Udělení oprávnění**	**Odpovědnost**	**Povinnost pojištění**
Samostatný zprostředkovatel	Spotřebitel nebo jeden či více poskytovatelů	Na vlastní žádost	Samostatný zprostředkovatel	Ano
Vázaný zástupce	Výhradně jeden poskytovatel či samostatný zprostředkovatel	Oznámením zastoupeného	Správní delikt[229] zastoupený, soukromoprávní odpovědnost samostatný zprostředkovatel	Ne
Zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru	Jeden či více poskytovatelů nebo zprostředkovatelů	Oznámením zastoupeného	Správní delikt[230] zastoupený, soukromoprávní odpovědnost zastoupený	Ne
Zahraniční zprostředkovatel	Subjekt oprávněný poskytovat na území ČR spotřebitelský úvěr na bydlení	Domovské oprávnění, zahájení 1 měsíc od informování České národní banky zahraničním orgánem dohledu	V závislosti na zahraničním zprostředkovateli	V závislosti na zahraničním zprostředkovateli

Zdroj: Vlastní zpracování

[228] Blíže viz podkapitola 3.6.1 (*Obecná ustanovení o informační povinnosti, Trvalé zpřístupnění informací poskytovatelem*).
[229] Až na výjimky § 150 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[230] Až na výjimky § 151 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

3.4.3 Registr nebankovních poskytovatelů a zprostředkovatelů

Návrhem zákona o spotřebitelském úvěru má být nově zřízen registr osob, které byly dosud evidovány v živnostenském rejstříku. Do tohoto registru osob, vedeného Českou národní bankou, se mají zapisovat všechny výše uvedené osoby mimo bankovních poskytovatelů spotřebitelských úvěrů, kteří jsou ostatně již dnes vedeni v samostatných seznamech České národní banky.[231] Jedná se tak o společný registr nebankovních poskytovatelů a všech kategorií zprostředkovatelů.

Do registru se zapisují údaje sloužící spotřebiteli k ověření toho, zda daný poskytovatel nebo zprostředkovatel vůbec může provozovat svou činnost a v jakém rozsahu, jaké osoby jsou odpovědné za jeho činnost či zda mu byla dříve udělena pokuta či opatření k nápravě Českou národní bankou. Smyslem uveřejňování těchto údajů je především zajištění možnosti spotřebitelů aktivně se informovat ohledně poskytovatelů a zprostředkovatelů a ověřovat si pravdivost informací poskytovaných takovými poskytovateli či zprostředkovateli.[232]

Veškeré zapisované údaje mají být dostupné způsobem umožňujícím dálkový přístup, se vší pravděpodobností tedy skrze webové stránky České národní banky, která má vydávat bezplatné[233] elektronické výpisy z registru. V registru mají být zachyceny nejen platné údaje, ale i veškeré změny zapisovaných údajů. Je tak možné dohledat historii změn v zápisech konkrétního poskytovatele či zprostředkovatele.[234]

Ohledně údajů zapisovaných do registru je v § 57 návrhu zákona zakotvena negativní stránka principu materiální publicity. Proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis do registru, nemůže ten, jehož se zápis týká, namítat, že zápis neodpovídá skutečnosti.[235] Výslovně je tedy chráněna dobrá víra spotřebitelů či jiných osob

[231] Tyto seznamy jsou dostupné skrze vzdálený přístup na stránkách České národní banky, viz Základní seznamy regulovaných a registrovaných subjektů. cnb.cz [online]. Dostupné z WWW: <https://apl.cnb.cz/apljerrsdad/JERRS.WEB15.BASIC_LISTINGS?p_lang=cz>

[232] Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 123 k § 55. psp.cz [online]. 2016 [cit. 8.4.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>

[233] Bezplatnost není výsloveně uvedena, návrh však neobsahuje žádné ustanovení ohledně příslušného správního poplatku souvisejícího se žádostí o výpis z registru. Záměr směřující k bezplatnému režimu je navíc zřetelný z důvodové zprávy, viz Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 124 k § 58. psp.cz [online]. 2016 [cit. 8.4.2016]. Dostupné z WWW:
<http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>

[234] Ustanovení § 56 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[235] Toto ustanovení by nemělo představovat výkladové potíže, svou formulací až na v podstatě stylistické odchylky odpovídá § 29 odst. 1 obchodního zákoníku, který byl dále převzat i do § 121 odst. 1 současného občanského zákoníku a § 8 odst. 1 zákona o veřejných rejstřících. Lze tak uplatnit již

opírajících se o údaje uvedené v registru,[236] i kdyby tyto údaje neodpovídaly skutečnosti, ať už z důvodů chybného zápisu či jiné právní skutečnosti.

3.4.4 Personální předpoklady k provozování činnosti

Výše již byly zmíněny některé personální předpoklady k udělení oprávnění, tedy podmínky odborné způsobilosti[237] a důvěryhodnosti fyzických osob[238] i právnických osob[239], a to v rámci podmínek k získání oprávnění nebankovního poskytovatele a samostatného zprostředkovatele. Je třeba uvést, že význam těchto předpokladů je značně širší.

Podmínky odborné způsobilosti a důvěryhodnosti musí splňovat obecně každá osoba i pracovník, který se podílí na poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru, a to samozřejmě nepřetržitě po celou dobu výkonu činnosti.

Bankovní i nebankovní poskytovatel tedy může poskytovat spotřebitelský úvěr pouze tak, že jeho pracovník, vázaný zástupce a jeho pracovník, zprostředkovatel vázaného spotřebitelského úvěru a jeho pracovník splňují podmínky odborné

existující doktrinální výklad a soudní judikaturu. Analogicky se tak například v případě chyby v zápisu v registru uplatní rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 5. 2000, sp. zn. 32 Cdo 2644/99, podle něhož „*Negativní stránka principu materiální publicity obchodního rejstříku působí objektivně, bez ohledu na zavinění*."

[236] S výjimkou zápisu některých výslovně uvedených údajů, ohledně nichž správnost presumována dle návrhu není – tedy ohledně (i) údajů o pravomocně uložených pokutách a vykonatelných opatřeních k nápravě uložených Českou národní bankou, (ii) datu nabytí právní moci rozhodnutí o úpadku; a dále (iii) všechy údajů zapisovaných ohledně zahraničního zprostředkovatele.

[237] Odbornou způsobilostí se rozumí získání všeobecných znalostí a odborných znalostí a dovedností nezbytných pro poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru. Odborná způsobilost je do 25 měsíců od nabytí účinnosti zákona prokazována čestným prohlášením dle § 179, poté se dle § 59 všeobecné znalosti prokazují vysvědčením o maturitní zkoušce nebo dokladem o dosažení vyššího vzdělání, odborné znalosti osvědčením o úspěšném vykonání odborné zkoušky u akreditované osoby v rozsahu buď skupiny odbornosti „*poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení*", „*poskytování nebo zprostředkování vázaného spotřebitelského úvěru*" nebo „*poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru na bydlení*".

[238] Za důvěryhodnou se podle § 72 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru považuje taková fyzická osoba, která je plně svéprávná a dává předpoklad řádného provozování činnosti. Důvěryhodnou ve stručnosti není fyzická osoba, která (i) byla pravomocně odsouzena pro majetkový, hospodářský či jiný úmyslný trestný čin, (ii) ohledně jejíhož majetku bylo v posledních 5 letech vydáno rozhodnutí o úpadku, (iii) která byla v posledních 5 letech členem orgánu právnické osoby v úpadku nebo v konkurzu, nebo (iv) které bylo odňato oprávnění k činnosti pro porušení podmínek návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[239] Za důvěryhodnou se podle § 73 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru považuje taková právnická osoba, jejíž dosavadní činnost dává předpoklad řádného provozování činnosti podle tohoto zákona. Důvěryhodnou ve stručnosti není právnická osoba, která (i) byla pravomocně odsouzena pro majetkový, hospodářský či jiný úmyslný trestný čin, (ii) jejíž člen orgánu společnosti nesplňuje podmínku důvěryhodnosti fyzických osob (dle § 72 návrhu), (iii) které bylo odňato oprávnění k činnosti dle návrhu zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, nebo (iv) ohledně jejíhož majetku bylo v posledních 5 letech vydáno rozhodnutí o úpadku.

způsobilosti a důvěryhodnosti a zajistí, že tyto osoby si odborné znalosti a dovednosti udržují.[240] Obdobně i samotný zprostředkovatel je povinen zprostředkovávat spotřebitelský úvěr pouze tak, že jeho pracovník, jeho vázaný zástupce a jeho pracovník splňují podmínky odborné způsobilosti a důvěryhodnosti a taktéž, že si tyto osoby odborné znalosti a dovednosti udržují.[241]

Smyslem těchto obezřetnostních požadavků je zajištění toho, že do přímého styku se spotřebitelem budou vstupovat pouze osoby dostatečně odborně způsobilé, tedy s takzvaně dobrou pověstí. Lze doplnit, že zřejmou inspirací těchto personálních předpokladů je obdobná regulace důvěryhodnosti a odborné způsobilosti některých osob činných u poskytovatelů finančních služeb v sektoru úvěrových institucí, pojišťovnictví, kapitálového trhu a platebního styku, kde je taktéž pracováno s požadavky důvěryhodnosti a odborné způsobilosti.[242] Převzetí těchto personálních předpokladů do ochrany spotřebitele v oblasti spotřebitelského úvěru je tedy účelné a systematicky jednoznačně vhodné.

[240] Ustanovení § 8 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[241] Ustanovení § 23 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[242] Určitým rozdílem je, že pojmy důvěryhodnosti a odborné způsobilosti jsou ve většině ostatních předpisů finančního trhu neurčitým právním pojmem, zatímco pro účely návrhu zákona o spotřebitelském úvěru jsou přímo vymezeny v § 60 a § 72-73 návrhu. Ohledně výkladu analogicky srov. Úřední sdělení České národní banky ze dne 3. prosince 2013 k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost, částka 13/2013. cnb.cz [online]. 2013 [cit. 9.4.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2013/download/v_2013_13_21413560.pdf>

3.5 Pravidla jednání

3.5.1 Obecná pravidla jednání

Návrh zákona stanoví celou řadu obecných pravidel, jež mají poskytovatelé a zprostředkovatelé dodržovat při jednání se spotřebiteli. Základní povinností je zásada postupu lege artis – poskytovatel a zprostředkovatel je povinen provozovat svou činnost s odbornou péčí.[243]

Odborná péče v návrhu zákona není definována. Určitá vymezení odborné péče lze nalézt například v zákoně o ochraně spotřebitele,[244] zákoně o podnikání na kapitálovém trhu[245] a zákoně o pojišťovacích zprostředkovatelích,[246] avšak vždy pouze pro účely daného zákona. Pro účely výkladu obsahu tohoto pojmu v návrhu zákona o spotřebitelském úvěru je tedy třeba užít obecnou úpravu podle § 5 odst. 1 občanského zákoníku, podle něhož se očekává jednání se znalostí a pečlivostí, která je s povoláním nebo stavem spojena. Očekává se tak, že poskytovatel či zprostředkovatel bude mít odpovídající obvyklé znalosti, schopnosti a dovednosti a že je dovede využívat s tomu odpovídající obvyklou péčí a opatrností.[247]

Dále musí poskytovatel i zprostředkovatel při jednání se spotřebiteli jednat čestně, transparentně a zohledňovat práva a zájmy spotřebitele. Spotřebiteli musí být vždy zřejmé, zda jde o poskytovatele, samostatného zprostředkovatele, vázaného zástupce nebo zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru; u vázaného zástupce a zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru musí být zřejmá osoba zastoupeného.[248]

---

[243] Ustanovení § 75 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[244] Podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. p) zákona se odbornou péčí pro účely zákona rozumí „*úroveň zvláštních dovedností a péče, kterou lze od podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli rozumně očekávat a která odpovídá poctivým obchodním praktikám nebo obecným zásadám dobré víry v oblasti jeho činnosti*“.

[245] Podle ustanovení § § 32 odst. 1 nebo § 41 odst. 2 zákona o podnikání na kapitálovém trhu vynaložení odborné péče především znamená, že příslušný poskytovatel finanční služby jedná kvalifikovaně, čestně a spravedlivě a v nejlepším zájmu zákazníků, zejména pak plní povinnosti podle příslušné části zákona o podnikání na kapitálovém trhu.

[246] Ustanovení § 21 odst. 1 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích přibližuje odbornou péči a chránění zájmů spotřebitele zejména jako zákaz uvádění nepravdivých, nedoložených, neúplných, nepřesných, nejasných nebo dvojsmyslných údaje a informace, anebo zamlčení údajů o charakteru a vlastnostech poskytovaných služeb, povinnost poskytnutí osvědčení o zápisu do registru a sdělení o způsobu odměňování a zákaz poskytování neoprávněných výhod.

[247] Analogicky dle komentáře LAVICKÝ, Petr et al. *Občanský zákoník I : obecná část (§ 1-654) : komentář*, s. 71. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-529-9.

[248] Ustanovení § 76 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

Při komunikaci se spotřebitelem (včetně propagačního sdělení) nesmí být používány nejasné, nepravdivé, zavádějící nebo klamavé informace. Obsah komunikace musí být podán „*jasným, výstižným a zřetelným způsobem*“.[249] Toto pravidlo bylo v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru v rámci informačních povinností obsaženo pouze ve vztahu k informacím uváděným reklamě.[250] Nyní se zjevně nevztahuje pouze na informace uváděné v reklamě, ale na veškerou komunikaci činěnou poskytovatelem či zprostředkovatelem.

Tento požadavek na jasný, výstižný a zřetelný obsah komunikace je jistě třeba chápat kvalitativně šířeji, než je obecný požadavek na určitost a srozumitelnost právního jednání podle § 553 občanského zákoníku. Jasný a výstižný je pro spotřebitele takový obsah komunikace, který je srozumitelný nejen z gramatického hlediska, ale je srozumitelné i konkrétní fungování a vztah mezi jednotlivými mechanismy, které jsou součástí komunikace, tak, aby spotřebitel byl schopen na základě jasných a srozumitelných kritérií vyhodnotit ekonomické důsledky, které pro něj plynou.[251]

Zřetelný je pak takový text, který je především snadno čitelný. Čitelnost se odvíjí zejména od velikosti a typu písma, proložení textu, pozadí, případně i dalších faktorů, které spolu s dobou vnímání požadovaného textu a působením dalších informací (znaků, zvuků, objektů) jsou součástí zřetelnosti jako komplexní vlastnosti sdělení.[252] Zároveň musí být možné obsah komunikace zaznamenat smysly a skutečně zaznamenat informaci v mysli. Pokud je tedy například text v reklamě vidět pouze po omezenou dobu, je možné informaci zaznamenat v zásadě tehdy, je-li doba dostatečná k hlasitému přečtení komunikace.[253]

Obsah komunikace dále musí být dostačující, přesný a nezastírat, nezlehčovat nebo nezamlčovat důležité skutečnosti. Zejména tak nesmí být používány formulace, které mohou u spotřebitele vyvolávat klamné očekávání týkající se dostupnosti spotřebitelského úvěru a výše jeho nákladů.

---

[249] Ustanovení § 77 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[250] Srov. § 4 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, respektive odst. 1 přílohy č. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Obdobný požadavek je dále pouze v § 6 odst. 1 tohoto zákona, který stanoví náležitosti smlouvy.
[251] Analogicky srov. rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci C-26/13 Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai v. OTP Jelzálogbank Zrt ze dne 30. dubna 2014.
[252] Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2011, čj. 7 As 12/2011 – 65.
[253] Analogicky rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. září 2013, č.j. 9 As 124/2012-40.

3.5.2 Uchovávání dokumentů

Za účelem osvědčení plnění povinností dle návrhu zákona má poskytovatel i zprostředkovatel povinnost[254] pořizovat a uchovávat dokumenty nebo jiné záznamy[255] v rozsahu nezbytném pro hodnověrné osvědčení řádného plnění povinností, a to po dobu nejméně 5 let od zániku příslušného právního vztahu či od doby uskutečnění právního jednání, na jehož základě tyto dokumenty nebo záznamy vznikly. V případě zamítnutí žádosti spotřebitele o poskytnutí spotřebitelského postačuje uchování po dobu 1 roku. Tato povinnost trvá i osobám, jejichž oprávnění k činnosti zaniklo, a vztahuje se i na případné právní nástupce.

Nepochybně je třeba mít za to, že případné povinnosti uchování dokumentů dle § 16 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, případně zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, zůstávají nedotčeny. Jedná se o „další" zvláštní povinnosti uchovávání určitých dokumentů.

3.5.3 Zákaz pobídek

Poskytovatel a zprostředkovatel nesmí v souvislosti se svou činností přijmout, nabídnout nebo poskytnout žádnou peněžitou či nepeněžitou pobídku, která může vést k porušení jejich povinností. Pobídkou se rozumí i neobvyklá úplata za poskytovanou službu nebo jakékoli poskytnutí neopodstatněné výhody finanční, materiální nebo nemateriální povahy.[256]

Cílem je zabránění jakéhokoli ovlivňování činnosti poskytovatelů a zejména zprostředkovatelů v neprospěch spotřebitele. Výkladově je však nejasná přesná hranice mezi pobídkou, která „*může vést*" k porušení povinností, a pobídkou, která k porušení vést nemůže a není proto zakázaná. Posouzení této hraniční přípustnosti pobídky nemusí být v určitých situacích vůbec jednoduché. S ohledem na obdobné úpravy zákazu pobídek v jiných předpisech z oblasti finančního trhu však lze pro účely analogického výkladu odkázat právě na tyto předpisy.

[254] Ustanovení § 78 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[255] Některé dokumenty a záznamy, které mají uchovávány, jsou obsaženy v demonstrativním výčtu v § 78 odst. 2 a odst. 3 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. Výslovně jsou uvedeny například smlouvy o spotřebitelském úvěru, dokumenty týkající se úvěruschopnosti spotřebitele a záznamy komunikace.
[256] Ustanovení § 79 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

V oblasti investičních služeb se například jedná o § 15 odst. 3 zákona o podnikání na kapitálovém trhu, v oblasti investičních společností o § 22 odst. 3 písm. g) a § 49 odst. 3 písm. f), v oblasti penzijních produktů o § 127 zákona o doplňkovém penzijním spoření. Již nyní tak lze odstranit některé výkladové potíže – za přípustnou pobídku lze považovat například dárkové předměty s nízkou hodnotou, dárkové poukázky nízké hodnoty či poskytnutí naučné publikace.[257] Nepřípustnou bude například pobídka, která vyvolává tlak na rychlé rozhodnutí spotřebitele, případně pobídka v podobě spotřebitelské soutěže o předměty vyšší hodnoty pro zájemce o spotřebitelský úvěr.

3.5.4 Omezení plateb a pobírání odměn, nezávislost

Zákaz dvojí odměny při přímé úhradě

Zákaz současného pobírání odměn se týká samostatných zprostředkovatelů, kteří za účelem nezávislého vystupování zastupují spotřebitele a pobírají odměnu přímo od nich. Samostatný zprostředkovatel, který vykonává svou činnost tak, že jedná jménem a na účet spotřebitelů na základě smlouvy o zprostředkování spotřebitelského úvěru a pobírá od spotřebitelů za tuto činnost odměnu, nesmí ohledně daného spotřebitelského úvěru pobírat odměnu současně i od poskytovatele.[258]

Jinými slovy, pokud je zprostředkování spotřebitelského činěno zprostředkovatelem pro zastoupeného spotřebitele, nikoli poskytovatele, nesmí samostatný zprostředkovatel pobírat odměnu i od poskytovatele. Opačně to však neplatí – samostatnému zprostředkovateli jednajícímu jménem a na účet poskytovatele nic nebrání tomu, aby žádal odměnu i od spotřebitele, jemuž je spotřebitelský úvěr zprostředkován,[259] i když samozřejmě musí odměnu spotřebiteli oznámit v souladu s § 93 odst. 1 písm. g) návrhu zákona.

---

[257] K výkladu přípustnosti pobídek výše uvedených předpisů vydala Česká národní banka výkladové stanovisko, viz Úřední sdělení České národní banky ze dne 17. ledna 2014 o podmínkách přípustnosti pobídek při distribuci některých produktů na finančním trhu. cnb.cz [online]. 2014 [cit. 9.4.2016]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2014/download/vestnik_2014_01_20114560.pdf>

[258] Ustanovení § 80 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[259] Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 128 k § 80. psp.cz [online]. 2016 [cit. 9.4.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>

Užití pojmu „*nezávislý*“

Použití výrazu „*nezávislý*“ je omezeno. Aby poskytovatel či samostatný zprostředkovatel mohl užít pojem „*nezávislý*“, jeho odvozeniny, významová synonyma nebo překlady do jiného jazyka při poskytování či zprostředkování spotřebitelského úvěru, musí zvažovat produkty spotřebitelského úvěru od většiny poskytovatelů na trhu a zajistit, že struktura odměňování pracovníků a zprostředkovatelů a jejich pracovníků není na újmu jejich schopnosti jednat v nejlepším zájmu spotřebitele, zejména aby nebyla závislá na prodejních cílech.[260]

Návrh zákona tak nevyužívá diskrece podle článku 22 odst. 4 směrnice MCD pro úplný zákaz pojmů „*poradenství*“, „*poradce*“ a pojmů jim obdobných, namísto toho pouze stanoví jisté podmínky používání pojmu nezávislosti. Užívání pojmů „*poradenství*“, „*poradce*“ a podobně tak není návrhem zákona nijak omezeno.

Zákaz pyramidových struktur

Další omezení pobírání odměn je navrhováno v podobě zákazu vstupních plateb a odvozování odměn za další „získané“ osoby. Podle prvního odstavce § 82 návrhu zákona tak poskytovatel ani zprostředkovatel nesmí vyžadovat od osoby, která se podílí nebo má podílet na poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru, složení vstupní nebo jiné obdobné platby jako podmínky výplaty příštích odměn za poskytování či zprostředkování. Podle druhého odstavce pak nesmí být ani odměny osob, které se podílejí na poskytování nebo zprostředkování spotřebitelského úvěru, odvozovány od získání dalších osob pro tuto činnost.

Obdobně formulované zákazy jsou již zahrnuty jako správní delikt pojišťovacích zprostředkovatelů podle § 26 odst. 2 písm. c) a d) zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích[261] s pokutou až do výše 10 000 000 Kč. Užití této regulace i na případné pyramidové struktury poskytovatelů nebo zprostředkovatelů spotřebitelského úvěru tedy není žádným překvapením. Za systematicky konzistentní lze rovněž označit i výši správního deliktu za porušení těchto ustanovení návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, která byla shodně navržena ve výši 10 000 000 Kč.[262]

[260] Ustanovení § 81 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[261] Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona
[262] Ustanovení § 153 odst. 1 písm. h) a i) ve spojení s § 153 odst. 2 písm. b) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

Je však třeba podotknout určitou nedůslednost důvodové zprávy, která příslušné ustanovení § 82 komentuje tak, že: „*Ustanovení má za cíl zabránění tvorby struktur multi-level marketingu při distribuci spotřebitelského úvěru*.“[263] To však není zcela přesné. Jde spíše o zabránění vzniku takzvaných „*pyramidových struktur*“. Pro multi-level marketingové struktury to představuje jisté omezení způsobů odměňování, v samotné činnosti či tvorbě struktury jim nijak nezabraňuje. Jedná se tak spíše o zákaz nepřípustných multi-level marketingových struktur s tím, že multi-level marketing je širším pojmem. Na finančním trhu jsou ostatně multiproduktové finanční sítě převážně na principu multi-level marketingu jedním z rozšířených způsobů externí distribuce.[264]

Omezení plateb před poskytnutím spotřebitelského úvěru

Návrh nově neumožňuje požadování odměny dříve, než dojde k uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru.[265] Návrh výslovně stanoví, že před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nevzniká poskytovateli nebo zprostředkovateli právo na odměnu nebo jinou platbu s výjimkou práva na náhradu daní, správních poplatků nebo jiných obdobných peněžitých plnění a účelně vynaložených nákladů na ocenění[266] předmětu zajištění spotřebitelského úvěru.

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru umožňoval poskytnout odměnu dříve, než došlo k uzavření samotné smlouvy, a pouze podle § 17 odst. 2 tohoto zákona stanovil povinnost vyrozumění spotřebitele o výsledku zprostředkovatelské činnosti. Současný návrh je tedy podstatně přísnější, a to s ohledem na v praxi se vyskytující případy, kdy zprostředkovatel od spotřebitele zinkasoval odměnu, aniž by se skutečně přičinil o nalezení vhodného poskytovatele a uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru.

Z výsledků veřejných konzultací nadto vyplynulo, že poctiví zprostředkovatelé jsou zpravidla placení na základě provizního systému od poskytovatelů a od spotřebitelů

[263] Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 129 k § 82. psp.cz [online]. 2016 [cit. 9.4.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>

[264] Analýza vybraných aspektů distribuce na finančním trhu v ČR, Ministerstvo financí, sekce Finanční trh, 4Q/2009. mfcr.cz [online]. 2016 [cit. 10.4.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/ochrana-spotrebitele/distribuce-na-financnim-trhu>

[265] Ustanovení § 83 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[266] V případě, že poskytovatel nebo zprostředkovatel vyžaduje po spotřebiteli náhradu nákladů na ocenění nemovité věci poskytnuté jako zajištění, je povinen vydat výsledek tohoto ocenění a jeho odůvodnění spotřebiteli bez zbytečného odkladu dle ustanovení § 83 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

svoji odměnu neinkasují.[267] Lze tak uzavřít, že tato změna je vhodně cílena na případy zneužívání zákonem dříve umožněného systému odměňování, aniž by představovala vážnější zásah do činnosti poctivých poskytovatelů a zprostředkovatelů. Je otázkou, zda tato omezení nebudou obcházena skrze údajné platby za poskytnutí poradenství, případně skrze jiné, zdánlivě nesouvisející právní jednání. Správně formulované omezení jakékoli „*jiné platby*“, nikoli pouze „*jiné platby v souvislosti se smlouvou o spotřebitelském úvěru*“, by však výkladové praxi mělo umožnit vyrovnat se s případnými pokusy o obcházení zákona.

3.5.5 Informace poskytované spotřebitelem

Poskytovatel a zprostředkovatel před poskytnutím rady nebo posouzením úvěruschopnosti spotřebitele zveřejní nebo sdělí spotřebiteli, jaké informace a doklady musí spotřebitel poskytovateli nebo zprostředkovateli poskytnout. Žádané informace musí být přiměřené a nezbytné.[268]

Spotřebitel má následně povinnost úplné a pravdivé informace poskytnout. Takto je tedy stanovena jedna z mála povinností spotřebitele, i ta je však nepochybně stále určena primárně na jeho vlastní ochranu, až sekundárně na ochranu zájmů poskytovatelů a zprostředkovatelů například před poskytnutím nesprávné rady či před vznikem v budoucnu nedobytných pohledávek.

I přes spotřebitelovu povinnost podání pravdivých a úplných informací má poskytovatel a zprostředkovatel výslovnou povinnost tyto informace ověřit způsobem přiměřeným dané situaci, jedná-li se o informace sdělované za účelem posouzení úvěruschopnosti.[269] Dosud byla tato povinnost ověřování informací pouze dovozována[270] s ohledem na povinnost postupu s odbornou péčí. Poskytovatel je za účelem posouzení úvěruschopnosti dále oprávněn po spotřebiteli žádat vysvětlení nebo případné doplnění informací. Úplné odmítnutí sdělení informací má za následek nemožnost udělení rady, případně neposkytnutí spotřebitelského úvěru, pokud poskytovatel nebude schopen úvěruschopnost posoudit z důvodu neposkytnutí

[267] Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 129 k § 83. psp.cz [online]. 2016 [cit. 9.4.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>
[268] Ustanovení § 84 odst. 1 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[269] Ustanovení § 84 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[270] K tomu viz například analogicky usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006.

informací. Na možnost takového neposkytnutí spotřebitelského úvěru z důvodu nesdělení úplných a pravdivých informací musí být spotřebitel upozorněn.

V případě, že informace poskytované spotřebitelem byly za účelem uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru na bydlení, pak závazek z takové smlouvy nemůže být zrušen pouze proto, že informace poskytnuté spotřebitelem před uzavřením smlouvy byly neúplné, pokud poskytované informace nebyly vědomě neúplné či nepravdivé. Zbývá dodat, že důsledkem uvedení nepravdivých či neúplných údajů může být i naplnění skutkové podstaty trestného činu úvěrového podvodu podle § 211 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku v případě spotřebitelského úvěru sjednaného ve formě smlouvy o úvěru podle § 2395 občanského zákoníku, případně obecné skutkové podstaty trestného činu podvodu podle § 209 zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku.

3.5.6 Pravidla poskytování rady

Poskytnutí rady a poradenství není nezbytnou součástí zprostředkování spotřebitelského úvěru a je pouze na uvážení poskytovatele či zprostředkovatele, zdali radu poskytne. Pokud se však rozhodne radu spotřebiteli poskytnout, je povinen naplnit minimální požadavky stanovené zákonem.[271] Jakákoliv rada tak musí být učiněna na základě:

(i) analýzy finanční situace spotřebitele, jeho požadavků, cílů a potřeb, která vychází z aktuálních informací, a rizik, kterým může být spotřebitel vystaven po celou dobu trvání spotřebitelského úvěru, a

(ii) výběru z dostatečného počtu vhodných produktů spotřebitelského úvěru, v případě v případě samostatného zprostředkovatele a jeho vázaného zástupce z produktů dostupných na trhu; v případě poskytovatele a jeho vázaného zástupce dostupných alespoň z vlastní nabídky, v případě zprostředkovatele vázaného spotřebitelského úvěru z nabídky poskytovatelů, které zastupuje.

Výběr produktů, z nichž bylo vycházeno, musí být spotřebiteli sdělen. Spotřebitel dále musí obdržet záznam ohledně poskytnuté rady, který obsahuje požadavky, cíle a potřeby spotřebitele, důvody, na nichž se rada zakládá, vysvětlení dopadu uzavření či podstatné změny smlouvy a provedenou analýzu dle bodu (i) výše.

[271] Ustanovení § 85 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru

Na první pohled by mohlo působit paradoxně, že pro dobrovolné poskytnutí rady nad rámec zákonných povinností poskytovatele nebo zprostředkovatele je stanoven takto přísný minimální standard. Cílem je však předejití případné manipulaci spotřebitele z pozice autority poradce, případně i „*nezávislého*“ poradce za účelem výběru nevhodného produktu.

Povinnost poskytnout radu náležitým způsobem, je-li poskytována, je jednou z povinností, která může nastat již před uzavřením spotřebitelského úvěru.

3.5.7 Posouzení úvěruschopnosti

Povinnost posoudit schopnost spotřebitele splatit úvěr (neboli úvěruschopnost) je další z povinností, která přichází ještě před uzavřením samotné smlouvy o spotřebitelském úvěru a představuje dokonce podmínku platného uzavření takové smlouvy o spotřebitelském úvěru.

Posouzení úvěruschopnosti je navrhováno tak, že poskytovatel před uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru nebo změnou závazku z takové smlouvy spočívající ve významném navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru posoudí úvěruschopnost spotřebitele na základě nezbytných, spolehlivých, dostatečných a přiměřených informací získaných od spotřebitele, a pokud je to nezbytné, z databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti spotřebitele nebo i z jiných zdrojů. Poskytovatel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet.[272]

Poskytovatel při posouzení úvěruschopnosti spotřebitele posuzuje zejména schopnost spotřebitele splácet sjednané pravidelné splátky spotřebitelského úvěru, a to na základě porovnání příjmů a výdajů spotřebitele a způsobu plnění dosavadních dluhů. Hodnota majetku může být zohledněna pouze tehdy, jestliže má být spotřebitelský úvěr částečně nebo úplně splacen výnosem z prodeje majetku spotřebitele, nikoli pravidelnými splátkami, nebo jestliže z finanční situace spotřebitele vyplývá, že bude schopen splácet spotřebitelský úvěr bez ohledu na své příjmy.[273]

[272] Ustanovení § 86 odst. 1 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[273] Ustanovení § 86 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

Tato povinnost posouzení úvěruschopnosti již byla obsažena v § 9 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Současný návrh přebírá značnou část znění tohoto ustanovení o povinnosti posouzení úvěruschopnosti, byť při užití odlišných formulací, místy však představuje určité rozšíření či výslovné zahrnutí dříve doktrinálně dovozovaných závěrů.

Předně tak zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru předpokládal posouzení „*s odbornou péčí*" z „*dostatečných informací*". V návrhu zákona o spotřebitelském úvěru je požadavek odborné péče taktéž zahrnut, avšak již v rámci obecného požadavku podle § 75 návrhu na obecné provozování činnosti s odbornou péčí. Požadavek na dostatečné informace je v návrhu formulačně rozšířen na „*nezbytné, spolehlivé, dostatečné a přiměřené informace*", které navíc mohou být získány nejen od spotřebitele, ale v případě nezbytnosti i z příslušné databáze umožňující posouzení úvěruschopnosti a nově výslovně i „*z jiných zdrojů*". Dříve byla možnost využití jiných zdrojů pouze dovozována.[274]

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru dále uváděl, že poskytnout spotřebitelský úvěr lze tehdy, pokud bude „*po posouzení úvěruschopnosti s odbornou péčí zřejmé, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet*". Následkem nesplnění této povinnosti byla neplatnost uzavřené smlouvy.[275] Návrh zákona o spotřebitelském úvěru oproti tomu umožňuje uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru tehdy, „*pokud z výsledku posouzení úvěruschopnosti spotřebitele vyplývá, že nejsou důvodné pochybnosti o schopnosti spotřebitele spotřebitelský úvěr splácet*". Lze mít za to, že požadavek absence důvodných pochybností je přinejmenším stejně přísný standard, jako požadavek na závěr o zřejmé schopnosti splácet. Určitou změnou je však v tomto směru výslovné zahrnutí ustanovení o nemožnosti brání v potaz hodnotu majetku, pokud nemá být pro splácení spotřebitelského úvěru přímo využit, a to zjevně

[274] Výčet zdrojů k získání informací v § 9 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru je i s ohledem na požadavek odborné péče totiž třeba chápat demonstrativně s tím, že pro posouzení úvěruschopnosti je umožněno využití různých informací z různých zdrojů. Obdobně viz například stanovisko generálního advokáta v bodech 33-39 rozsudku Soudního dvora EU ze dne 18. prosince 2014 ve věci C-449/13 CA Consumer Finance SA v Ingrid Bakkaus and Others.

[275] Tato neplatnost byla považována za absolutní dle § 39 ve spojení s § 40a zákona č. 40/1964 Sb, občanský zákoník. Od účinnosti občanského zákoníku je třeba ji považovat za neplatnost relativní.

včetně zajištění. Podobný závěr byl dovozován již k úpravě dle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.[276]

Porušení povinnosti posouzení úvěruschopnosti má i nadále sankce veřejnoprávního i soukromoprávního charakteru. Veřejnoprávním důsledkem je možnost uložení pokuty až do výše 20 000 000 Kč.[277] Soukromoprávním důsledkem je relativní neplatnost uzavřené smlouvy,[278] které se může výhradně spotřebitel dovolat podle § 586 občanského zákoníku v tříleté promlčecí lhůtě běžící ode dne, kdy mohlo být právo spotřebitelem uplatněno poprvé.[279]

Spotřebitel je v případě neplatnosti povinen vrátit poskytnutou jistinu spotřebitelského úvěru nově „*v době přiměřené jeho možnostem*“ podle § 87 odst. 1 návrhu. Zřejmě se nevylučuje ani možnost ujednání splátek, v nichž bude jistina vrácena. V případě sporu o dobu odpovídající možnostem spotřebitele určí tuto dobu soud na návrh některé strany. Lze podotknout, že toto ustanovení § 87 odst. 2 návrhu užívá spojení „*doba odpovídající možnostem spotřebitele podle odstavce 1*“, ačkoli by zde bylo vhodnější taktéž konzistentně použít spojení „*doba přiměřená možnostem*“ dle prvního odstavce.

Zbývá dodat, že břemeno důkazu k prokázání skutečnosti, že posouzení úvěruschopnosti bylo řádně provedeno, nese v soukromoprávních sporech poskytovatel spotřebitelského úvěru, nikoli spotřebitel.[280]

Je navíc nepochybně třeba zmínit, že přechodné ustanovení § 165 návrhu zákona významně retroaktivně ovlivňuje již i existující závazky ze spotřebitelského úvěru, když stanoví, že navrhované ustanovení ohledně povinnosti posouzení úvěruschopnosti se použije i tehdy, „*dojde-li ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona k významnému*

[276] VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 118. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.
[277] Ustanovení § 154 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 154 odst. 3 písm. c).
[278] V případě naplnění znaků podle § 588 občanského zákoníku, tedy pokud by jednání poskytovatele bylo v konkrétním případě možné považovat za zjevně se příčící dobrým mravům nebo zjevně narušující veřejný pořádek, by však důsledkem mohla být i absolutní neplatnost.
[279] Obdobně bylo vykládáno i promlčení práva dovolání se relativní neplatnosti dle předchozí úpravy v obanském zákoníku, viz například Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 4. 2003, sp. zn. 32 Odo 568/2002.
[280] V návrhu chybí ustanovení ohledně přenesení důkazního břemene obdobné § 22 odst. 5 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Tento závěr však vyplývá již přímo ze směrnice CCD, viz rozhodnutí Soudního dvora Evropské Unie ve věci C-449/13 CA Consumer Finance SA v Ingrid Bakkaus and Others ze dne 18. prosince 2014.

navýšení celkové výše spotřebitelského úvěru sjednaného přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.“[281]

3.6 Informační povinnost vůči spotřebiteli

Zajištění dostatečné informovanosti spotřebitelů má přispět k tomu, aby spotřebitel měl možnost aktivně zvažovat případná rizika nabízených spotřebitelských úvěrů a aby mohl porovnat relativní výhodnost či nevýhodnost jednotlivých nabídek. Spotřebitel by měl mít možnost činit informovaná rozhodnutí založená na zvážení všech okolností (například srovnání dostupných nabídek na trhu poskytovatelů spotřebitelských úvěrů) a úplné znalosti výhod a případných rizik.[282]

Proto návrh zákona obsahuje celou řadu informačních povinností, které mají být plněny poskytovatelem a zprostředkovatelem vůči spotřebiteli. V souvislosti se značným důrazem na informační povinnosti a umožnění informovaného a zodpovědného rozhodnutí spotřebitelem podle směrnice CCD i směrnice MCD je jistě třeba připomenout i občasnou kritiku subjektů působících v praxi na trhu spotřebitelských úvěrů. Ukazuje se, že poskytování příliš velkého rozsahu informací se může na kvalitě rozhodování spotřebitele projevit kontraproduktivně, neboť spotřebitel z důvodu zahlcení rezignuje na seznámení se všemi důležitými informacemi.[283] S jistou nadsázkou lze říct, že „*u čtvrtého formuláře to vzdá.*“

3.6.1 Obecná ustanovení o informační povinnosti

Veškeré informace vyžadované zákonem jsou spotřebiteli poskytovány bezplatně a zpravidla v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat.[284]

Informace uváděné v reklamě

Obdobně jako zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru i návrh zákona o spotřebitelském úvěru zahrnuje povinné informace uváděné v reklamě. Jestliže je tak

[281] Ustanovení § 165 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[282] ŠŤAVÍKOVÁ ŘEZNÍČKOVÁ, Iva. K otázce posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr. *Jurisprudence*, Wolters Kluwer, 2015, roč. 24, č. 3, s. 36-41. ISSN 1802-3843.
[283] Viz například Tisková správa AOP k zákonu o spotřebitelském úvěru Asociace občanských poraden ze dne 28. 4. 2015. *obcanskeporadny.cz*. [online]. 2015 [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.obcanskeporadny.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-aop-k-zakonu-o-spotrebitelskem-uveru/>, shodně i Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 41-44. psp.cz [online]. 2015 [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>
[284] Ustanovení § 90 odst. 1 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

nabízen spotřebitelský úvěr nebo jeho zprostředkování reklamou, jejíž součástí je jakýkoliv číselný údaj o jeho nákladech, musí reklama dle § 91 návrhu zákona[285] obsahovat taxativně uvedené údaje dle výčtu v § 91 odst. 1 návrhu, včetně údaje o RPSN, celkové výši a době spotřebitelského úvěru, výši splátek a celkové částce splacené spotřebitelem, a to v podobě reprezentativního příkladu. Výčet konkrétních povinně uváděných informací se liší dle druhu spotřebitelského úvěru, v souladu s § 91 návrhu tak bude třeba vždy zkoumat režim uváděných údajů.[286]

Za číselný údaj, který zakládá povinnost uvádění povinných informací v reklamě, se podle důvodové zprávy považuje i údaj srovnávací, jako jsou například pojmy „*nejlevnější*“, „*nejvýhodnější*“, „*zdarma*“ a podobně, aniž by takový údaj nutně musel být vyjádřen číselně.[287] Pro odstranění pochybností by proto bylo jistě vhodnější neuvádět v § 91 odst. 1 návrhu zákona slovo „*číselný*“, protože spojení „*jakýkoliv ~~číselný~~ údaj o nákladech*“ by za účelem ozřejmění takového výkladu bylo nepochybně srozumitelnější. Tak tomu bylo ostatně i v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru dle § 4, případně odstavce 1 přílohy č. 1 tohoto zákona, kde byl taktéž uveden pouze „*jakýkoliv údaj o nákladech*“.

Naopak pozitivní změnou je oprava dřívějšího legislativního pochybení v případě spotřebitelského úvěru ve formě možnosti přečerpání splatného na požádání nebo do 3 měsíců, který podléhá méně přísným požadavkům na rozsah uváděných informací v reklamě. Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru podle odstavce 2 přílohy č. 1 nesprávně omezil povinnost uvádět informace v reklamě v případě těchto spotřebitelských úvěrů pouze na věřitele. Nyní je příslušné ustanovení § 91 odst. 3 návrhu zákona řádně formulováno a vztahuje na poskytovatele i zprostředkovatele

[285] Toto ustanovení upravuje zvláštní pravidla pro reklamu na spotřebitelský úvěr a je tak ve vztahu speciality k zákonu č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

[286] Dle návrhu zákona je třeba rozlišit informace uváděné u (i) spotřebitelského úvěru na bydlení, (ii) spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení ve formě možnosti přečerpání splatného na požádání nebo do 3 měsíců, (iii) spotřebitelského úvěru v cizí měně, (iv) ostatních spotřebitelských úvěrů, na které se nevztahují ostatní kategorie dle § 91 návrhu, tedy zejména spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení.

[287] Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 132 k § 91. psp.cz [online]. 2016 [cit. 9.4.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>

v souladu s článkem 4 odst. 2 směrnice CCD ve spojení s článkem 2 odst. 3 směrnice CCD.[288]

Trvalé zpřístupnění informací poskytovatelem

Poskytovatel musí trvale zpřístupnit taxativně vyjmenované základní informace, například své kontaktní údaje, údaje o registru, mechanismu vyřizování stížností, údaje o možnosti mimosoudního řešení sporů, údaje o orgánu dohledu či informace o aktuálních produktech spotřebitelského úvěru.[289] Tato povinnost bude zřejmě nejčastěji plněna zveřejněním na internetových stránkách, výslovně je však dovolena i listinná podoba (v úvahu připadá například reklamní leták či zákaznický časopis dostupný v sídle či pobočce poskytovatele), případně i jiný trvalý nosič dat.[290]

Je možné dodat, že i zde došlo nejen k minimální požadované transpozici směrnice MCD, ale i k rozšíření povinnosti zpřístupnění informací i na spotřebitelské úvěry jiné než na bydlení, které jsou v působnosti směrnice CCD. Trvale zpřístupněny tak mají být informace o všech spotřebitelských úvěrech. Takové rozhodnutí je jednoznačně třeba hodnotit kladně, rozlišování mezi jednotlivými druhy spotřebitelského úvěru se v tomto případě ostatně nezdá důvodné.

Informace týkající se zprostředkovatele

Zprostředkovatel má taktéž zvláštní informační povinnost vůči spotřebiteli, která však může být plněna ad hoc vůči každému individuálnímu spotřebiteli, neboť zákon nevyžaduje informování formou trvalého zpřístupnění. Zprostředkovatel tak má povinnost s dostatečným předstihem před zprostředkováním spotřebitelského úvěru poskytnout spotřebiteli taxativně uvedené údaje, včetně základních údajů o sobě a své činnosti, nebo výši odměn, která má být placena poskytovatelem či spotřebitelem za zprostředkování.[291]

Navíc již při prvním navázání kontaktu se spotřebitelem je třeba sdělit alespoň údaje o tom, jakým druhem zprostředkovatele je a je-li vázaným zástupcem či

[288] Lze doplnit, že v případě spotřebitelského úvěru ve formě možnosti přečerpání splatného na požádání nebo do 3 měsíců byla v návrhu zákona využita diskrece nestanovení povinnosti uvádění RPSN dle článku 4 odst. 2 písm. c) směrnice CCD.
[289] Úplný výčet viz § 92 odst. 1 písm. a) až t) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[290] Ustanovení § 92 odst. 1 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[291] Ustanovení § 93 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

zprostředkovatelem vázaného spotřebitelského úvěru, pak též informaci o tom, kterého zastoupeného zastupuje.[292]

Co se týče formy poskytnutí, je třeba aplikovat obecné ustanovení, že není-li v zákoně stanoveno jinak, pak se informace spotřebiteli poskytují v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat.[293] Takový požadavek však představuje problém právě v případě informací předávaných při prvním navázání kontaktu se spotřebitelem. První navázání kontaktu zjevně může být v praxi činěno při osobním setkání či skrze telefonický rozhovor, čímž by bylo příslušné ustanovení porušeno. Nezdá se však důvodné takové způsoby prvního navázání kontaktu se spotřebitelem zakazovat.

Požadavku na poskytnutí těchto informací v listinné podobě nebo na trvalém nosiči dat tak v případě informací poskytovaných při prvním navázání kontaktu bude v praxi někdy zřejmě složité dostát. Přesto nedodržení tohoto požadavku představuje odpovědnost zprostředkovatele za správní delikt podle § 155 odst. 1 písm. b) návrhu s pokutou až do výše 5 000 000 Kč. Návrh zákon by v tomto případě měl jednoznačně zahrnovat i zvláštní ustanovení ohledně požadavku na méně přísnou formu poskytování informací při prvním navázání kontaktu.[294]

Jinak lze uzavřít, že tuto situaci bude třeba překlenout výkladem, a to tak, že „*sdělení*“ informací při navázání kontaktu nebude považováno za „*poskytování*“ informací, takže se na informace při navázání kontaktu nebude vztahovat obecné ustanovení § 90 odst. 2 návrhu, které stanoví povinnost poskytování informací v listinné podobě či na jiném trvalém nosiči dat. Ani takové řešení však není zcela optimální, neboť by tak mohlo dojít i k vyloučení dalších obecných ustanovení o poskytování informací, například o bezplatnosti poskytovaných informací ve smyslu § 90 odst. 1 návrhu. Dalším možným výkladovým řešením je považování příslušného ustanovení § 93 odst. 3 návrhu za speciální k obecnému ustanovení § 90 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

[292] Ustanovení § 93 odst. 3 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[293] Ustanovení § 90 odst. 2 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[294] Takovou zvláštní úpravu návrh zákona na jiných místech využívá, například u ustanovení § 98 návrhu zákona ohledně informací poskytovaných při sjednávání smlouvy o spotřebitelském úvěru formou hlasové telefonní komunikace.

3.6.2 Předsmluvní informace

Poskytovatel a zprostředkovatel má povinnost spotřebiteli poskytnout předsmluvní informace v zákonné formě a obsahu, a to zpravidla[295] prostřednictvím formulářů přiložených k návrhu zákona,[296] a dále tyto informace náležitě vysvětlit. Povinnost takového poskytnutí a náležitého vysvětlení předsmluvních informací musí být splněna bez zbytečného odkladu po posouzení úvěruschopnosti spotřebitele či s dostatečným předstihem před uzavřením příslušné smlouvy o spotřebitelském úvěru.[297]

Je-li spotřebitelský úvěr zprostředkován zprostředkovatelem, který není zprostředkovatelem vázaného spotřebitelského úvěru, vzniká tato povinnost poskytnutí a vysvětlení předsmluvních informací souběžně i takovému zprostředkovateli – splní-li tak předsmluvní informační povinnost poskytovatel, platí, že povinnost splnil i zprostředkovatel, případně naopak. Tuto společnou a souběžnou povinnost je nepochybně třeba vykládat tak, že nesplnění povinnosti povinným poskytovatelem či zprostředkovatelem nezbavuje odpovědnosti druhého povinného za případné nesplnění jeho povinnosti.[298]

Náležité vysvětlení není v návrhu zákona přesně definováno, podle § 94 odst. 2 návrhu zákona však demonstrativně zahrnuje „*především vysvětlení předsmluvních informací, včetně důsledků prodlení s plněním povinností spotřebitele z uzavřené smlouvy o spotřebitelském úvěru, a základních informací o jednotlivých nabízených produktech a jejich dopadech na spotřebitele, v případě doplňkových služeb s nimi svázaných též vysvětlení následků pro spotřebitele spojených se samostatným ukončením jejich čerpání.*“ Tato konkretizace „minimálního obsahu“ představuje převzetí a určité rozšíření znění § 5 odst. 5 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, který nezahrnoval povinnost vysvětlení následků ukončení doplňkových služeb. Formulace znění v podstatě vychází z článku 6 odst. 6 směrnice CCD, nový dodatek je důsledkem převzetí článku 16 odst. 1 písm. d) směrnice MCD.

[295] S výslovnou výjimkou v případě jednání o smlouvě o spotřebitelském úvěru formou hlasové telefonní komunikace.
[296] Ustanovení § 99 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[297] Ustanovení § 100 odst. 1 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[298] Ustanovení § 94 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

Lze tak podotknout, že nebyla využita diskrece dle obou směrnic umožňující upravení způsobu a rozsahu náležitého vysvětlení. Některé členské státy, které se rozhodly diskrece využít a povinnost poskytnutí náležitého vysvětlení blíže určují, shledaly pozitivní výsledky s ohledem na snazší regulatorní kontrolu poskytování náležitého vysvětlení, samovolný posun k transparentnějším a srozumitelnějším smlouvám o spotřebitelském úvěru a lepšímu porozumění informacím spotřebiteli.[299]

Předsmluvní informace, jež mají být poskytovány, lze obecně vymezit jako základní relevantní informace ohledně poskytovaného spotřebitelského úvěru dle taxativních výčtů informací, které se liší v závislosti na druhu či formě uzavření spotřebitelského úvěru.[300] V praxi tak bude vždy třeba zkoumat konkrétní režim, v jakém se sdělování předsmluvních informací pohybuje.

Zajímavostí, kterou je však třeba zmínit, je zvolená legislativní technika pro stanovení odlišných výčtů informací u spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení a spotřebitelského úvěru na bydlení. Zatímco předsmluvní informace u spotřebitelského úvěru jiného než na bydlení návrh zákona v § 95 odst. 1 návrh zákona přímo v tomto odstavci vyjmenovává (v obsahu odpovídajícím článku 5 směrnice CCD), u spotřebitelského úvěru na bydlení návrh zákona v § 95 odst. 2 pouze odkazuje na přílohu č. 4 zákona s příslušným formulářem ESIP (*Evropský standardizovaný informační přehled*) společně s pokyny k vyplnění tohoto formuláře poskytovatelem, obojí v obsahu i formě převzaté z přílohy II. směrnice MCD.

V souvislosti s tím lze formulovat drobnou výtku, že oba odstavce takto působí do jisté míry nepřehledně. Nakonec i v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru byl výčet předsmluvních informací uveden v části I. přílohy č. 2 tohoto zákona spolu s odkazem na poskytnutí těchto informací na formulářích přiložených k zákonu jako přílohy č. 6 a č. 7. Bylo tedy zjevně možné znovu zvolit tento způsob uvedení výčtu a buď tedy v obou odstavcích pouze odkázat na přílohu, nebo naopak předsmluvní informace v obou odstavcích přímo vyjmenovat a odkázat na příslušné formuláře. Zvolení odlišné legislativní techniky v rámci jediného paragrafu poněkud snižuje systematiku a přehlednost právní úpravy.

[299] Viz zprávu Komise „Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Directive 2008/48/EC on credit agreements for consumers“ ze dne 14.5.2014, s. 8-9. ec.europa.eu [online]. 2014 [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/EN/1-2014-259-EN-F1-1.Pdf>

[300] Ustanovení § 95 až § 98 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

3.6.3 Informace poskytované během trvání závazku

Vedle předsmluvní informační povinnosti je další kategorií povinnost poskytování informací během trvání závazku, která se však vztahuje k omezenému okruhu spotřebitelských úvěrů. Nadto tato povinnost dopadá již výhradně na poskytovatele, zprostředkovatel svou činnost ostatně zakončil již úspěšným uzavřením smlouvy o spotřebitelském úvěru a není třeba jeho další činnosti v průběhu závazku. Do této skupiny povinností tak lze zařadit:

(i) informace poskytované během trvání spotřebitelského úvěru (spotřebitelský úvěr na dobu neurčitou nebo spotřebitelský úvěr ve formě možnosti přečerpání),[301]

(ii) informace o změně zápůjční úrokové sazby, byla-li možnost změny sjednána,[302]

(iii) informace o spotřebitelském úvěru v cizí měně.[303]

Povinnost poskytování informací během trvání spotřebitelského úvěru spočívá v tom, že poskytovatel během trvání (a) jakéhokoli spotřebitelského úvěru uzavřeného na dobu neurčitou a (b) spotřebitelského úvěru ve formě možnosti přečerpání informuje spotřebitele pravidelným výpisem o průběhu splácení spotřebitelského úvěru, včetně celkové částky a datu čerpání spotřebitelského úvěru, zůstatku za předchozí období i novém zůstatku, datu a výši provedených úhrad, zápůjčních úrokových sazeb, veškerých souvisejících platbách z daného období a minimální celkové částce, která má být spotřebitelem zaplacena.[304]

V případě informací o změně zápůjční úrokové sazby je třeba vymezit dvě kategorie smluv. U smluv o spotřebitelském úvěru jiném než ve formě možnosti přečerpání, v nichž byla sjednána možnost změny zápůjční úrokové sazby, je poskytovatel povinen po dobu trvání spotřebitelského úvěru informovat spotřebitele o každé **změně** zápůjční úrokové sazby zpravidla v přiměřeném předstihu před nabytím její účinnosti.

U smluv o spotřebitelském úvěru ve formě možnosti přečerpání poskytovatel informuje nikoli o každé změně zápůjční úrokové sazby, ale pouze o **zvýšení** zápůjční

[301] Ustanovení § 101 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[302] Ustanovení § 102 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[303] Ustanovení § 103 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[304] Výčet je samozřejmě s ohledem na příslušnou směrnici CCD proveden ve stejném obsahu, jako je výčet v příloze č. 4 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

úrokové sazby nebo případných plateb v přiměřeném předstihu.[305] Spojení „*v přiměřeném předstihu*“ je s ohledem na účel nutné rozumět tak, že spotřebiteli musí být poskytnut dostatečný časový prostor na takovou změnu zareagovat, tedy například získat spotřebitelský úvěr u jiného poskytovatele a dosavadní smluvní vztah ukončit, ať už výpovědí, nebo předčasným splacením.[306]

Dříve neupravenou povinností poskytovatele je i informační povinnost ohledně spotřebitelského úvěru poskytnutého v cizí měně. Poskytovatel je povinen pravidelně (alespoň jednou ročně) informovat spotřebitele o celkové částce, která má být zaplacena, výši jednotlivých splátek a případném právu na změnu měny a o podmínkách, za jakých lze změnu měny provést, a musí mu být vysvětleny veškeré další použitelné mechanismy k omezení kurzového rizika, jemuž je vystaven. Obdobné informace musí být poskytnuty i tehdy, jestliže se hodnota celkové částky, kterou zbývá splatit, nebo výše pravidelných splátek odchýlí o více než 20 % od hodnoty vypočtené v korunách českých za použití směnného kurzu platného k okamžiku uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru.[307]

Lze doplnit, že na formu poskytovaných informací se nepochybně stále vztahuje obecné ustanovení § 90 odst. 2 návrhu, podle něhož se informace poskytované spotřebiteli poskytují v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat.

[305] Viz rozdílné znění článku 11 odst. 1 směrnice CCD a článku 12 odst. 2 směrnice CCD, které byly ostatně správně převzaty již do § 7 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.
[306] VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 98. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.
[307] Tato povinnost je výsledkem převzetí článku 23 odst. 4 směrnice MCD, v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru tedy nebyla obsažena.

3.7 Smlouva o spotřebitelském úvěru

Smlouva o spotřebitelském úvěru je legislativní zkratkou pro správnější označení „*smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr*“. Přestože je toto delší spojení poněkud méně obratné, vychází ze správného závěru, že smlouva o spotřebitelském úvěru není samostatným smluvním typem, jako je tomu například u konkrétního smluvního typu smlouvy o úvěru podle § 2395 občanského zákoníku. Spotřebitelský úvěr tak může být sjednán prostřednictvím řady smluvních typů, které mají společné pouze to, že při naplnění určitých materiálních znaků bude daná smlouva považována za smlouvu o spotřebitelském úvěru.

Návrh zákona proto za účelem srozumitelnosti definuje legislativní zkratku smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, jakožto „*smlouvu o spotřebitelském úvěru*“. Toto zjednodušení za účelem srozumitelnosti je v souladu s článkem 44 legislativních pravidel vlády a je ho jistě třeba považovat za účelné.[308]

3.7.1 Požadavky na formu a obsah smlouvy

Smlouva o spotřebitelském úvěru vyžaduje písemnou formu. Požadavek na písemnou formu je třeba vykládat ve smyslu § 561 občanského zákoníku, který k platnosti právního jednání učiněného v písemné formě se vyžaduje podpis jednajícího. V praxi je tak činěno zpravidla podpisem fyzické listiny, případně elektronickými prostředky při použití elektronického podpisu nebo zaručeného elektronického podpisu v souladu se zákonem č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu.[309]

Písemná forma musí být dodržena ohledně všech podstatných náležitostí smlouvy o spotřebitelském úvěru, které jsou velmi široce uvedeny v § 104 návrhu s odkazem na § 106 až 108 a § 109 odst. 1 návrhu. Výčet podstatných náležitostí smlouvy spotřebitelském úvěru, s odhlédnutím od terminologických úprav a vztažení

[308] K uvážení může být skutečnost, že je tato legislativní zkratka uváděna poněkud nepřehledně v § 2 odst. 3 písm. b) návrhu, tedy v odstavci, který se jinak věnuje nesouvisejícímu uvedení pojmových znaků vázaného spotřebitelského úvěru. Nezdá se však, že by bylo možné legislativní zkratku uvést dříve či přehledněji. Nadto ostatně takové uvedení legislativní zkratky není v rozporu ani s článkem 44 a 40 odst. 2 legislativních pravidel vlády, ani s obdobným postupem u jiných předpisů z oblasti finančního trhu.

[309] Pro odstranění případných pochybností lze připomenout, že podoba prostého emailu v současnosti není považována za vyhovující požadavku na písemnou formu, a to především z hlediska nesplnění podmínky určitosti jednajícího. Obdobně srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007.

aplikace i na spotřebitelské úvěry na bydlení, odpovídá příloze 3 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Novum je pouze ustanovení § 106 odst. 2 návrhu ohledně smlouvy o spotřebitelském úvěru v cizí měně, které je výsledkem převzetí článku 23 odst. 6 směrnice MCD.

Veškeré tyto informace musí být uvedeny „*jasným, výstižným a zřetelným způsobem.*“ Tento požadavek byl již obsažen v § 6 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a byl převzat z 10 odst. 2 směrnice CCD. Obdobný požadavek na jasný, výstižný a zřetelný způsob lze v návrhu nalézt taktéž v rámci obecných pravidel komunikace se spotřebiteli v § 77 návrhu, je proto možné odkázat na výkladové závěry uváděné v podkapitole 3.5.1 (*Obecná pravidla jednání*).

Nadto lze doplnit, že jasnost a výstižnost uváděných informací představuje především požadavek na stručný a snadno pochopitelný text smlouvy, z nějž jsou významné údaje bez jakýchkoliv potíží seznatelné. O takový text nepůjde v případě smlouvy, v níž jsou vzájemně provázány různé definice a zkratky, případně na sebe články a odstavce smlouvy vzájemně propleteně odkazují, obsahují různé výjimky z výjimek a podobně. Zřetelnost je spíše požadavkem na určité formální provedení smlouvy a má zabránit jejímu sepsání malým či nečitelným písmem.[310]

3.7.2 Důsledky porušení požadavků na formu nebo obsah

Soukromoprávní důsledky porušení požadavků na smlouvu o spotřebitelském úvěru jsou nepříliš systematicky uvedeny hned ve třech ustanoveních, a to nejprve stručně v § 104 návrhu, šířeji v § 110 návrhu, a dále i v § 118 návrhu. Nadto lze doplnit, že návrh zákona obsahuje i souběžnou veřejnoprávní sankci pro porušení požadavků na smlouvu o spotřebitelském úvěru v podobě správního deliktu podle § 154 odst. 1 písm. l.) či písm. n) návrhu. Taková metoda „dvojí“ sankce různé povahy v oblasti ochrany spotřebitele není výjimečná.

Podle § 104 návrhu platí, že nedostatek formy či obsahu obligatorně uváděných informací (včetně požadavku na jasnost, výstižnost a zřetelnost) nemá za důsledek neplatnost smlouvy o spotřebitelském úvěru. Význam tohoto ustanovení spočívá především ve zvýšení právní jistoty a ochrany spotřebitele – důsledkem neplatnosti

[310] VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 80. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.

smlouvy o spotřebitelském úvěru by konec konců bylo okamžité zesplatnění spotřebitelského úvěru, což je zcela v rozporu s účelem ochrany spotřebitele.

Další soukromoprávní důsledek je třeba hledat v § 118 návrhu. Neposkytnutí jakýchkoliv informací, jež mají být ve smlouvě o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení obsaženy, vede k „*neskončení*“ čtrnáctidenní lhůty pro odstoupení od smlouvy spotřebitelem. Ustanovení je třeba rozumět tak, že z důvodu neposkytnutí daných informací uvedená lhůta vůbec nepočne běžet, až dokud poskytovatel spotřebiteli chybějící informace neposkytne v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat.

Podle ustanovení § 110 odst. 1 návrhu zákona[311] pak platí, že (a) neuvedení zápůjční úrokové sazby, RPSN či celkové částky, jež má být zaplacena, (b) nebyla-li ohledně některé z těchto informací dodržena písemná forma, nebo (c) písemné vyhotovení smlouvy nebylo poskytnuto spotřebiteli, má za důsledek úročení spotřebitelského úvěru pouze ve výši repo sazby[312] uveřejněné Českou národní bankou s tím, že se nepřihlíží se k ujednáním o žádných dalších platbách.[313] Podstatným odlišením oproti zákonu č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru je, že tyto důsledky podle § 110 odst. 1 návrhu nedopadají na neuvedení jakékoli uváděné informace,[314] ale pouze neuvedení těch vyjmenovaných, zjednodušeně řečeno materiálně významných informací. Výkladem lze dovodit, že důsledek úročení je stejně jako dle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru účinný ex tunc, tedy od počátku uzavření smlouvy.

Nově je také navrhováno, že pokud některý z číselných údajů o spotřebitelském úvěru, tedy údajů ohledně zápůjční úrokové sazby, celkové částky či RPSN, sice je uveden, avšak v hodnotě nižší, než je skutečná výše, pak se skutečná výše přiměřeně snižuje tak, aby byla v souladu s nižší tvrzenou hodnotou.[315] Platí tedy, že i v takovém případě je postupováno ve prospěch spotřebitele. Černobílé rozlišování na správně uvedené/nesprávně uvedené údaje podle zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském

[311] Toto ustanovení doznalo formulačních změn pozměňovacím návrhem zpravodaje Jaroslava Klašky, kterým byl zejména vyjasněn požadavek písemné formy ohledně všech vyjmenovaných informací.
[312] V zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru byla uvedena diskontní sazba. V současnosti toho odlišení nemá praktické důsledky, neboť od roku 2012 jsou obě sazby ve shodné výši 0.05 %. Z historie změn těchto sazeb však vyplývá, že diskontní sazba zpravidla bývá vyšší, a to o 0,5 % – 1 %, viz https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#operace.
[313] Taková ujednání je třeba považovat za zdánlivá ve smyslu § 554 občanského zákoníku.
[314] Srov. § 8 písm. b) zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.
[315] Ustanovení § 110 odst. 2 až 3 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

úvěru bylo oprávněně kritizováno jako příliš přísné, v určitých případech až likvidační.[316] Tuto změnu je také třeba uvážit ve vztahu k současně velmi aktuálními výkladovému sporu, zda uvedení nesprávného údaje ve smlouvě o spotřebitelském úvěru lze považovat za řádné uvedení údaje a splnění informační povinnosti.

Podle některých správních a soudních rozhodnutí[317] pro splnění informační povinnosti nestačí uvedení „*jakéhokoliv údaje*“, který lze z hlediska obsahu typově podřadit pod jednotlivou dílčí informační povinnost, ale musí být uveden údaj správný, tedy odpovídající skutečnosti. Naopak podle jiných rozhodnutí obecných soudů „*zákon o spotřebitelském úvěru neříká, že chybný výpočet RPSN způsobuje, že spotřebitelský úvěr se má od počátku za úročený diskontní sazbou platnou v době uzavření smlouvy o úvěru.* [...] *Odvolací soud je toho názoru, že není v rozporu s dobrými mravy výše RPSN, která je uvedena chybně nikoliv v úmyslu klamat spotřebitele a zhoršit jeho postavení, ale v důsledku jiného názoru na způsob výpočtu, zvláště když spotřebitel znal celkovou částku, kterou bude muset platit a zná výši měsíčních splátek a dobu, po kterou bude splácet*.“[318]

Ve znění návrhu zákona je tedy tento spor ohledně důsledku uvedení nižších číselných údajů ve smlouvě o spotřebitelském úvěru vyjasněn skrze § 110 odst. 3 a odst. 3 návrhu. Zbývá tak pouze vyjasnění otázky uvedení naopak vyšších číselných údajů, než jsou údaje skutečné. Ačkoli v takovém odchýlení nelze spatřovat natolik vážný zásah do práv spotřebitele, je i takové odchýlení v rozporu se zněním současného zákona i zněním návrhu. Tato otázka dosud nebyla vyjasněna, dle názoru autora je přinejmenším ve vztahu k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru třeba mít za to, že uvedení vyšších číselných údajů nebude mít za důsledek vznik soukromoprávní sankce podle § 110 odst. 1 návrh (úročení ve výši repo sazby). Uplatnění veřejnoprávní sankce však není vyloučeno, bude-li naplněna materiální stránka správního deliktu.

Touto úvahou však stále není vyřešen dopad uvedení nižších či vyšších číselných údajů na soukromoprávní sankci podle § 118 odst. 1 návrhu, tedy prodloužení lhůty pro odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení

[316] Srov. FRANK, Rainer, VESELKOVÁ, Pavla. K současným výkladovým otázkám právní regulace RPSN. *Právní rozhledy*, 2016, č. 2, s. 62.
[317] Srov. nález finančního arbitra ze dne 13. 3. 2015, e. č. FA/2656/2015, s. 13, který je v souladu s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2013, č. j. 8 A 212/2010 – 31.
[318] Např. rozsudek Krajského soudu v Praze, citovaný v nálezu Finančního arbitra ze dne 27. 8. 2015, e. č. FA/8999/2015, s. 4-5.

spotřebitelem. Toto ustanovení neobsahuje výjimky pro uvedení nižších číselných údajů, uplatní se tak vždy, pokud „*smlouva neobsahuje informace*“, mezi které patří i výše uvedené „číselné“ údaje o spotřebitelském úvěru. Je proto třeba mít za to, že v takové situaci důsledek podle § 118 odst. 1 návrhu bude uplatňován v jiném, samostatném režimu než důsledek § 110 odst. 1 návrhu. Uvedení nižších číselných údajů tak zřejmě stále může být důvodem pro prodloužení lhůty pro odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení.

3.7.3 Omezení smluvních podmínek

Některá ustanovení fakticky omezující autonomii vůle stran při sjednávání smluvních podmínek jsou samozřejmě převzata ze směrnice CCD i do návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. V návrhu je však zahrnuto například i ustanovení ohledně nemožnosti splacení nebo zajištění spotřebitelského úvěru směnkou či šekem,[319] které bylo sice uvedeno již v zákoně č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, avšak směrnice CCD (a taktéž ani směrnice MCD) žádné obdobné ustanovení neobsahuje.[320] Z praktických důvodů však ustanovení zůstalo zachováno, dřívější možnost indosace směnky vedla v praxi ke snadné možnosti zneužití práva a poškozování spotřebitele.[321] Příslušné ustanovení § 112 odst. 1 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru tak představuje doslovné převzetí § 18 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

Dále pak platí, že žádné zajištění spotřebitelského úvěru nemůže být „*k okamžiku uzavření smlouvy*“[322] o spotřebitelském úvěru ve zcela zjevném nepoměru k hodnotě zajišťované pohledávky. Platí, že je-li k zajištění spotřebitelského úvěru užita nemovitá věc nebo věcné právo k nemovité věci, může mít toto zajištění výhradně formu zástavního práva.[323]

---

[319] S výjimkou podle § 112 odst. 2 návrhu, která se týká spotřebitelských úvěrů na bydlení, které dočasně nelze zajistit zástavním právem. Takové spotřebitelské úvěry je možné dočasně zajistit směnkou nikoli na řad.

[320] Toto ustanovení historicky vycházelo z článku 10 zrušené směrnice 87/102/EHS.

[321] Pohledávky ze zajišťovacích směnek byly například vymáhány indosatářem bez ohledu na to, že všechny závazky ze spotřebitelského úvěru byly řádně a včas splněny, srov. například nález Ústavního soudu ze dne 18. července 2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10.

[322] Hodnotu zajištění spotřebitelského úvěru je nepochybně třeba posuzovat v momentě uzavření smlouva o spotřebitelském úvěru. Je zjevné, že jinak by při postupném splácení vznikl nepoměr mezi téměř splacenou jistinou a původní, stále stejnou hodnotou zajištění.

[323] Ustanovení § 113 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

S ohledem na maximální harmonizaci směrnice CCD lze pouze stručně uvést, že v návrhu jsou obsažena i další ustanovení, která jsou známá již ze zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru. Těmi je tak například zákaz použití takzvaných placených telefonních linek,[324] případně zákaz vázání uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru na uzavření smlouvy, ve které se sjednává doplňková služba, pokud není možno uzavřít smlouvu o spotřebitelském úvěru samostatně.[325]

Na tomto místě lze zmínit i významnou změnu zákona o rozhodčím řízení, která se nepochybně promítne do celé oblasti ochrany spotřebitele. V rámci doprovodného vládního návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o spotřebitelském úvěru (sněmovní tisk č. 680) totiž došlo ke změně zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. V důsledku této změny nebude spory mezi spotřebitelem a podnikatelem nadále možné řešit prostřednictvím takzvaných rozhodčích doložek v rozhodčím řízení. Tuto skutečnost lze považovat za dlouho očekávané vyvrcholení dlouhodobě neuspokojivé situace, kdy rozhodčí doložky byly v praxi zneužívány v neprospěch spotřebitele.[326]

3.7.4 Zvláštní podmínky zániku závazku

Návrh zákona o spotřebitelském úvěru dále obsahuje některá zvláštní ustanovení ohledně zániku závazku ze smlouvy o spotřebitelském úvěru. Tato úprava se týká:

(i) předčasného splacení;
(ii) odstoupení od smlouvy;
(iii) zániku vázaného spotřebitelského úvěru;
(iv) výpovědi spotřebitelského úvěru na dobu neurčitou; a
(v) ukončení čerpání spotřebitelského úvěru na dobu neurčitou.

Předčasné splacení

Pod pojmem předčasného splacení je třeba rozumět oprávnění spotřebitele splatit spotřebitelský úvěr zcela nebo zčásti kdykoliv po dobu trvání spotřebitelského úvěru.

[324] Ustanovení § 114 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[325] Ustanovení § 115 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. Tento zákaz je absolutní v případě smlouvy o zprostředkování podle § 130 návrhu. Návrh tak v tomto případě nevyužívá diskrece podle článku 12 odst. 3 směrnice MCD umožnit vázaný prodej například tehdy, mají-li spotřebitelé z vázaného prodeje zřejmý prospěch.
[326] Srov. například nález Ústavního soudu ze dne 4. 6. 2014, sp. zn. IV. ÚS 3402/13, dále i nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

Poskytovatel má právo na náhradu účelně vynaložených nákladů souvisejících s takovým předčasným splacením, limitovaných maximální výší úroků, jež měly být spotřebitelem splaceny až do skončení spotřebitelského úvěru, případně v maximální výši v závislosti na době mezi předčasným splacením a sjednaným koncem spotřebitelského úvěru.[327]

Významnou změnou jsou však nově vyjmenované případy,[328] kdy náhradu nákladů nelze vůbec požadovat a předčasné splacení spotřebitelského úvěru je tak „zdarma" – tak je tomu například v případě spotřebitelského úvěru poskytnutého ve formě možnosti přečerpání nebo spotřebitelského úvěru na bydlení při „každoročním" předčasném splacení až do 25 %[329] celkové výše během 1 měsíce přede dnem výročí uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru na bydlení.

Dalším významným případem je i těžká životní situace na straně spotřebitele. Náhrada nákladů nemůže být poskytovatelem požadována v důsledku úmrtí, dlouhodobé nemoci nebo invalidity spotřebitele v postavení dlužníka ze smlouvy o spotřebitelském úvěru na bydlení, nebo jeho manžela nebo partnera, pokud tato skutečnost vede k výraznému snížení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr na bydlení.[330] Vznik těžké životní situace je poskytovatelem zcela neovlivnitelný, přesto však i v tomto případě nese riziko neuhrazených nákladů předčasného splacení. Nelze vyloučit, že nutnost hrazení těchto nákladů bude poskytovateli zohledňována navýšením ceny či nastavením jiných podmínek poskytovaných úvěrů.[331]

Odstoupení od smlouvy a doba na rozmyšlenou – „cooling-off period"

Právo na odstoupení spotřebitele se týká výhradně odstoupení od smlouvy o spotřebitelském úvěru jiném než na bydlení ve lhůtě 14 dnů ode dne uzavření smlouvy, a to bez udání důvodu a bez jakékoli sankce.

V případě, že smlouva neobsahovala některou z povinně uváděných informací, pak se lhůta prodlužuje (přesněji vyjádřeno spíše v podstatě ani nezačne běžet) až do

[327] Ustanovení § 117 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[328] Ustanovení § 117 odst. 3 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[329] Původně návrh zákona obsahoval pouze „20 % jistiny", pozměňovacími návrhy však došlo ke zvýšení na 25 % celkové výše. Změna je pro spotřebitele samozřejmě výhodná, z prváního hlediska však problematická s ohledem na retroaktivní působnost dle § 167 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[330] Ustanovení § 117 odst. 3 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[331] A to tím spíše, že se na předčasné splacení vztahuje retroaktivní ustanovení § 167 návrhu, podle něhož lze za určitých podmínek předčasně splácet i spotřebitelské úvěry uzavřené před účinností návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

doby řádného poskytnutí takových informací.[332] Toto prodloužení je možné chápat jako jeden ze soukromoprávních důsledek porušení obsahu smlouvy.

Možnost odstoupení od smlouvy se nevztahuje na smlouvy o spotřebitelském úvěru na bydlení. Obdobnou úpravu pro spotřebitelské úvěru na bydlení je třeba hledat v podobě 14 denní lhůty na rozmyšlenou podle § 111 návrhu zákona. Dané ustanovení stanoví vázanost poskytovatele předkládaným návrhem smluvních podmínek tak, aby měl spotřebitel možnost návrh smluvních podmínek přijmout až po řádném uvážení veškerých pro něho plynoucích důsledků. Potřeba rozlišování mezi těmito druhy spotřebitelského úvěru (a tedy dvěma různými formami obdobného institutu) vyplývá ze správného uvážení zvláštního charakteru spotřebitelského úvěru na bydlení, který zpravidla bude zajištěn zástavním právem. Možnost „zpětného" odstupování od smlouvy o spotřebitelském úvěru na bydlení by nevyhnutelně vedla ke značným komplikacím, například s ohledem na nezbytnost rušení zápisu zástavního práva v katastru nemovitostí.

Zánik vázaného spotřebitelského úvěru

V případě, že dojde k odstoupení spotřebitele od smlouvy o koupi zboží nebo poskytnutí služeb, které jsou financovány spotřebitelským úvěrem, dojde ze zákona i k ex nunc zániku závazku z vázaného spotřebitelského úvěru.[333] Spotřebitel totiž v podstatě ztrácí ekonomický zájem na tomto spotřebitelském úvěru, neboť již nemusí mít zájem na pořízení jiného obdobného zboží či služby, nebo může mít zájem na pořízení zboží či služby v jiné ceně a podobně.[334]

Výpověď spotřebitelského úvěru

Další zvláštní úprava se týká výpovědi smlouvy o spotřebitelském úvěru na dobu neurčitou. Smlouva o spotřebitelském úvěru na dobu neurčitou může být kdykoliv bezplatně vypovězena spotřebitelem. Výpovědní doba běží pouze tehdy, pokud byla sjednána, a nesmí být delší než 1 měsíc. Naopak poskytovatel je oprávněn smlouvu

[332] Ustanovení § 118 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[333] Ustanovení § 119 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[334] WACHTLOVÁ, Lucie, SLANINA, Jan: *Zákon o spotřebitelském úvěru. Komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011, s. 148. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-118-5.

vypovědět pouze tehdy, pokud tak bylo ve smlouvě o spotřebitelském úvěru na dobu neurčitou sjednáno, a výpovědní doba nesmí být kratší než 2 měsíce.[335]

Ukončení čerpání spotřebitelského úvěru na dobu neurčitou

Poskytovatel může spotřebiteli z objektivních důvodů ukončit oprávnění čerpat spotřebitelský úvěr, pokud byla taková možnost ujednána ve smlouvě o spotřebitelském úvěru na dobu neurčitou. Příslušné ustanovení bylo doslovně převzato z § 13 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, k výkladu neurčitých pojmů tedy lze odkázat na stávající doktrinální výklad. Požadavku na objektivní důvod ukončení je tedy stále třeba rozumět tak, že se musí jednat o objektivní, na poskytovatelově vůli nezávislý důvod, kterým může být například informace o zhoršení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr.[336]

3.7.5 Postup poskytovatele při prodlení spotřebitele

Jedněmi z nejspornějších ustanovení návrhu zákona o spotřebitelském úvěru jsou omezení věřitelů[337] při prodlení spotřebitele. Nejzajímavější v této souvislosti je pak ustanovení ohledně omezení možnosti požadování náhrady nákladů, úroků z prodlení a smluvních pokut v případě prodlení věřitele.

Ustanovení § 122 odst. 1 návrhu tak stanoví, že věřitel může požadovat **pouze**:

a) právo na náhradu účelně vynaložených nákladů,
b) úroky z prodlení maximálně ve výši dle příslušného právního předpisu,[338]
c) smluvní pokutu.

Smluvní pokuta podle písmena c) nesmí přesáhnout 0,1 % denně z částky, ohledně níž je spotřebitel v prodlení, je-li spotřebitel v prodlení s plněním povinnosti peněžité povahy. Podle § 122 odst. 3 návrhu pak souhrn výše všech uplatněných

[335] Ustanovení § 120 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[336] VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 156. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.
[337] Zde je věřitele třeba terminologicky odlišovat od poskytovatelů, neboť zde se věřitelem skutečně rozumí věřitel dluhu vyplývajícího ze smlouvy o spotebitelském úvěru.
[338] V současnosti tedy závazně maximálně ve výši roční repo sazby zvýšené o 8 % bodů, srov. nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení.

smluvních pokut nesmí přesáhnout součin čísla 0,5 a celkové výše[339] spotřebitelského úvěru, nejvýše však 200 000 Kč.[340]

Zřejmým účelem tohoto ustanovení je zamezení činnosti některých poskytovatelů, jejichž obchodní model se zaměřoval na poskytování levných spotřebitelských úvěrů a v podstatě nezodpovědně sázel na prodlení dlužníka, které umožnilo nárokování vysokých smluvních pokut. Snaha o omezení této praxe je jistě chvályhodná a účelná. Její provedení však nelze považovat za zcela optimální, kritických bodů je hned několik.

Zaprvé je otázkou, nakolik má smysl limitovat jiné platby, než jsou ty výslovně uvedené v § 122 odst. 1 písm. a) návrhu, když v pojetí smluvní pokuty dle současného občanského zákoníku lze smluvní pokutu sjednat k jakémukoli porušení smluvní povinnosti. V absurdním případě v podstatě nic nebrání věřiteli ujednat si smluvní pokutu, která by například zahrnovala i náhradu „*neúčelně*“ vynaložených nákladů věřitele, které budou do platby zahrnuty (například v podobě stanovení úhrady poplatku za upomínku). Takové ustanovení dle § 1813 občanského zákoníku pouze nesmí být nepřiměřené. Jediným důsledkem vyčlenění náhrady jiných účelně vynaložených nákladů podle § 122 odst. 1 písm. a) návrhu je tak nezapočítávání těchto nákladů do limitu pro smluvní pokutu podle § 122 odst. 3 návrhu.[341]

Dále pak není zcela zřejmá potřeba rozlišování mezi úroky z prodlení a smluvní pokutou, která je sjednána jako peněžitá pro případ peněžitého prodlení. Lze dokonce mít za to, že úroky z prodlení – a zejména je-li smluvně sjednána jejich sazba, v daném případě sazba maximální – funkčně nepředstavují v zásadě nic jiného než speciální případ smluvní pokuty (v peněžité podobě pro peněžitá plnění).[342] Limitační výše smluvní pokuty však na tyto úroky z prodlení vztažena není.

Konečně pak samotná limitace smluvní pokuty vyvolává několik otázek. Smluvní pokuta maximálně 0,1 % denně z dlužné částky může v praxi představovat problém, neboť smluvní pokuta ve spotřebitelských úvěrech bývá často variabilní, aby

[339] Původně návrh zákona o spotřebitelském úvěru obsahoval koeficient „0,7 jistiny“, byl však pozměňovacím návrhem snížen na 0,5 celkové výše.
[340] Ustanovení § 122 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[341] V souladu s těmito námitkami byl § 122 odst. 1 písm. a) upraven pozměňovacím návrhem tak, aby tento závěr alespoň stanovil výslovně: „*pokud byla ujednána náhrada vyšší, považuje se v této části za smluvní pokutu*.“
[342] Obdobně viz HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 1052. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0.

byl spotřebitel motivován platit co nejdříve. Sazba je tak nejprve nižší a poté stoupá. Počítá se limit 0,1 % denně na každý den, nebo až v přepočtu na celkovou smluvní pokutu? Lze mít za to, že se limit vztahuje ke každému jednomu dni – motivační funkce tak může být do jisté míry omezena, neboť není umožněno významnější zvyšování variabilní smluvní pokuty.

Koeficient 0,5 jistiny je významný především u spíše menších spotřebitelských úvěrů, u vyšších poskytovaných částek se stane limitačním především horní strop ve výši 200.000 Kč. Proč je však absolutní výše smluvní pokuty omezena právě částkou 200.000 Kč, a to bez ohledu na specifika či druh spotřebitelského úvěru?

V této souvislosti je třeba připomenout, že samotné spotřebitelské úvěry v návrhu zákona nejsou ohraničeny žádnou maximální výší. Toto ustanovení by tak fakticky mohlo vytvořit určitý strop, nad nějž se nevyplatí spotřebitelské úvěry poskytovat, případně takové spotřebitelské úvěry budou zdraženy s ohledem na potřebu krytí rizika, které již nebude pokryto smluvní pokutou.[343] Tak by tomu mohlo být především v případě spotřebitelských úvěrů na bydlení, kde lze mít za to, že 50 % celkové výše spotřebitelského úvěru zpravidla několikanásobně přesahuje horní strop smluvních pokut.

Výše uvedené koncepční úvahy k rozdělení kategorií plateb jsou spíše teoretické povahy, již zřejmě nelze předpokládat, že by dané ustanovení návrhu zákona mohlo být přepracováno. Do budoucna však bude jistě vhodné zvážit navázání horního stropu smluvní pokuty k několika různým celkovým výším spotřebitelských úvěrů tak, aby byly zohledněny spotřebitelské úvěry na vyšší částky, včetně spotřebitelských úvěrů na bydlení.

[343] Riziko je dále samozřejmě kryto případným zajištěním spotřebitelského úvěru. Smluvní pokutu je však třeba chápat nejen výhradně ve smyslu zajišťovací funkce, ale i jako motivační nástroj s určitou sankční a kompenzační funkcí, srov. HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014, s. 1281-1282. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0, dále i rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3682/2008.

3.8 Roční procentní sazba nákladů na spotřebitelský úvěr

Roční procentní sazba nákladů je dnes jedním ze základních institutů regulace spotřebitelského úvěrů. Spotřebiteli umožnuje snadné porovnání spotřebitelských úvěrů,[344] a to nikoli pouze s ohledem na úrokovou míru, ale na celkovou částku, kterou by musel vynaložit na spotřebitelský úvěr ve srovnání se situací, kdy by si žádný spotřebitelský úvěr nevzal, nýbrž by měl celkovou částku volně k dispozici. Do RPSN tak patří veškeré náklady, které jsou známy, včetně úroků, provize, daní, poplatků pro zprostředkovatele úvěru, nákladů na ocenění nemovitosti za účelem zřízení zástavního práva a všech dalších poplatků, které jsou nezbytné pro získání spotřebitelského úvěru. RPSN pak navíc na rozdíl od úrokové míry taktéž zohledňuje časové rozložení úvěru – zjednodušeně řečeno zachycuje faktický rozdíl mezi vrácením peněz po týdnu a po roce.[345]

Prvotní úpravu RPSN lze nalézt ve směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. 12. 1986, která však ještě nestanovila standardizovanou metodu výpočtu. Ta byla určena až směrnicí Rady 90/88/EHS ze dne 22. 2. 1990 a upřesněna směrnicí Evropského Parlamentu a Rady 98/7/ES ze dne 16. 2. 1998. Další změna výpočtu byla provedena směrnicí CCD a následně modifikována směrnicí Komise 2011/90/EU ze dne 14. listopadu 2011. Tyto úpravy však nevedly ke zjednodušení, příslušná rovnice je velmi složitá[346] a dokonce ani nemusí vést k jednoznačnému výsledku, případně může vést naopak hned k několika výsledkům v oboru reálných čísel.[347]

Důsledkem nejednoznačností a značné komplikovanosti je skutečnost, že běžní spotřebitelé mají malou šanci RPSN rozumět a patřičně zhodnotit, a to tím spíše, že finanční vzdělanost je v tuzemsku často považována za nedostatečující.[348] Lze však

[344] Tato funkce je dále umocněna například „*formulářovým*“ poskytováním předsmluvních informací (včetně RPSN) spotřebiteli.
[345] Srov. FRANK, Rainer, VESELKOVÁ, Pavla. K současným výkladovým otázkám právní regulace RPSN. *Právní rozhledy*, 2016, č. 2, s. 62.
[346] Zjednodušeně lze rovnici vysvětlit tak, že na levé straně rovnice stojí veškeré platby věřitele během celé doby trvání úvěru, a na pravé straně rovnice veškeré platby dlužníka během celé doby trvání úvěru. Veškeré platby je nutno diskontovat na současnou hodnotu. Neznámé údaje (např. budoucí úroková sazba v případě, že smlouva o spotřebitelském úvěru je 10 let a úrok je fixován jen na 5 let) se odhadují. RPSN je takovou úrokovou sazbou, při které současná hodnota plateb věřitele se rovná současné hodnotě plateb dlužníka. Srov. FRANK, Rainer, VESELKOVÁ, Pavla. K současným výkladovým otázkám právní regulace RPSN. *Právní rozhledy*, 2016, č. 2, s. 62.
[347] Nález Finančního arbitra ze dne 13. 3. 2015, e. č. FA/2656/2015, s. 4.
[348] Srov. LIŠKA, Petr. Shylockova libra masa. *Právní rádce*. 2015. č. 10, s. 20-22. ISSN 1210-4817.

podotknout, že to není ojedinělým českým jevem, studie Evropské komise ohodnotila finanční vzdělanost spotřebitelů jako „*extrémně nízkou*“, když méně než dva z pěti spotřebitelů napříč členskými státy správně vyhodnotili, zda je při jinak stejných parametrech výhodnější (a) spotřebitelský úvěr s RPSN 7 % a úrokem 6 %, nebo (b) spotřebitelský úvěr s RPSN 8 % a úrokem 5 %.[349]

Dalším negativním důsledkem i v případě, že konkrétní spotřebitel RPSN do určité míry rozumí, může být naopak přecenění RPSN a následné opomíjení i jiných údajů, než je RPSN. Uvážit je totiž třeba i údaje, které do RPSN nespadají, ačkoliv spotřebitelský úvěr fakticky prodražují. Spotřebitelský úvěr může mít například velice výhodnou sazbu RPSN, avšak nastavení smluvních sankcí může být přehlíženo.[350] Do výpočtu RPSN pak například taktéž nevstupuje cena pojištění, které má být sjednáno ex post po uzavření smlouvy o spotřebitelském úvěru.

Do budoucna je tedy otázkou, zda není možné nalézt vhodnější ukazatel, než je RPSN, případně jak využívání tohoto nástroje zefektivnit. Mezitím však RPSN zůstává významným ukazatelem, který musí být i podle návrhu zákona o spotřebitelském úvěru povinně uváděn v reklamě,[351] jako trvale zpřístupňovaná informace v podobě reprezentativního příkladu[352], v rámci předsmluvních informací[353] a samozřejmě i v samotné smlouvě o spotřebitelském úvěru.[354] Závazný vzorec kalkulace RPSN, který je jak podle směrnice CCD, tak i podle směrnice MCD v režimu maximální harmonizace, je uveden v příloze č. 1 k návrhu zákona společně s pokyny a předpoklady pro vyplnění.

3.8.1 Zastropování RPSN

Snahou, která se spíše přiklání ke zdůrazňování významu RPSN, je limitace výše RPSN na určité hranici. Tato myšlenka se objevuje opakovaně, návrh na stropování RPSN byl například již několikrát projednáván Poslaneckou sněmovnou, naposledy v

[349] Studie Evropské komise Study on the functioning of the consumer credit market in Europe, Final Report, s. XV; 157-159. ec.europa.eu [online]. 2013 [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/consumers/archive/rights/docs/consumer_credit_market_study_en.pdf>
[350] Srov. VEJVODOVÁ, Alžběta. Finance líčí na úvěrové „šmejdy“. Trefí se do černého? *Právní rádce*. 2015. č. 10, s. 20-22. ISSN 1210-4817.
[351] Ustanovení § 91 odst. 1 písm. c) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[352] Ustanovení § 92 odst. 1 písm. m) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[353] Ustanovení § 95 odst. 1 písm. g) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[354] Ustanovení § 106 odst. 1 písm. g) návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

roce 2014 na návrh skupiny poslanců jako sněmovní tisk č. 41. Návrh byl odůvodněn potřebou reagovat na „*lichevní a predátorské praktiky*“ v oblasti spotřebitelských úvěrů. Po negativním stanovisku vlády a subjektů působících na trhu k tomuto návrhu Poslanecká sněmovna návrh zamítla a doporučila existující problém řešit jinými regulatorními nástroji.[355]

Jedním z hlavních argumentů proti limitaci RPSN je skutečnost, že vysoká RPSN sama o sobě nepostačuje k naplnění znaků trestného činu lichvy, neboť lichvou není pouze vysoká sazba nákladů, ale kumulativní naplnění znaků (i) protiplnění v hrubém nepoměru ve spojení se (ii) zneužitím rozumové slabosti, tísně, nezkušenosti, lehkomyslnosti nebo rozrušení. Ani judikatorně vymezená hranice přibližné 70 %[356] roční úrokové sazby bez dalšího nepostačuje k závěru ohledně hrubého nepoměru plnění. Vysoké náklady mohou být v určitých případech odůvodněné, zejména například v případě rizikového příplatku, pokud spotřebitelský úvěr není nijak zajištěn.[357]

Dále lze například argumentovat, že stanovení zákonné limitace výše RPSN by mohlo omezit poskytování spotřebitelských úvěrů s krátkou dobou splatnosti v zákonném režimu, neboť takové spotřebitelské úvěry s ohledem na výpočet dle stanoveného vzorce vycházejí zpravidla ve velmi vysokých cifrách RPSN, ačkoli materiálně plnění podle takových spotřebitelských smluv nemusí být v hrubém nepoměru. Hledání hranice mezi jednotlivými kategoriemi spotřebitelských úvěrů by pak bylo velmi složité a zřejmě by vedlo k podstatnému riziku regulatorní arbitráže a dalšímu přechodu do šedé zóny.

[355] Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 28. psp.cz [online]. 2015 [cit. 23. 5. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

[356] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.1.2005, sp. zn. 5 Tdo 1282/2004. Judikaturou však byla jako nepřiměřená shledána i další úrokové sazby, například 66 % dle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2003, sp. zn. 5 Tdo 248/2003, případně 60 % dle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1484/2004. Právě nemožnost určení jednoznačné obecné hranice nepřiměřenosti je argumentem proti stanovení zákonné hranice RPSN.

[357] Takové zhodnocení okolností případu včetně neseného rizika například zdůraznil rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 33 Cdo 3100/2007.

Lze proto uzavřít, že s ohledem na přesvědčivou argumentaci odpůrců zastropování RPSN ani do návrhu zákona o spotřebitelském úvěru nebyla vložena žádná horní hranice RPSN.[358] Autor se přiklání k pozitivnímu hodnocení tohoto rozhodnutí.

3.9 Sjednocení dohledu

Další z hlavních změn, kterou návrh zákona o spotřebitelském úvěru přináší, je centralizace licenčních oprávnění a oprávnění k výkonu pod jednotným orgánem dohledu, a to pod Českou národní banku, čímž dojde k překonání současného stavu, kdy jsou tato oprávnění rozdělena hned mezi několik správních orgánů – živnostenské úřady, Českou národní banku a Českou obchodní inspekci.

Přesun licenčních a dohledových činností nad nebankovními poskytovateli a zprostředkovateli úvěrů od živnostenských úřadů a České obchodní inspekce pod Českou národní banku je jedním z nejdůležitějších systémových změn návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. Završuje se tak integrace dohledu nad finančním trhem, což má přispět ke zlepšení předpokladů pro efektivnější a odbornějšímu výkonu dohledu nad činností na celém finančním trhu.[359]

Přijetí takového řešení bylo obecně přijímáno všemi subjekty působícími na trhu s výjimkou České národní banky samotné.[360] Tato kompetence je totiž podle České národní banky zcela mimo standardně akceptované úkoly centrálních bank a nesouvisí s plněním hlavních cílů podle § 2 odst. 1 zákona o České národní bance. Nebankovní poskytovatelé a zprostředkovatelé ani nepřijímají vklady a jejich případné selhání nepředstavuje systémově významnější riziko ohrožující finanční stabilitu a fungování finančního trhu.[361] Je však třeba poznamenat, že napříč těmto námitkám, které jsou ze systémového hlediska shodné i pro ostatní členské státy, není sjednocení dohledu nad

[358] Lze dodat, že i neúspěšným byl i pozměňovací návrh, který měl zastopovat RPSN ve dvou kategoriích spotřebitelských úvěrů nižších a vyšších než 15 000 Kč mezi 20 % - 100 %. Návrh byl přehlasován přesvědčivou většinou 123 hlasů proti 23.

[359] Viz důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 146 k § 135. psp.cz [online]. 2016 [cit. 16.4.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>

[360] Srov. Transpozice směrnice 2014/17/EU o úvěrech na bydlení (MCD), Vyhodnocení veřejné konzultace ze dne 14. 10. 2014, bod C.III.2, s. 9. mfcr.cz [online]. 2014 [cit. 30.5.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/uvery-pro-spotrebitele/hypotecni-uver/transpozice-smernice-o-uverech-na-bydlen/vysledky-verejne-konzultace-ministerstva-19451>

[361] Vypořádání připomínek k návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele připomínkovými místy, bod 93. apps.odok.cz [online]. 2015 [cit. 30.5.2016]. Dostupné z WWW: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORN9XMAYSLG>

bankovními i nebankovními subjekty pod centrální bankou ničím výjimečným. Obdobný systém sjednoceného dohledu uplatňuje 7 členských států.[362]

Ministerstvo financí České republiky však pro odstranění pochybností požádalo o Evropskou centrální banku o stanovisko v této věci. Podle tohoto stanoviska lze svěření dohledu nad touto částí finančního trhu považovat za úkol centrálního bankovnictví, pokud neohrožuje nezávislost České národní banky a stávající úkoly bankovního dohledu a finanční stability.[363] Nadto je třeba Ministerstvu financí přisvědčit, že svěření těchto pravomocí České národní bance je s ohledem na obdobné svěření dohledu nad dalšími sektory finančního trhu nejen možné, ale i systematicky a koncepčně rozumné.[364]

Samostatnou otázkou je, zda Česká národní banka vytvoří dostatečně účinný organizační aparát pro účinné zajišťování svých dohledových povinností. Česká národní banka dosud vykonávala dohled nad ochranou spotřebitele na základě § 44a odst. 1 zákona o České národní bance, podle výročních zpráv však ročně zahájí zpravidla pouze jedno nebo dvě správní řízení v oblasti ochrany spotřebitele.[365] O mnoho lépe na tom pak nebyla ani Česká obchodní inspekce při kontrole nebankovních poskytovatelů a zprostředkovatelů. Přestože ve své výroční zprávě deklaruje, že kontrola finančních služeb nabízených spotřebitelům zprostředkovateli a poskytovateli spotřebitelských úvěrů mimo bankovní sektor patří mezi „*stěžejní činnosti*“, za celý rok 2015 provedla pouze 258 kontrol.[366]

Lze mít za to, že řádově nedostatečný počet kontrol může být jedním z příčin nepoctivých tržních praktik, které byly na trhu vysledovány[367] a jistě lze doporučit zvýšení počtu prováděných kontrol i napříč tomu, že počet dozorovaných subjektů má

[362] Dle průzkumu provedeného ve státech Evropského hospodářského prostoru je dohled nad povinnostmi bankovních i nebankovních subjektů svěřen centrální bance v 7 státech, viz Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele, s. 80. psp.cz [online]. 2015 [cit. 30. 5. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>.
[363] Stanovisko Evropské centrální banky ze dne 9. prosince 2015 k úvěru pro spotřebitele (CON/2015/54). ecb.europa.eu [online]. 2015 [cit. 30. 5. 2016]. Dostupné z WWW: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/cs_con_2015_54_f_sign.pdf>
[364] Srov. například dohled nad obdobně systémově nevýznamnými subjekty podle § 22 odst. 1 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích, § 135a odst. 1 zákona o platebním styku.
[365] Výroční zprávy České národní banky. cnb.cz [online]. 2016 [cit. 1.6.2016]. Dostupné z WWW: < https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocni_zpravy/index.html?cnb_css=true>
[366] Výroční zpráva České obchodní inspekce 2015, s. 14. coi.cz [online]. 2016 [cit. 1.6.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.coi.cz/cz/o-coi/vyrocni-zpravy/vyrocni-zpravy-o-cinnosti-coi/>.
[367] Tyto praktiky jsou ostatně jedním z důvodů vypracování nové právní úpravy, viz usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky č. 367/2014 ke sněmovnímu tisku č. 41.

obecně vzato klesnout. Nadto lze pouze souhlasit s již publikovanými názory, že i konzultační a jiné podpůrné služby České národní banky pro spotřebitele v rámci úvěrů pro spotřebitele jsou ve stávající situaci nedostatečné. V tomto ohledu lze zvážit například zřízení konzultační zelené linky pro spotřebitele („callcentrum“), a dále aktualizovaný informační systém na stránkách České národní banky, upozorňující na problémové či nepoctivé praktiky, poskytovatele a zprostředkovatele.[368]

Dohled České národní banky bude zpočátku vykonáván nad různými subjekty v podstatě souběžně s kontrolou České obchodní inspekce. Kontrolu nad osobami oprávněnými poskytovat a zprostředkovávat spotřebitelský úvěr na základě živnostenského oprávnění bude nadále vykonávat Česká obchodní inspekce do doby, než Česká národní banka rozhodne o udělení nového oprávnění k činnosti dle zákona. Tento přechodně souběžný režim bude trvat nejdéle po dobu 18 měsíců ode dne nabytí účinnosti zákona.[369]

3.10 Přechodná působnost zákona

Návrh zákona stanoví obecné pravidlo, že není-li stanoveno jinak, řídí se práva a povinnosti ze smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené přede dnem nabytí účinnosti návrhu zákona dosavadními právními předpisy. To však nebrání ujednání stran, že se tato již vzniklá práva a povinnosti budou řídit režimem dle návrhu zákona o spotřebiteslkém úvěru ode dne nabytí jeho účinnosti.[370] Toto obecné pravidlo vychází z článku 30 CCD a článku 43 MCD i obecné zásady, která je i v soukromém právu respektována, spočívající ve vyloučení pravé retroaktivity a omezení retroaktivity nepravé.

Není však bez zajímavosti, že sám návrh zákona odlišnou úpravu dále v přechodných ustanoveních stanoví, čímž k určitým rektroaktivním zásahům dochází. Je tomu tak například v případě posouzení úvěruschopnosti spotřebitele, pokud ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona k významnému navýšení celkové výše spotřebitelského

[368] Srov. SIMON, Rita. Česká národní banka dostatečně nechrání spotřebitele. Zahraniční dozorové orgány jsou mnohem aktivnější. *ihned.cz* [online]. 15.3.2016 [cit. 30.5.2016]. Dostupné z: <http://nazory.ihned.cz/c1-65206200-ceska-narodni-banka-dostatecne-nechrani-spotrebitele-zahranicni-dozorove-organy-jsou-mnohem-aktivnejsi>
[369] Ustanovení § 173 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[370] Ustanovení § 164 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

úvěru, v případě možnosti předčasného splacení spotřebitelského úvěru na bydlení, uzavřeného přede dnem účinnosti nové úpravy, a v případě prodlení spotřebitele.[371]

Právě přechodné ustanovení ohledně prodlení spotřebitele je zřejmě nejsilnějším zásahem. Výše v podkapitole 3.7.5 (*Postup poskytovatele při prodlení spotřebitele*) již bylo pojednáno o poměrně značných omezeních poskytovatele v případě prodlení spotřebitele. O to přísněji je tato ustanovení třeba posuzovat, když podle zákona platí, že pokud se spotřebitel dostal do prodlení s plněním povinností vyplývajících ze smlouvy o spotřebitelském úvěru po dni nabytí účinnosti návrhu nového zákona, namísto ustanovení smlouvy o spotřebitelském použijí příslušná ustanovení § 122 až 124 návrhu zákona obsahující omezení postupu poskytovatele při prodlení spotřebitele, přestože smlouva byla uzavřena již přede dnem nabytí účinnosti návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.[372]

Je otázkou, zda je takový zásah do legitimního očekávání zcela nezbytný. Nelze zcela souhlasit s důvodovou zprávou, že „*Námitka legitimního očekávání věřitele není v takovém případě na místě, neboť omezení se netýká ceny řádného plnění, ale sankcí. Pokud by věřitel do svého obchodního plánu zahrnoval sankce z prodlení dlužníka, dával by tím jednoznačně najevo, že nepočítal s řádným splácením spotřebitelského úvěru, nýbrž se z jeho strany jednalo o predátorské úvěrování s cílem dosáhnout zisku z prodlení spotřebitele a nebyla dodržena povinnost posoudit úvěruschopnost spotřebitele*.“[373]

Jistě není možné takto kategoricky přehlíživě přistupovat k jakýmkoli smluvním ustanovením, byť i sankčního charakteru. Snahu o pokrytí rizika poskytovatele sjednáním sankčních ustanovení v případě prodlení s plněním nelze automaticky ztotožnit s nepoctivou sázkou na prodlení úvěrovaného spotřebitele.

Vztažení omezení i na smlouvy, které byly uzavřeny přede dnem účinnosti zákona, je nepochybně třeba posuzovat jako retroaktivitu nepravou. I u takového postupu je však třeba zkoumat přiměřenost. V tomto případě pak lze mít za to, že zpětné vztažení úpravy omezující postup postkytovatele při prodlení spotřebitele i na smlouvy

[371] Ustanovení § 165 až 168 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[372] Ustanovení § 168 návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.
[373] Důvodová zpráva k návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, s. 150 k § 168. psp.cz [online]. 2016 [cit. 1.6.2016]. Dostupné z WWW: < http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>.

již uzavřené zakládá nepředvídatelný zásah do legitimního očekávání, který zřejmě nelze považovat za nezbytný.[374]

3.11 Zhodnocení návrhu zákona

V poslední podkapitole před samotným závěrem je účelné shrnout celkové zhodnocení navrhované úpravy. Na řadě míst této práce byla navrhovaná úprava dle návrhu zákona o spotřebitelském úvěru posuzována s důsledně kritickým přístupem.[375] Jako celek však návrh zákona považuji za veskrze přínosný krok směrem ke zvýšení ochrany spotřebitele a založení integrovaného institucionálního dohledu.

Není totiž překvapující, že se jednoznačně nejkomplexnější úprava spotřebitelských úvěrů dopouští i občasných pochybení. Taková „sporná" místa lze jen stěží předem zcela vymýtit v jakékoli rozsáhlejší legislativní snaze. Návrh zákona jako celek je proto i přes některé vady třeba hodnotit jako promyšlené, důstojné a poměrně důkladně propracované navržení nové úpravy.

Jistou výtkou, kterou je třeba v této souvislosti uvést, je nesplnění lhůty k implementaci směrnice MCD, která byla stanovena ke dni 21. března 2016,[376] ačkoli již v průběhu roku 2015 bylo zřejmé, že bude jen stěží možné tuto směrnici provést včas. Takový postup nelze považovat za optimální, přestože pozdní implementace směrnic není nikterak výjimečná. Pozdní provedení směrnice má totiž řadu negativních důsledků, nedodržování lhůt činí přijímaná opatření neefektivní, na území opožděného členského státu se uplatňuje právní režim odlišný od zbytku Evropské unie, což má za následek diskriminaci osob z různých členských států a především narušení jednotného vnitřního trhu.[377] Takový důsledek je tím závažnější v oblasti ochrany spotřebitele.

---

[374] Podobný závěr i GRYGAR, Tomáš. K vládnímu návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele. *Právní rozhledy*, 2016, č. 5, s. 177.

[375] Kritičtěji hodnotících kratších zamyšlení bylo zveřejněno více, například právě zmiňovaný článek GRYGAR, Tomáš. K vládnímu návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele. *Právní rozhledy*, 2016, č. 5, s. 177, dále i SIMON, Rita. Implementační chyby v zákoně o spotřebitelském úvěru – nejistá definice, problémy s předčasným splacením, nejistá definice vázaného zástupce. *epravo.cz* [online]. 2016 [cit. 23. 4. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/implementacni-chyby-v-zakone-o-spotrebitelskem-uveru-nejista-definice-problemy-s-predcasnym-splacenim-nejista-definice-vazaneho-zastupce-100890.html>.

[376] Článek 42 odst. 1 směrnice MCD.

[377] NAVRÁTILOVÁ, Markéta. Implementace směrnic ve vnitrostátním právu část. II. – náležitá implementace. *epravo.cz* [online]. 2004 [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/implementace-smernic-ve-vnitrostatnim-pravu-cast-ii-nalezita-implementace-25402.html#_ftnref2>

Ačkoli to není přiměřenou omluvou, lze doplnit, že ke dni odevzdání této práce implementovalo směrnici MCD pouze 8 členských států.[378]

Pro potvrzení poměrně široké podpory a konsenzu ohledně návrhu zákona o spotřebitelském úvěru lze uvést i hlasování v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky, kdy i napříč početným pozměňovacím návrhům byl výsledný návrh zákona přijat jednomyslně.[379] Lze jen s očekáváním sledovat, jak bude návrh zákona o spotřebitelském úvěru posouzen v Senátu Parlamentu České republiky a později prezidentem České republiky. Z dosavadních informací však lze odůvodněně usuzovat, že návrh zákona o spotřebitelském úvěru „úspěšně" projde zbytkem legislativního procesu a stane se platnou a účinnou součástí ochrany spotřebitele v rámci právního řádu České republiky.

[378] Těmito členskými státy jsou Rakousko, Maďarsko, Slovensko, Estonsko, Irsko, Spojené království, Německo, Itálie. Proti ostatním členským státům včetně České republiky je v současnosti vedeno řízení o nesplnění povinnosti („*infringement procedure*"). Monitoring implementation and enforcement of Directives. ec.europa.eu [online]. 2016 [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/finance/enforcement/directives/index_en.htm#mortgage-credit>

[379] 47. schůze Poslanecké sněmovny, 380. hlasování, 3. června 2016, 11:08.

Závěr

Tato diplomová práce se zabývá úpravou spotřebitelského úvěru podle návrhu zákona o spotřebitelském úvěru, který v současnosti prochází legislativním procesem a byl schválen ve třetím čtení Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Hlavním stanoveným cílem této práce bylo představení navrhované úpravy zákona o spotřebitelském úvěru jako souvislého celku. Souvisejícím dílčím cílem pak bylo zhodnocení případných problematických míst analyzované úpravy a upozornění na tato místa v přehledné formě, která informovanému čtenáři umožní kvalitativní posouzení návrhu zákona o spotřebitelském úvěru.

Lze mít za to, že obou těchto cílů bylo dosaženo, když zpracovaná práce v širokém rozsahu analyzuje předmětnou úpravu a zaměřuje se na kritické poukázání na výkladově či aplikačně problematická ustanovení. V rámci zkoumání dílčích otázek a překlenutí některých výkladových nejasností byly zohledněny analogicky aplikovatelné doktrinální závěry i aktuální a nadále relevantní rozhodovací činnost soudů a správních orgánů.

V úvodu práce byly vymezeny základní východiska, cíle, struktura a metody zpracování této diplomové práce.

V první kapitole byly v obecné rovině nastíněny pojmy úvěru a smlouvy o úvěru podle občanského zákoníku. Porozumění těmto výchozím pojmům umožnilo pochopení souvislostí v následných kapitolách pojednávajících blíže o spotřebitelském úvěru. Dále jsou v této kapitole představena východiska ochrany spotřebitele i základní podstata a charakteristika pojmu spotřebitelského úvěru.

Druhá kapitola byla věnována krátkému historickému exkurzu ke směrnici 87/102/EHS jakožto počátku úpravy spotřebitelského úvěru a dále pak i představení navazujících směrnic, které mají být implementovány i návrhem zákona o spotřebitelském úvěru.

Ve třetí, stěžejní kapitole předkládané práce bylo pojednáno již konkrétně o úpravě dle návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. Zpracována byla obecná struktura návrhu, věcná působnost, pojmy poskytovatele a zprostředkovatele a pravidla jednání těchto subjektů, informační povinnosti vůči spotřebiteli, roční procentní sazba nákladů, integrace dohledu Českou národní bankou a přechodná působnost zákona.

Na konec třetí kapitoly je taktéž připojeno souhrnné kvalitativní zhodnocení celkové koncepce navrhované úpravy. Návrh zákona o spotřebitelském úvěru jako celek lze podle názoru autora i napříč občasným výkladovým či systematickým pochybením, které byly autorem vytknuty, hodnotit jako propracovaný a veskrze přínosný krok směrem ke zvýšení ochrany úvěrovaného spotřebitele.

Bibliografie a přehled literatury

Monografie

BAKEŠ, Milan, KOTÁB, Petr In: BAKEŠ, Milan et al. *Finanční právo*. 6., upr. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, 552 s. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.

DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. V Praze: Linde, 2005, 681 s. Vysokoškolská učebnice (Linde). ISBN 80-7201-515-X.

HULMÁK, Milan et al. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014) : komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2014, 2080 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8.

LAVICKÝ, Petr et al. *Občanský zákoník I : obecná část (§ 1-654) : komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2015, 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.

ONDŘEJ, Jan et al. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2013, 384 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-446-9.

SELUCKÁ, Markéta. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. V Praze: C.H. Beck, 2008, 150 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-037-9.

ŠTENGLOVÁ, I.; HAVEL, B.; CILEČEK, P. et al. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2013, 2872 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-480-3.

VACEK, Lukáš. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 448 s. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-776-8.

WACHTLOVÁ, Lucie; SLANINA, Jan: *Zákon o spotřebitelském úvěru. Komentář*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2011, 328 s. Beckovy malé komentáře. ISBN 978-80-7400-118-5.

Odborné články

FARSKÁ, P., NOVOTNÝ, P. Je finanční leasing spotřebitelským úvěrem? *Právní rozhledy*, C. H. BECK, Praha, 2002, č. 6, s. 274.

FRANK, Rainer, VESELKOVÁ, Pavla. K současným výkladovým otázkám právní regulace RPSN. *Právní rozhledy*, 2016, č. 2, s. 62.

GRYGAR, Tomáš. K vládnímu návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele. *Právní rozhledy*, 2016, č. 5, s. 177.

HULMÁK, Milan. Spotřebitelské úvěry – revize právní úpravy. In: HAMUĽÁK, Ondrej (ed.). *Aktuální otázky normotvorby: Právo na spravedlivý proces : [sborník příspěvků z konference Olomoucké debaty mladých právníků 2008, pořádané ve dnech 8.-10. září 2008 Právnickou fakultou Univerzity Palackého v Olomouci*. 1. vyd. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2008, iv, s. 110. ISBN 978-80-903400-2-2.

HULVA, Tomáš. Ochrana spotřebitele v komunitárním evropském právu. *beck-online.cz* [online]. 2004 [cit. 29. listopadu 2015]. Dostupné z WWW: < https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembqgrpweyk7g5ptqx3torzf6nry>

LIŠKA, Petr. Shylockova libra masa. *Právní rádce*, 2015. č. 10, s. 20-22. ISSN 1210-4817.

MAREK, Karel. Ke smlouvě o úvěru a poplatkům za vedení účtu [online]. *Danarionline.cz*. 2013 [cit. 18.12.2015]. Dostupné z WWW: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d43402v54591-ke-smlouve-o-uveru-a-poplatkum-za-vedeni-uctu/>

MAREK, Karel. K úvěru a zápůjčce [online]. *bulletin-advokacie.cz*. 2015 [cit. 28.12.2015]. Dostupné z WWW: <http://www.bulletin-advokacie.cz/k-uveru-a-zapujcce?browser=full>

NAVRÁTILOVÁ, Markéta. Implementace směrnic ve vnitrostátním právu část. II. – náležitá implementace. *epravo.cz* [online]. 2004 [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/implementace-smernic-ve-vnitrostatnim-pravu-cast-ii-nalezita-implementace-25402.html#_ftnref2>

PELIKÁN, Tomáš. Právní úprava ochrany spotřebitele. *businessinfo.cz* [online]. 2004 [cit. 24. 11. 2015]. Dostupné z WWW: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/pravni-uprava-ochrany-spotrebitele-2372.html>

SIMON, Rita. Česká národní banka dostatečně nechrání spotřebitele. Zahraniční dozorové orgány jsou mnohem aktivnější. *ihned.cz* [online]. 15.3.2016 [cit. 30.5.2016]. Dostupné z: <http://nazory.ihned.cz/c1-65206200-ceska-narodni-banka-dostatecne-nechrani-spotrebitele-zahranicni-dozorove-organy-jsou-mnohem-aktivnejsi>

SIMON, Rita. Implementační chyby v zákoně o spotřebitelském úvěru – nejistá definice, problémy s předčasným splacením, nejistá definice vázaného zástupce. *epravo.cz* [online]. 2016 [cit. 23. 4. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/implementacni-chyby-v-zakone-o-spotrebitelskem-uveru-nejista-definice-problemy-s-predcasnym-splacenim-nejista-definice-vazaneho-zastupce-100890.html>

ŠŤAVÍKOVÁ ŘEZNÍČKOVÁ, Iva. K otázce posouzení schopnosti spotřebitele splácet spotřebitelský úvěr. *Jurisprudence*, Wolters Kluwer, 2015, roč. 24, č. 3, s. 36-41. ISSN 1802-3843.

VACEK, L. Režim maximální harmonizace a jeho důsledky při transpozici směrnice o smlouvách o spotřebitelském úvěru. *Jurisprudence*, 2010, roč. XIX, č. 7/2010, 68 s. ISSN 1802-3843.

VEJVODOVÁ, Alžběta. Finance líčí na úvěrové „šmejdy". Trefí se do černého? *Právní rádce*, 2015. č. 10, s. 20-22. ISSN 1210-4817.

Internetové zdroje

Analýza vybraných aspektů distribuce na finančním trhu v ČR, Ministerstvo financí, sekce Finanční trh, 4Q/2009. mfcr.cz [online]. 2009 [cit. 10.4.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/kapitalovy-trh/ochrana-spotrebitele/distribuce-na-financnim-trhu>

Broad Economic Analysis of the Impact of the Proposed Directive on Consumer Credit. europarl.europa.eu [online]. 2007 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/comparl/imco/studies/0704_consumercredit_en.pdf>

ČLFA podporuje návrh zákona o úvěru pro spotřebitele ze dne 20. listopadu 2015. clfa.cz [online]. 2015 [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=71>

ČLFA podporuje posílení regulace trhu se spotřebitelskými úvěry: Hranici 5000 korun pro aplikaci zákona o spotřebitelském úvěru je třeba snížit nebo zrušit, ze dne 15. ledna 2015. clfa.cz [online]. 2015 [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.clfa.cz/index.php?textID=71>

Doklady k prokázání původu prostředků vkládaných do základního kapitálu nebo použitých k nabytí nebo zvýšení podílu na společnosti. cnb.cz [online]. 2013 [cit. 5.4.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/faq/doklady_k_prokazani_puvodu_kapitalu.pdf>

Důvodová zpráva k návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele. psp.cz [online]. 2016 [cit. 27.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/tisky.sqw?O=7&T=679>

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer, a.s. [cit. 22.2.2016].

Green paper on the review of the consumer acquis. Evropská komise. ec.europa.eu [online]. 2007 [cit. 25.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/consumers/archive/cons_int/safe_shop/acquis/green-paper_cons_acquis_en.pdf>

Hlavní ukazatele databáze časových řad ARAD: Česká národní banka. CNB.cz [online]. 2005-2015 [cit. 2. 2. 2016]. Dostupné z WWW:

<http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.hlavni_ukazatele?p_iframe=0&p_lang=CS>

Informace o transpozici Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnice 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 109/2010. mfcr.cz [online]. 2014 [cit. 3. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/hypotecni-uver/zakladni-informace>

Konzultační materiál Ministerstva financí Transpozice směrnice 2014/17/EU o úvěrech na bydlení (MCD) ze dne 18. července 2014. mfcr.cz [online]. 2014 [cit. 25.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/uvery-pro-spotrebitele/hypotecni-uver/transpozice-smernice-o-uverech-na-bydlen/konzultacni-material-k-transpozici-smern-18474>

Konzultační materiál Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES, o smlouvách o spotřebitelském úvěru a zrušení směrnice Rady 87/102/EHS. Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR a Ministerstvo financí ČR. mpo.cz [online]. 2008 [cit. 25.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mpo.cz/dokument50314.html>

Metodická pomůcka pro přípravu návrhů právních předpisů (III. část). vlada.cz [online]. 2006 [cit. 27. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/metodicka-pomucka-pro-pripravu-navrhu-pravnich-predpisu-iii--cast-18197>

Metodické návody pro psaní kvalifikačních prací [online]. Knihovna.prf.cuni.cz [cit. 28.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://knihovna.prf.cuni.cz/metodicke-navody-pro-tvorbu-kvalifikacnich-praci-1404042566.html>

Monitoring implementation and enforcement of Directives. ec.europa.eu [online]. 2016 [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/finance/enforcement/directives/index_en.htm#mortgage-credit>

Nová právní úprava distribuce úvěrů pro spotřebitele – Vyhodnocení veřejné konzultace ze dne 22. 1. 2015. mfcr.cz [online]. 2015 [cit. 29.3.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/spotrebitelsky-uver/distribuce-uveru-pro-spotrebitele/vyhodnoceni-verejne-konzultace-mf-k-nove-20345>

Register veriteľov Národné banky Slovenska, Nebankoví veritelia a ostatné subjekty. Dostupné z WWW: <https://subjekty.nbs.sk/?aa=select_sector&bb=7>

Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Directive 2008/48/EC on credit agreements for consumers ze dne 14.5.2014. ec.europa.eu [online]. 2014 [cit. 25. 4. 2016]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2014/EN/1-2014-259-EN-F1-1.Pdf>

Rozhodnutí Evropského parlamentu Draft report on the proposal for a European Parliament and Council directive on the harmonisation of the laws, regulations and

administrative provisions of the Member States concerning credit for consumers ze dne 23. 9. 2003. (COM(2002) 443 – C5-0420/2002 – 2002/0222(COD)). europarl.europa.eu [online]. 2003 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A5-2003-0310+0+DOC+XML+V0//EN&language=ga>

Stanovisko Evropské centrální banky ze dne 9. prosince 2015 k úvěru pro spotřebitele (CON/2015/54). ecb.europa.eu [online]. 2015 [cit. 30. 5. 2016]. Dostupné z WWW: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/cs_con_2015_54_f_sign.pdf>

Statistika živností Ministerstva průmyslu a obchodu k 31.3.2016. rpz.cz [online]. 2016 [cit. 4. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <https://www.rzp.cz/docs/zivstat_cz_akt.pdf>

Studie Evropského parlamentu Broad Economic Analysis of the Impact of the Proposed Directive on Consumer Credit. europarl.europa.eu [online]. 2007 [cit. 1. 2. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2007/385637/IPOL-IMCO_ET(2007)385637_EN.pdf>

Studie Evropského parlamentu 'Gold-plating' in the EAFRD To what extent do national rules unnecessarily add to complexity and, as a result, increase the risk of errors? europarl.europa.eu [online]. 2014 [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2014/490684/IPOL-JOIN_ET(2014)490684_EN.pdf>

Studie Evropského parlamentu Implementation of the Consumer Credit Directive. europarl.europa.eu [online]. 2012 [cit. 28. 3. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2012/475083/IPOL-IMCO_ET(2012)475083_EN.pdf>

Studie Evropské komise Study on the functioning of the consumer credit market in Europe, Final Report. ec.europa.eu [online]. 2013 [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/consumers/archive/rights/docs/consumer_credit_market_study_en.pdf>

Tisková správa AOP k zákonu o spotřebitelském úvěru Asociace občanských poraden ze dne 28. 4. 2015. obcanskeporadny.cz. [online]. 2015 [cit. 5. 6. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.obcanskeporadny.cz/tiskove-zpravy/tiskova-zprava-aop-k-zakonu-o-spotrebitelskem-uveru/>

Transpozice směrnice 2014/17/EU o úvěrech na bydlení (MCD), Vyhodnocení veřejné konzultace ze dne 14. 10. 2014. mfcr.cz [online]. 2014 [cit. 30.5.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cs/soukromy-sektor/uvery-pro-spotrebitele/hypotecni-uver/transpozice-smernice-o-uverech-na-bydlen/vysledky-verejne-konzultace-ministerstva-19451>

Úřední sdělení České národní banky ze dne 3. prosince 2013 k výkladu pojmů důvěryhodnost a odborná způsobilost, částka 13/2013. cnb.cz [online]. 2013 [cit.

9.4.2016]. Dostupné z WWW:
<http://www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2013/download/v_2013_13_21413560.pdf>

Úřední sdělení České národní banky ze dne 17. ledna 2014 o podmínkách přípustnosti pobídek při distribuci některých produktů na finančním trhu. cnb.cz [online]. 2014 [cit. 9.4.2016]. Dostupné z WWW:
<https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2014/download/vestnik_2014_01_20114560.pdf>

Vypořádání připomínek k návrhu zákona o úvěru pro spotřebitele připomínkovými místy. apps.odok.cz [online]. 2015 [cit. 30.5.2016]. Dostupné z WWW: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORN9XMAYSLG>

Výroční zprávy České národní banky. cnb.cz [online]. 2016 [cit. 1.6.2016]. Dostupné z WWW: <https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/hospodareni/vyrocni_zpravy/index.html?cnb_css=true>

Výroční zpráva České obchodní inspekce 2015. coi.cz [online]. 2016 [cit. 1.6.2016]. Dostupné z WWW: <http://www.coi.cz/cz/o-coi/vyrocni-zpravy/vyrocni-zpravy-o-cinnosti-coi/>

Závěrečná zpráva z hodnocení dopadů regulace (RIA). Návrh zákona o úvěru pro spotřebitele. psp.cz [online]. 2015 [cit. 2. 2. 2016]. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=679&CT1=0>

Právní předpisy

Legislativní pravidla vlády schválená usnesením vlády ze dne 19. března 1998 č. 188, ve znění pozdějších předpisů

Návrh zákona o spotřebitelském úvěru předložený vládou České republiky Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky dne 22. prosince 2015, projednávaný jako sněmovní tisk č. 679, ve znění změn schválených ve třetím čtení Poslanecké sněmovny.

Směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sbližování právních a správních předpisů členských států týkající se spotřebitelského úvěru, účinná do 11. 5. 2010

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

Zákon 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů

Judikatura

Nález finančního arbitra ze dne 13. 3. 2015, e. č. FA/2656/2015.

Nález finančního arbitra ze dne 27. 8. 2015, e. č. FA/8999/2015.

Nález Ústavního soudu ze dne 18. července 2013, sp. zn. IV. ÚS 457/10.

Nález Ústavního soudu ze dne 4. 6 2014, sp. zn. IV. ÚS 3402/13.

Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2011, sp. zn. II. ÚS 2164/10.

Rozhodnutí Evropského soudního dvora ve spojených případech C-541/99 a C-542/99 Cape Snc v Idealservice Srl ze dne 22. 11 2001.

Rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci C-423/97 Travel Vac SL v. Manuel José Antelm Sanchis ze dne 22. 4. 1999.

Rozhodnutí Evropského soudního dvora ve spojených věcech C-261/07 a C-299/07, VTB-VAB a Galatea ze dne 23. 4. 2009.

Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ve věci C-26/13 Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai v. OTP Jelzálogbank Zrt ze dne 30. dubna 2014.

Rozhodnutí Soudního dvora Evropské Unie ze dne 18. prosince 2014 ve věci C-449/13 CA Consumer Finance SA v Ingrid Bakkaus and Others.

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 9. 2005, č. j. 10 Ca 5/2004-27 (R NSS 821/2006).

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. 6. 2013, č. j. 8 A 212/2010 – 31.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2007, sp. zn. 32 Cdo 922/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2939/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2013, sp. zn. 29 Cdo 1912/2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 5. 2000, sp. zn. 32 Cdo 2644/99.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 4. 2003, sp. zn. 32 Odo 568/2002.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 1. 2009, sp. zn. 30 Cdo 1230/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 3682/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 2004 sp. zn. 21 Cdo 1484/2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 33 Cdo 3100/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 12.1.2005, sp. zn. 5 Tdo 1282/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2003, sp. zn. 5 Tdo 248/2003.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. 32 Odo 1726/2006.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. 6 As 19/2006.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 4. 2007, sp. zn. 2 As 85/2006.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2011, čj. 7 As 12/2011 – 65.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. září 2013, č.j. 9 As 124/2012-40.

Resumé

Tato diplomová práce se zabývá analýzou současných legislativních změn vztahujících se ke spotřebitelskému úvěru. Tato oblast ochrany spotřebitele v současnosti prochází živelným vývojem ve všech členských zemích Evropské unie s ohledem na povinnost implementace směrnice 2014/17/EU o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení. Vláda České republiky využila nutnost implementace k předložení nového zákona o spotřebitelském úvěru, který má nejen provést směrnici o spotřebitelském úvěru na bydlení, ale i směrnici 2008/48/ES o smlouvách o spotřebitelském úvěru. V rámci jednoho návrhu zákona tak je zpracován celistvý rámec upravující činnost poskytování i zprostředkování spotřebitelského úvěru i práva a povinnosti při poskytování a zprostředkování spotřebitelského úvěru.

Kromě samotné analýzy navrhovaného zákona tato diplomová práce usiluje o upozornění na případná problematická ustanovení, která mohou představovat teoretické či praktické výkladové potíže, případně o kterých mohou být vedeny výkladové spory. Použitými pracovními metodami je zejména metoda systematické analýzy, deskripce a komparace s dosavadně účinnou zákonnou úpravou.

První kapitola spíše podkladového charakteru vymezuje pojmy úvěru a smlouvy o úvěru, kterým je třeba porozumět za účelem určení charakteristických obecných základů, které lze vztáhnout na spotřebitelský úvěr. Dále jsou v této kapitole představena základní východiska ochrany spotřebitele.

Druhá kapitola je zaměřena především na směrnice Evropské unie, které stanoví základ a rámec pro navrhovanou úpravu spotřebitelského úvěru.

Třetí kapitola představuje stěžejní jádro předkládané práce a konrétně již analyzuje úpravu dle návrhu zákona o spotřebitelském úvěru. Představena je zejména obecná struktura návrhu, věcná působnost, pojmy poskytovatele a zprostředkovatele a ustanovení o povinnostech a pravidlech jednání těchto subjektů, závazné požadavky na smlouvu o spotřebitelském úvěru a integrace dohledu České národní banky.

Abstract

The diploma thesis analyzes the proposed legislation governing the consumer credit. This area of consumer protection is currently undergoing vast evolution throughout the member countries of the European Union due to the obligation to implement the Mortgage Credit Directive 2014/17/EU. The Government of the Czech Republic utilized the legislative opportunity to propose a new act on consumer credit which would not only implement the Mortgage Credit Directive, but also include the regulation under the Consumer Credit Directive 2008/48/ES to provide a new framework encompassing all credit provision and credit intermediation activities and relevant rights and obligations.

In addition to the actual examination and description of the proposed legislation, the diploma thesis aims to highlight and evaluate the most significant issues which might cause theoretical or practical interpretation difficulties or in respect of which some differing opinions regarding their interpretation could be met. The methods of systematic analysis, description and comparison with the currently effective legislation were used.

The first chapter sets out the foundations of the thesis through description of the concepts of credit and credit contract which are necessary to understand in order to identify characteristics which are inherently relevant to the consumer credit. Furthermore, foundations and reasons for the necessity of the consumer protection are presented.

Subsequently, the following chapter deals with the directives of the European Union which provide fundamental general basis, scope and limits of the consumer credit regulation.

Lastly, the essential third chapter analyses the individual components of the proposal of the consumer credit act and provides to the reader a presentation of, in particular, a composition of the proposal, its subject matter, provisions relevant to activities and duties of providers and intermediaries of the consumer credit, general terms of a consumer credit contract and its binding restrictions, and the introduction of the unified consumer credit supervision of the Czech National Bank.

Název práce v anglickém jazyce / Title in English

Consumer credit.

Klíčová slova

Spotřebitel, úvěr, zákon o spotřebitelském úvěru.

Keywords

Consumer, credit, consumer credit act.